

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
REGIONŲ PLĖTROS INSTITUTAS

Zakiras MEDŽIDOVAS

**POLITINĖS DARBOTVARKĖS FORMAVIMAS
SAVIVALDYBĖS TARYBOJE: ŠIAULIŲ MIESTO
ATVEJIS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2020

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
REGIONŲ PLĖTROS INSTITUTAS

Zakiras MEDŽIDOVAS

Viešojo valdymo studijų programos studentas

POLITINĖS DARBOTVARKĖS FORMAVIMAS
SAVIVALDYBĖS TARYBOJE: ŠIAULIŲ MIESTO
ATVEJIS

Magistro darbas

Mokslo sritis, kryptis: Socialiniai mokslai, Vadyba (S 003)

Studijų kryptis: Viešasis administravimas (L07)

Darbo vadovė:

Prof. dr. Aistė LAZAUSKIENĖ

Teigiu, kad baigiamasis darbas, kurį teikiu Viešojo administravimo magistro laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Zakiras Medžidovas. (2020). *Politinės darbotvarkės formavimas savivaldybės taryboje: Šiaulių miesto savivaldybės atvejis*. Magistro darbas. Mokslinė vadovė – prof. Aistė Lazauskienė. Šiaulių universitetas, Regionų plėtros institutas. Šiauliai. 114 p. (131 p.).

SANTRAUKA

Magistro darbe nagrinėjamas politinės darbotvarkės sudarymas savivaldybės taryboje teorine ir praktine prieda. Rašant magistro darbą buvo analizuojami teisės aktų šaltiniai, mokslinė literatūra bei realios Šiaulių miesto savivaldybės tarybos darbotvarkės ir jose esantys klausimai. Atlikta mokslinės literatūros analizė parodė, kad savivaldybių tarybų politinių darbotvarkių sudarymas yra nagrinėtas mažai. Magistro darbe atskleista politinės darbotvarkės kaip viešosios politikos instrumento samprata, politinės darbotvarkės formavimo samprata, bruožai ir modeliai, politinės darbotvarkės formavimas kaip procesas. Buvo nustatyti politinės darbotvarkės formavimo proceso komponentai, darbotvarkės formavimo ypatumai, o taip pat savivaldybės tarybos bei savivaldybės tarybos nario – mero kaip atskirų institutų vaidmenys formuojant ir įgyvendinant politiką vietos savivaldoje. Tyrimo metu nustatyta, kad esant didelei politinei konkurencijai savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės sudarymą gali veikti įvairios interesų grupės.

Siekiant ištirti politinės darbotvarkės formavimo procesą savivaldybės taryboje buvo pasitelkta kokybinio tyrimo metodologija bei atvejo tyrimo strategija. Tyrimui buvo pasirinktas daugelio atvejų analizės metodas.

Magistro darbas sudarytas iš trijų pagrindinių dalių – iš skyrių ir poskyrių. Darbas susideda iš įvado, trijų dalių (teorinio, metodologinio pagrindimo bei praktinio tyrimo rezultatų), išvadų, rekomendacijų, literatūros sąrašo bei priedų.

Reikšminiai žodžiai: politinė darbotvarkė, savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės sudarymas, savivaldybės taryba, savivaldybės meras, interesų grupė, atstovaujamoji valdžia, vykdomoji valdžia, politika, politikai.

Zakiras Medžidovas. (2020). *Establishing a political agenda in the municipal council: the case of Šiauliai city municipality*. Master Thesis. Scientific supervisor prof. dr. Aistė Lazauskienė. Šiauliai University, Institute of Regional Development. Šiauliai. 114 p. (131 p.).

SUMMARY

The master's thesis deals with the formation of a political agenda in the municipal council with theoretical and practical access. The sources of legal acts, scientific literature and real agendas of Šiauliai City Municipality Council and their issues were analyzed while writing the master's thesis. The analysis of scientific literature has shown that the preparation of municipal councils' political agendas is poorly addressed. The master's thesis reveals the concept of political agenda as an instrument of public policy, the concept, features and models of political agenda formation, the process of political agenda formation. The components of the political agenda formation process, the peculiarities of agenda formation, as well as the roles of the municipal council and the municipal council member as separate institutes in the formation and implementation of the policy in the local government were determined. The study found that in the face of high political competition, the formation of the municipal council's political agenda can be influenced by various interest groups.

In order to investigate the process of policy agenda formation in the municipal council, a qualitative research methodology and a case study strategy were used. A multi-case analysis approach was chosen for the study.

Master's thesis consists of three main parts – chapters and subdivisions. The work consists of introduction, three parts (results of theoretical, methodological and practical research), conclusions, recommendations, references and appendixes.

Key words: political agenda, municipal council political agenda, municipal council, mayor, interest group, representative government, executive, politics.

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	7
TERMINŲ ŽODYNAS.....	8
LENTELIŲ SĄRAŠAS	9
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	10
ĮVADAS.....	11
I. POLITINĖS DARBOTVARKĖS FORMAVIMO SAVIVALDYBĖS TARYBOJE TEORINIS PAGRINDIMAS	15
1.1. Politinės darbotvarkės kaip viešosios politikos instrumento samprata	15
1.2. Politinės darbotvarkės formavimo samprata ir bruožai	17
1.2.1. Politinės darbotvarkės formavimo kaip proceso apibrėžtis	17
1.2.2. Politinės darbotvarkės formavimo modeliai	19
1.2.3. Politinės darbotvarkės formavimo proceso komponentai	26
1.3. Savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės formavimo ypatumai	29
1.3.1. Tarybos vaidmuo vietos savivaldos sistemoje Lietuvoje	29
1.3.2. Mero vaidmuo vietos savivaldos sistemoje Lietuvoje	32
1.3.3. Savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės formavimo reglamentavimas	35
1.4. Savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės formavimo dalyviai	38
1.4.1. Vietos institucijų vaidmuo	42
1.4.2. Regioninių institucijų vaidmuo	44
1.4.3. Nacionalinių institucijų vaidmuo	46
1.4.4. Viršnacionalinių institucijų vaidmuo	52
1.4.5. Verslo institucijų vaidmuo	55
1.4.6. Piliečiai ir jų organizuotų grupių vaidmuo	59
1.4.7. Žiniasklaidos vaidmuo	61
II. ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS POLITINĖS DARBOTVARKĖS FORMAVIMO TYRIMO METODOLOGIJA	64
2.1. Metodologinis tyrimo pagrindas	64
2.2. Teorinis tyrimo pagrindas	65
2.3. Tyrimo atvejų atranka	67
2.4. Tyrimo metodai	69
2.5. Tyrimo organizavimas ir etika	71

2.6. Tyrimo duomenų apdorojimas	71
III. ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS POLITINĖS DARBOTVARKĖS FORMAVIMO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	72
3.1. Analizuojamų atvejų kontekstas	72
3.2. Atvejų analizė	73
3.2.1. Vietos vykdomosios valdžios – administracijos inicijuotas atvejis	73
3.2.2. Piliečių (visuomenės) inicijuotas atvejis	79
3.2.3. Savivaldybės mero inicijuotas atvejis	85
3.2.4. Atstovaujamosios valdžios institucijos – savivaldybės tarybos inicijuotas atvejis	92
3.3. Gretinamoji (cross – case) atvejų analizė	100
3.4. Tyrimo apibendrinimas.....	103
PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS	105
LITERATŪROS SĄRAŠAS	107
PRIEDAI	115

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

NVO – Nevyriausybinės organizacijos.

LLRI – Lietuvos laisvosios rinkos institutas.

TERMINŲ ŽODYNAS

Darbotvarkė – posėdžių, susirinkimų, suvažiavimų darbo tvarka. (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas).

Politinė veikla – valstybės politiko veiksmai, elgesys ir dalyvavimas atstovaujамųjų bei vykdomųjų institucijų veikloje jo įgaliojimų laikotarpiu (Lietuvos Respublikos politikų elgesio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas).

Savivaldybės tarybos dauguma – savivaldybės tarybos narių frakcija ir (ar) savivaldybės tarybos narių grupė, delegavusios (delegavusi) savo kandidatų į savivaldybės vykdomąją instituciją arba mero pavaduotojo pareigas ir pirmajame ar kitame savivaldybės tarybos posėdyje viešu pareiškimu, įteiktu posėdžio pirmininkui, pateikusios (pateikusi) savo veiklos programą, taip pat savivaldybės tarybos narių frakcija ir (ar) savivaldybės tarybos narių grupė, viešu pareiškimu nedeklaravusios (nedeklaravusi), kad nedalyvauja sudarant savivaldybės vykdomąją instituciją, ir nedelegavusios (nedelegavusi) į mero pavaduotojo pareigas savo kandidatų (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas).

Tarybos narys – Įstatymų nustatyta tvarka demokratiškai išrinktas savivaldybės bendruomenės atstovas (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas).

Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos – atstovaujamosios, valstybės vadovo, vykdomosios, teisminės valdžios institucijos, teisėsaugos institucijos ir įstaigos, audita, kontrolę (priežiūrą) atliekančios institucijos ir įstaigos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kurios finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir kurioms Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka yra suteikti viešojo administravimo įgaliojimai (Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas).

Valstybės politikai – asmenys, įstatymų nustatyta tvarka išrinkti į Seimo nario, Respublikos Prezidento, Europos Parlamento nario, savivaldybės tarybos nario ar savivaldybės mero pareigas ar paskirti į Vyriausybės nario, savivaldybės mero pavaduotojo pareigas (Lietuvos Respublikos politikų elgesio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas).

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1 lentelė. Anthony Downs Jautrumo problemoms darbotvarkės modelis – 23
- 2 lentelė. Atvejų charakteristika – 69
- 3 lentelė. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2015 m. savivaldybių tarybų rinkimų rezultatų lentelė – 72
- 4 lentelė. 2015 m. Šiaulių miesto tarybos nario – mero antro turo rinkimų rezultatai – 72

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 pav. Stadijinis politinio proceso modelis – 15
- 2 pav. Politinės darbotvarkės formavimo procesas – 19
- 3 pav. Kingdon Politikos srovių modelis – 22
- 4 pav. Priežastinio piltuvo modelis – 25
- 5 pav. Klasikinė Bendrosios sistemų teorijos aplinkos schema – 27
- 6 pav. Politinės sistemos aplinkos modelis. – 29
- 7 pav. Politinės darbotvarkės formavimo aplinka. – 29
- 8 pav. Politinės darbotvarkės sudarymas savivaldybės taryboje – 41
- 9 pav. Pav. Nr. 9. Šiaulių apskrities žemėlapis – 44
- 10 pav. Regioninės plėtros departamento prie Vidaus reikalų ministerijos organizacinė struktūra – 45
- 11 pav. 10 valstybės valdymo sričių pagal lygmenis – 47
- 12 pav. Savivaldybių funkcijų institucinė sistema Lietuvoje – 48
- 13 pav. Daugelio atvejų analizės metodas – 65
- 14 pav. 2018 m. liepos 5 d. balsavimo rezultatai 32 tarybos posėdžio klausimu Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimo Nr. T-362 „Dėl vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo – 77
- 15 pav. 2018 m. spalio 4 d. balsavimo rezultatai 6 tarybos posėdžio klausimu „Dėl A. I. atšaukimo iš Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktoriaus pareigų“ – 83
- 16 pav. 2018 m. gruodžio 6 d. balsavimo rezultatai papildomu balsavimu Nr. 3 dėl biuletenio formos tvirtinimo tarybos posėdžio klausime Nr. 3 „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo M. V. atleidimo“ – 90
- 17 pav. 2018 m. gruodžio 13 d. balsavimo rezultatai 1 darbotvarkės klausimu „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos komisijos Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018-11-19 d. teikime pateiktiems faktams ištirti sudarymo“ – 95
- 18 pav. 2018 m. gruodžio 13 d. balsavimo rezultatai 2 darbotvarkės klausimu „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus atleidimo“ – 98
- Pav. Nr. 19. 2018 m. gruodžio 13 d. balsavimo rezultatai 3 darbotvarkės klausimu „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės mero pavaduotojo atleidimo“ – 99

IVADAS

Tyrimo aktualumas ir reikšmingumas

Modernioje visuomenėje, kurioje piliečių į(si)traukimas į sprendimų priėmimo procesą laikomas vienu iš demokratijos garantų, vietos savivalda užima labai svarbų vaidmenį. „Savivalda – tai yra gyventojų teisė patiems tvarkyti vietos reikalus per savo išrinktus atstovus“ (Lazauskienė, 2013, p. 253), vietinius politikus, kuriems suteikta įstatymų leidybos laisvė vietos lygmeniu. Viena svarbiausių politinio proceso dalių yra problemų identifikavimas ir sprendimų alternatyvų paieška, t.y. politinės darbotvarkės formavimas (Dye, 1998).

Politinės darbotvarkės formavimo procesas yra labai sudėtingas kompleksinis reiškinys tiek valstybiniu, tiek ir vietos savivaldos lygmeniu. Politinės darbotvarkės formavimas – tai procesas, kuriam, vadovaujantis bendrąja sistemų teorija, būdinga: a) problemos, b) poveikio grupės, c) procedūros ir procesai. Poveikio grupėmis savivaldoje yra atstovaujamoji (meras ir tarybos nariai) ir vykdomoji (administracija) valdžia, visuomenė ir jos vienijančios organizacijos ar grupės (NVO), interesų grupės – verslas ir jį vienijančios organizacijos, nacionalinis lygmeniu veikiančios valdžios institucijos – Lietuvos Respublikos seimas, Lietuvos Respublikos vyriausybė, viršnacionalinės valdžios institucijos ir organizacijos – ES, NATO ir tt. Lindblom ir Woodhouse (1999) teigia, kad politikos, taigi ir politinės darbotvarkės formavimo, procesui įtaka gali daryti interesų grupės, neturinčios realios valdžios, taip pat ir valdininkai savo veiksmais, išeinančiais už tiesioginės savo valdžios panaudojimo ribų.

Asmenims, kurie nėra politinės darbotvarkės formavimo proceso dalyviai yra neaišku, kodėl vieni klausimai atsiduria politinėje savivaldybės tarybos darbotvarkėje, o kiti ne. Įprasta manyti, kad savivaldybės tarybos politinė darbotvarkė yra sudaroma tik suformavus savivaldybės tarybą (po įvykusių rinkimų), susibūrus į frakcijas ar koalicijas. Bet dalis politinės darbotvarkės formavimo proceso prasideda dar iki vietos savivaldos rinkimų ir besiruošiant jiems. Norint laimėti rinkimus, sudaryti bei įgyvendinti savo politinę darbotvarkę yra svarbu išryškinti esmines ir visuomenei aktualias problemas bei įtikinti rinkėjus, kad tik tam tikros politinės jėgos kandidatai geriausiai tas problemas išspręstų. „Bet kokios socialinės problemos atsiradimo viešosios politikos darbotvarkėje pradžia yra tam tikro klausimo pripažinimas spręstina viešąja problema, kitaip – jos identifikavimas. Kaip ji apibrėžiama, priklauso nuo būdo, kuriuo politikos formuotojai siekia pateikti tam tikrą reiškinį ar įvykį visuomenei. Problemos pateikimo būdas dažnai lemia, ar į šią problemą visuomenė atkreips dėmesį ir ji taps politikos prioritetu. Todėl viešosios politikos darbotvarkę kitaip galima būtų vadinti visuomeninių problemų rinkiniu, į kurį turi galimybę patekti tik konkurencijai atsparios problemos“ (Furman, Šerikova, 2007, p. 102). Ikirinkiminiu laikotarpiu akcentuojamos problemos ir įsipareigojimai jas išspręsti yra politikos formavimo proceso dalis.

Demokratiškai išrinkti gyventojų atstovai įgauna teisę jau kitame lygmenyje formuoti politinę darbotvarkę ir pereiti į jos įgyvendinimo procesą.

Lietuvos Respublika yra suskirstyta į 60 savivaldybių, turinčių savo išrinktąsias savivaldybių tarybas ir Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo pagrindu ne rečiau kaip kartą per tris mėnesius privalančių organizuoti savivaldybių tarybų posėdžius, kurių metu taryba priima sprendimus įstatyme nustatytoms funkcijoms įgyvendinti. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pokyčiai, kurie vietos savivaldos rinkimuose suteikė galimybę dalyvauti ne tik politinėms partijoms, bet ir specialiai tik vietos savivaldos rinkimams susibūriantiems rinkimų komitetams, o taip pat tiesiogiai renkamiems tarybos nariams – merams, kurie gali būti keliami tiek politinės partijos, tiek rinkimų komiteto, tiek išsikelti kandidatais save patys, stipriai išplėtė dalyvaujančių rinkimuose ir politikoje asmenų ratą. Tapo įmanoma, kad politikoje dalyvaujantys, bet su politinėmis partijomis, turinčiomis galias tradicijas, neturintys nieko bendro asmenys, gali tiesiogiai prisidėti prie politinės darbotvarkės savivaldybės taryboje formavimo, veikimo, sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo. Kadangi į sprendimų priėmimą įsijungia naujos interesų grupių formos tikslinga iš naujo svarstyti savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės formavimosi sąlygas ir galimybes.

Mokslinis iširtumas ir naujumas. Politinės darbotvarkės formavimas arba viešosios politinės darbotvarkės formavimas yra tirtas tokių mokslininkų kaip Dye T. R. (1998), Kingdon J. W. (1984), Lindblom Ch. E. ir Woodhouse E. (1999), Parsons W. (2001), Sabatier P. A. (1999), Kraft M. E. ir Furlong S. R. (2004), Schattschneider, E.E. (1961), Cobb, R., Elder, C. P. (1983), Ray J. (1990), Fukuyama F. (1992), Andersen S. S. ir Eliassen K. A. (1993), Harrop M. (1992), Michael E. J. (2006), Cobb, R., Ross, J.K., ir Ross, M.H. (1976), Furman E. ir Šerikova A. (2007). Nors didžioji dalis politinės darbotvarkės formavimo principų yra panašūs nepaisant valdymo lygmens (nacionalinis, vietos savivaldos), bet kol kas trūksta sisteminio požiūrio į politinės darbotvarkės formavimą savivaldybėse, todėl tai reikalauja atskiro tyrimo.

Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015–2019 m. kadencijos metu keitėsi dalis tarybos narių, 3 kartus keitėsi savivaldybės tarybos dauguma, taip pat keitėsi mero pavaduotojai, administracijos direktoriai, buvo inicijuotos mero nušalinimo procedūros. Politinė darbotvarkė dažnai būdavo koreguojama, neišvengta pasikartojimų (dalis sprendimų buvo priimti antrą arba trečią kartą atsidūrus darbotvarkėje). Tokia susiklosčiusi politinė situacija apsunkino tiek politinės darbotvarkės formavimo procesą, tiek ir sprendimų priėmimą. Todėl tyrimui pasirinktas Šiaulių miesto savivaldybės tarybos atvejis.

Tyrimo problema gali būti išreiškiama šiais klausimais:

1. Kuo pasižymi politinės darbotvarkės formavimo procesas savivaldybės taryboje?
2. Kas būdinga Šiaulių miesto savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės formavimui 2018 metais?
3. Kaip tobulinti politinės darbotvarkės formavimo procesą siekiant geriau atliepti Šiaulių miesto gyventojų poreikius?

Ginamasis teiginys – savivaldybių tarybų darbotvarkių reglamentavimo procesas ir politikų tarpusavio konkurencija dėl interesų grupių dėmesio sudaro pakankamai galimybių interesų grupėms įtakoti savivaldybių tarybų politinių darbotvarkių formavimo procesą ir turinį.

Tyrimo objektas – Politinės darbotvarkės formavimas savivaldybės taryboje

Tyrimo tikslas – ištirti politinės darbotvarkės formavimo Šiaulių miesto savivaldybės taryboje specifiką

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizavus politinės darbotvarkės sampratą, atskleisti jos formavimo bruožus ir modelius.
2. Identifikuoti politinės darbotvarkės formavimo Šiaulių miesto savivaldybės taryboje specifiką ir galimas dalyvių grupes.
3. Atskleisti interesų grupių ir politikos formuotojų vaidmenį, formuojant politinę darbotvarkę Šiaulių miesto savivaldybės taryboje.

Tyrimo metodologija

Siekiant išsiaiškinti, kaip sudaroma savivaldybės politinė darbotvarkė, buvo atlikta Lietuvos bei užsienio autorių mokslinių publikacijų apie politines darbotvarkes, Lietuvos Respublikos teisės aktų, Šiaulių miesto savivaldybės taryboje priimtų teisės aktų bei žiniasklaidoje publikuotų problemų ir iš jų kylančių sprendimų analizė, taip pat buvo analizuoti 2018 metų Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžių vaizdo įrašai bei sprendimų projektų dokumentai. Tyrimui buvo atrinkti daugiausiai diskusijų ir prieštaravimų taryboje, žiniasklaidoje ir visuomenėje sukėlę Šiaulių miesto savivaldybės tarybos sprendimai 2015 m. - 2019 m. kadencijoje 2018 metų laikotarpiu.

Tyrimo metu taikyti šie **metodai**:

- Mokslinės literatūros šaltinių analizė;
- Teisės šaltinių analizė;
- Daugelio atvejų analizė;

Rezultatų praktinis reikšmingumas

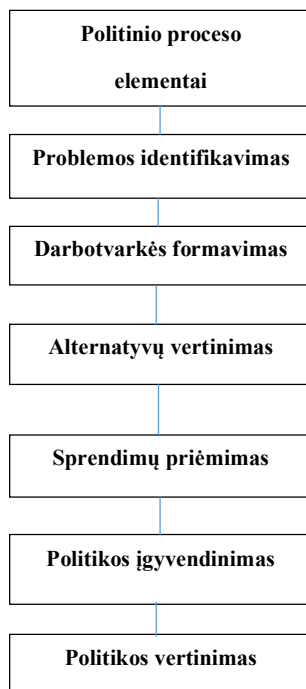
Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad formuojant savivaldybės tarybos politinę darbotvarkę didelę įtaką jos formavimui turi vidinė politinė konkurencija tarp visuomenės rinktų politinių jėgų atstovų. Didelė politinė konkurencija gali turėti neigiamą įtaką politikos ir politinės darbotvarkės formavimui, kadangi politikai pradeda konkuruoti ne dėl kokybiškų problemų sprendimų paieškos atliepant visos visuomenės interesą, o dėl siaurų interesų grupių dėmesio. Atlikto tyrimo rezultatai taip pat parodė, kad egzistuoja daug tarpusavyje susijusių priežastinių ryšių ir įvairių konfigūracijų, kada esant tam tikroms jų reikšmėms, politikų reakcija su konkrečia problema sprendimo būdo pateikimu yra labiausiai tikėtina.

I. POLITINĖS DARBOTVARKĖS FORMAVIMO SAVIVALDYBĖS TARYBOJE TEORINIS PAGRINDIMAS

1.1. Politinės darbotvarkės kaip viešosios politikos instrumento samprata

Lietuvos Respublikos politikų elgesio kodeksas savivaldybių tarybų narius apibrėžia kaip valstybės politikus. Savivaldybės tarybos nario veiksmai, elgesys ir dalyvavimas atstovaujamųjų bei vykdomųjų institucijų veikloje jo įgaliojimų laikotarpiu laikomas politine veikla. Savivaldybių tarybų nariai galutinius sprendimus priima (savo įgaliojimus įgyvendina kolegialiai) balsuodami savivaldybių tarybų posėdžių metu, vadovaujantis LR Vietos savivaldos įstatyme ir savivaldybių tarybų veiklos reglamento nuostatomis, pagal iš anksto suformuotą (sudarytą) darbotvarkę. Darbo autoriaus teigimu, būtina detaliau išsiaiškinti teorinius politinės darbotvarkės formavimo aspektus.

Politinės darbotvarkės formavimas – atskira sudėtinė viso politinio proceso dalis (elementas) (žiūrėti 1 pav.), kuri gali būti tiriama atskirai kaip viešosios politikos instrumentas. Pagal Vilpišauską ir Nakrošių (2003) visą politikos formavimo ciklą sudaro šie etapai: darbotvarkės formavimas, politikos formavimas, politikos įgyvendinimas, priežiūra ir vertinimas, grįžtamasis ryšys. Šerikovas (2013) teigimu „mokslininkai Howlet ir Ramesh (2003) bei Kraft, Furlong (2004) problemos identifikavimą ir darbotvarkės formavimą yra linkę laikyti vienu svarbiausių politikos procesų etapų“. Taigi, skirtingi autoriai darbotvarkės formavimą išskiria kaip atskirą politinio proceso elementą.

1 pav. Stadijinis politinio proceso modelis. Šaltinis: Anželika Šerikova (2013). Viešoji politika ir jos formavimas.

Viešoji politika – tai institucijų bandymas spręsti viešąsias problemas, pasitelkiant įteisintus instrumentus. Kraft ir Furlong (2004) viešąją politiką apibūdina kaip valdžios veikimą arba neveikimą, sprendžiant įvairias problemas. „Daugelio teoretikų ir praktikų viešoji politika dažniausiai apibūdinama kaip valstybės valia bei tos valios išraiška – valdžios veikla, tos veiklos priežastys. Viešoji politika – tai politikos tikslai, politikos lygmenys, politikos dalyviai, politinė etika ir politinė kultūra“ (Raipa; Pauliukevičiūtė, p. 20). Pasak Krupavičiaus (2013), viskas, ką daro valdžia, – yra valdymas.

Kad problema būtų išspręsta ir jos atžvilgiu būtų priimtas sprendimas, ji turi patekti į politinę darbotvarkę. Politinėje darbotvarkėje atsiduria ne visos spręstinos problemos, o tik ribotas jų skaičius, nes vienos problemos turi daugiau „svorio“, o kitos mažiau. Viešoji politika (politika) yra susijusi su viešų problemų sprendimu, todėl kad problema atsirastų politinėje darbotvarkėje, ji pirmiausia turi atitikti viešos problemos požymius ir tapti viešosios politikos objektu. Kraft ir Furlong (2004) teigia, kad piliečiai ir politikai gali apsispręsti, ar valdžios institucijoms reikia kištis į problemų sprendimą, priklausomai nuo esančių galimybių. Aktyvus piliečių dalyvavimas valdyme ir jų įtraukimas į sprendimų priėmimo procesus yra kiekvienos demokratinės valstybės siekis (Carreira, Machado, Vasconcelos, 2016).

Identifikuoti (paskelbti apie) problemą gali bet kuris politinio proceso dalyvis. Bet ne visi turi tokią galią tą problemą paversti vieša ir įtraukti ją į savivaldybės tarybos politinę darbotvarkę. Downs (1972) teigimu, klausimai, kurie nebuvo įvardyti kaip viešosios problemos ir kuriems nebuvo siūlomi alternatyvūs sprendimai, niekada netaps politikos problemomis.

Asmeninė vieno žmogaus problema gali nebūti vieša problema, bet, esant tam tikrai galiai, ją galima paversti vieša problema, įtraukti į politinę savivaldybės tarybos darbotvarkę ir spręsti problemą. Neįtraukus identifikuotos problemos į darbotvarkę, neįmanoma jos atžvilgiu priimti sprendimo. Mills (1963) teigia, kad reikia sugebėti asmeninę problemą paversti visuomenės problema. „Bet kokios socialinės problemos atsiradimo viešosios politikos darbotvarkėje pradžia yra tam tikro klausimo pripažinimas spręstina viešąja problema, kitaip – jos identifikavimas. Kaip ji apibrėžiama, priklauso nuo būdo, kuriuo politikos formuotojai siekia pateikti tam tikrą reiškinį ar įvykį visuomenei. Problemos pateikimo būdas dažnai lemia, ar į šią problemą visuomenė atkreips dėmesį ir ji taps politikos prioritetu. Todėl viešosios politikos darbotvarkę kitaip galima būtų vadinti visuomeninių problemų rinkiniu, į kurį turi galimybę patekti tik konkurencijai atsparios problemos“ (Furman; Šerikova, 2007, p. 102).

Kalbėdami apie viešosios politikos instrumentus Kraft ir Furlong (2004) teigia, kad viešojoje politikoje vienas iš pirmų sprendimų, kuriuos valdžiai reikia padaryti, – tai nuspręsti, ar kištis į tam

tikro klausimo sprendimo procesą, ar palikti ją nespęstą. Darbo autorius daro išvadą, kad valdžia turi galimybę spręsti klausimą arba ne, t.y. įtraukti į politinę darbotvarkę arba ne.

Dye (1998) teigimu, viešosios politikos tyrimai dažnai nagrinėja, kaip „daroma“ politika ir tik retai atsižvelgiama į politikos turinį, jos priežastis ir rezultatus. Pauliukevičiūtės ir Raipos (2012) teigimu, valdžios priimami sprendimai geriausiai atspinti politikos kontekstą ir valdžios veiklos kryptį. Viešosios politikos turinys tam tikra prasme ir yra politinė darbotvarkė – tai, apie ką diskutuojama, kas sprendžiama, ieškoma alternatyvų. „Socialinė politika yra darbotvarkės sudarymas siekiant užtikrinti socialinę saugą valstybėje. Programinių nuostatų parinkimas veikiant socialinės raidos procesus sudaro pagrindinį socialinės politikos darbotvarkės formulavimą“ (Milevičienė, 2003, p. 83). Todėl perfrazuojant autorę, galima teigti, kad viešoji politika yra darbotvarkės sudarymas, siekiant užtikrinti viešuosius interesus. „Politikos apibrėžimas ar suformulavimas daro didelę įtaką jos suvokimui bei alternatyviems sprendimams, siekiant ją išspręsti. Nenuostabu, kad darbotvarkės formavimas laikomas vienu svarbiausiu valdžios instrumentu“ (Šerikova, 2013, p. 37).

Politinė darbotvarkė – tai politinio proceso elementas arba fazė, esanti tarp problemos identifikavimo ir sprendimo priėmimo jos atžvilgiu. Politinės darbotvarkės formavimas – tai gebėjimas ir/ar turėjimas galių įtraukti klausimą ar problemą reglamentuota sprendimo projekto forma į savivaldybės tarybos politinę darbotvarkę. Apibendrinant, politinę darbotvarkę kaip viešosios politikos instrumentą darytina išvada, kad savivaldybės tarybos politinė darbotvarkė – reglamentuotas viešosios politikos instrumentas, suteikiantis galimybę identifikuotai problemai būti išspręstai.

1.2. Politinės darbotvarkės formavimo samprata ir bruožai

1.2.1. Politinės darbotvarkės formavimo kaip proceso apibrėžtis

Viešojoje politikoje darbotvarkės ir politinių sprendimų priėmimas analizuojami taikant įvairias koncepcijas ir modelius. Šitas analizės metodas aiškina, kas atsitiko, bet ne kaip tai atsitiko. Politikai, žiniasklaida ar kiti informacijos sklaidos kanalai visuomenę ir jos grupes informuoja tik apie kontekstą ir rezultatą, o ne apie procesą. Kaip matyti iš pav. nr. 1, darbotvarkės formavimas yra atskira viso politinio proceso dalis ir netgi atskiras procesas, kurį nagrinėjo, kūrė modelius ir teorijas įvairūs mokslininkai. Politinės darbotvarkės sudarymo procesui savo tyrimuose ir publikacijose daug dėmesio skiria Dye (1998), Kingdon (1984), Lindblom ir Woodhouse (1999), Parsons (2001), Sabatier (1999), Šerikova ir Furman (2007) ir kt.

Darbotvarkės formavimo procesas priklauso nuo politinės sistemos ir jos dalyvių – tai sudėtinga ir dinamiška viešosios politikos elementų sąveika. Cobb ir Elder (1983) teigia, kad

oficialioji politinė darbotvarkė yra sudaryta iš aibės klausimų, kuriuos turi nagrinėti įgaliojimus turintys sprendimų priėmėjai ir susidaro ji dėl partijų, interesų grupių ir politikos formuotojų sąveikos.

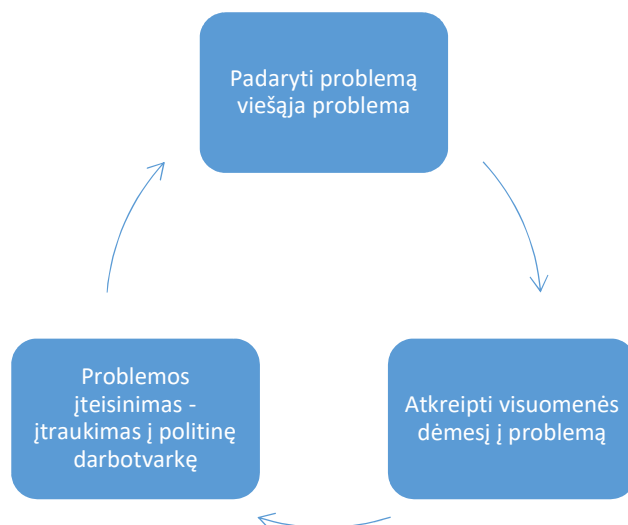
Pasak Nefo (2010), viešoji politika paprastai analizuojama kaip procesas, kuris apima viešosios politikos darbotvarkės formavimą, sprendimų priėmimą, jų įgyvendinimą ir rezultatų vertinimą. Nefo teigimu, politikos neįmanoma sukurti visos iš karto, nes tai yra geriausių sprendimų paieškos procesas. „Viešosios politikos darbotvarkės formavimas yra vienas pradinių politikos proceso etapų“, o „kaip atskiras politinio proceso elementas viešosios politikos darbotvarkė bene didžiausio mokslininkų dėmesio sulaukė XX a. 8-ajame dešimtmetyje. <-> Viešųjų problemų identifikavimas yra pradinis darbotvarkės formavimo elementas. „Problemos“ suvokimas viešojoje politikoje yra reikšmingas visam politikos procesui“ (Furman; Šerikova, 2007, p. 103) . Pasak Dye (1998), svarbiausia politinio proceso dalis yra problemų identifikavimas, sprendimų siūlymas ir darbotvarkės sudarymas.

Dye (1998) teigia, kad politikos formavimo procesas gali būti veikiamas politikos planavimo organizacijų, interesų grupių, valdžios institucijų. Lindblom ir Woodhouse (1999) teigia, kad į politikos formavimo procesą yra įsitraukusios įvairios interesų grupės, įtakingi individai, valdžios atstovai. Taip pat jie teigia, kad politikos formavimo procesui interesų grupės yra naudingos, nes procesą praturtina įvairiais požiūriais, faktine informacija bei idėjomis.

Pasak Michael (2006), taip yra daugybė pavyzdžių, kai bendruomenės įsitraukia į procesus, bet rezultatai neatspindi jų požiūrio ar lūkesčių. Iš kitos pusės Nakrošius (2017) teigia, kad viešosios politikos rezultatai priklauso nuo politikų, valstybės tarnautojų ir piliečių tarpusavio pasitikėjimo ir bendradarbiavimo politinio proceso metu. Autorius konstatuoja, kad yra daug pavyzdžių, kai dalis visuomenės priešinas valdžios planams, teikia peticijas, organizuoja piketus ir demonstracijas, t.y. tam tikromis priemonėmis proceso metu bandoma paveikti valdžios darbotvarkėse esančių klausimų sprendimus, bet valdžia vis tiek priima tai visuomenės daliai nepalankius sprendimus – padidina mokesčius, įveda alkoholio prekybos apribojimus, atlieka reformas.

Michael (2006) savo knygoje teigia, kad analitikams problema yra labiau susijusi su procesu, nei su rezultatais ir klausia, ar politikos formavimo procesas patenkina bendruomenės poreikius? O atsakymą gali padiktuoti tik supratimas, kaip politinis procesas veikia. Pasak Kingdon (1984), tam tikro klausimo įtraukimą į darbotvarkę lemia sudėtingas veiksnių derinys, o Parsons (2001) teigimu, problemų pateikimas į viešosios politikos darbotvarkę vyksta etapais: a) randamas būdas, kaip problemoms tapti viešomis, b) reikalinga atkreipti į problemas didesnę dėmesį ir c), problemos legitimacija, t. y. jos įtraukimas į politikę darbotvarkę (2 pav.). Bet Lindblom ir

Woodhouse (1999) teigimu, apgalvotų, tvarkingų žingsnių idėja neatspindi to, kaip realiai vyksta politinis procesas. Politikos formavimas yra veikiau kompleksinis sąveikavimo procesas, neturintis nei pradžios, nei pabaigos.

2 pav. Politinės darbotvarkės formavimo procesas. Sudaryta vadovaujantis Parsons (2001) teiginiais apie politikos darbotvarkės etapus

Pasak Kingdon (1984), įtaką darbotvarkei daro politiniai procesai – politinės visuomenės nuotaikų kaita, viešoji nuomonė, pasikeitimai valdžioje, rinkimų rezultatai, pokyčiai vykdomosios valdžios administracijoje gali turėti milžinišką įtaką. Milevičienės (2003) teigimu, politikos darbotvarkės kaitai įtaką daro kultūriniai ir žmonių politinės elgsenos veiksniai, be to politikos formavimo procesą varžo anksčiau vykdytos politikos bei priimtų sprendimų parametrai. „Problemų formulavimas bei sprendimų paieška vyksta kontekste, kurį iš dalies apibrėžia praeities programos bei sprendimai“ (Milevičienė, 2003, p. 83).

Apibendrinant galima teigti, kad politinės darbotvarkės formavimo procesui vykti yra reikalingi a) proceso dalyviai, b) problemos, kurias keltų ir spręstų proceso dalyviai, c) procedūros tam procesui vykti. Politinės darbotvarkės formavimas – tai kintantis ir dinamiškas procesas, inicijuojamas ir veikiamas proceso dalyvių, įtakojamas kultūrinių, socialinių, ekonominių veiksnių; proceso metu klausimai – problemos pripažįstamos viešomis ir įtraukiamos į politinę darbotvarkę; problemų atžvilgiu yra priimami politiniai sprendimai.

1.2.2. Politinės darbotvarkės formavimo modeliai

Kaip jau minėta, politinės darbotvarkės formavimas yra viešosios politikos proceso dalis. Dye (1998) viešąją politiką apibūdina trumpai – tai yra viskas, ką valdžia pasirenka daryti arba nedaryti.

Pasak Dya, valdžia reguliuoja visuomenės elgesį, organizuoja valdžios aparatą, paskirsto išmokas, surenka mokesčius ir daro daugelį kitų dalykų. Lindblom ir Woodhouse (1999) teigia, kad nėra vieno, neabejotinai teisingo problemos apibrėžimo, dėl kurio būtų sutariama. Taip pat nėra jokio grynai analitinio būdo tiksliai apibrėžti, kurios problemos jau yra suformuluotos ir politinėje darbotvarkėje turėtų būti svarbesnės už kitas.

Furman ir Šerikovos (2007) teigimu, R. Cobb ir Ch. Elder buvo pradėtos skirti viešosios, žiniasklaidos, sprendimų ir daugelis kitų darbotvarkių, priklausomai nuo tirtų institucijų ir institutų. Lindblom ir Woodhouse (1999) teigia, kad viešoji politika gali atsirasti net iš neveikimo, viešoji politika gali būti kitos veiklos šalutinis produktas, kylantis iš kitų problemų sprendimų. „viešoji politika gali atsirasti be jokio aiškiai įvardyto sprendimo, tiesiog esant neveikimui. Bandytas įgyvendinti ar pakeisti vieną politiką beveik visada į politinę darbotvarkę įtraukia klausimų, o politikos įgyvendinimas ir darbotvarkės kūrimas susilieja. „E. E. Schattenschneider, R. W. Cobb, C. D. Elder ir kiti kritikai atkreipė dėmesį į tai, kad viešoji politika formuojama šališkai, t.y. vienos grupės, idėjos ir interesai turi didesnę įtaką nei kitos, o jų gebėjimas įtraukti probleminius klausimus į politinę darbotvarkę yra vienas svarbiausių politinės galios šaltinių“ (Furman; Šerikova, 2007, p. 102), mokslininkai. Kyla klausimas, kokių gi būdu vienos ar kitos problemos ar klausimai atsiduria politinėje darbotvarkėje? Į šį klausimą gali padėti atsakyti mokslininkų suformuluotos darbotvarkių formavimo teorijos ir modeliai.

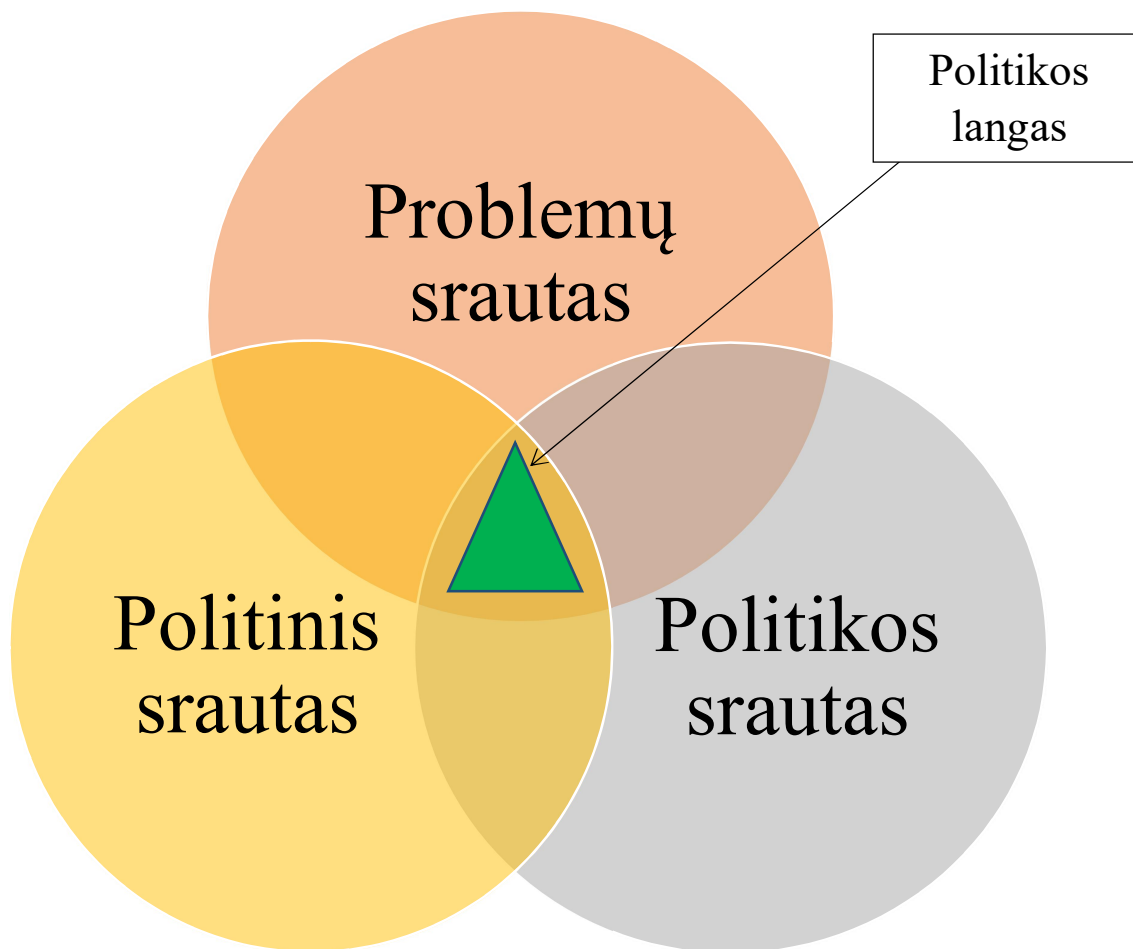
Pasak Dye (1998), politikos mokslas, kaip ir kitos mokslo disciplinos, vystė politikos modelius, kurie turi padėti mums suprasti politinį gyvenimą. Michael (2006) teigimu, sprendimų priėmimas atrodo sudėtingas, tačiau juos galima lengviau suprasti naudojant normatyvinius ir aprašomuosius abstrakčius modelius. Kraft ir Furlong (2004) teigia, kad socialinių sričių mokslininkai naudoja realaus pasaulio abstrakčius apibrėžimus, modelius ir teorijas tam, kad suprasti, kaip veikia tam tikri dalykai. Jų teigimu teorijos ir modeliai sukuria prasmę tiems dalykams, kurie iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti chaotiški, neturintys prasmės ir atsitiktiniai.

Pasak Šerikovos (2013), amerikiečių mokslininkas Kingdon W. John, nagrinėjęs viešąją politiką ir (sprendimų) darbotvarkes, viešosios politikos formavimą tapatina su darbotvarkių formavimu. Todėl arba autoriaus teigimu, Kingdon sukurtą modelį galima pritaikyti nagrinėjant tiek viešosios politikos formavimą, tiek politinių darbotvarkių sudarymą. Kingdon (1984) yra sukūręs politikos srautų modelį, kurį nagrinėjo tokie mokslininkai kaip Parsons, Sabatier, Lindblom, Woodhouse ir kiti. Medicinos srities mokslininkai iš Švedijos Karin Guldbbrandsson ir Bjoorn Fossum (2009) pritaikė Kingdon politikos srovių teoriją straipsnyje „Politikos langų ir politikos antreprenerių teorinės koncepcijos Švedijos visuomenės sveikatos arenoje tyrimas“ (angl. An

exploration of the theoretical concepts policy windows and policy entrepreneurs at the Swedish public health arena).

Kingdon (1984) sukurtas politikos srovių modelis teigia, kad yra trys srautai (srovės), kurios sąveikaudamos tarpusavyje sukuria politikos langą, kuriam atsivėrus vienas ar kitas klausimas gali patekti į darbotvarkę. Jis išskiria šiuos tris srautus: a) problemų srautą (angl. problem stream), b) politikos srautą (angl. policy stream) ir c) politinį srautą (angl. politics stream). Guldbbrandsson ir Fossum (2009) teigimu, „kai susijungia šie srautai, atsiveria politikos langas, galintis lengvai paveikti politikos pokytį“. Problemų srautas – tai į politinę darbotvarkę bandančios prasimušti ir siekiančios tapti viešomis problemos, o jų atžvilgiu veiktų žinomi visuomenėje asmenys. Politikos srautas – viešosios politikos diskursas, įtakojamas politikų svarstymų ir diskusijų, pasiūlymų bei alternatyvų. Pasak Guldbbrandsson ir Fossum (2009), politikos sraute svarstomi pasiūlymai dėl pokyčių. Šioje srovėje reiškiasi politikų valia ir galia daryti sprendimus. Trečias srautas – tai politinis srautas, kurį Guldbbrandsson ir Fossum (2009) apibūdina taip: „Politisinis srautas sudarytas iš politinių klausimų – problemų, t.y. rinkimų rezultatų, pokyčių administracijoje, interesų grupių veiklos ar viešosios nuomonės pasikeitimų“ (Guldbbrandsson; Fossum, 2009, p. 435).

Kingdon (1984) teigimu, kai šie trys srautai susijungia, trumpam atsiveria politikos langas, leidžiantis imtis tam tikrų veiksmų, įgyvendinant tam tikras iniciatyvas. Taip pat jis teigia, kad jei politikos dalyviai negali pasinaudoti ar nesinaudoja atsivėrusia galimybe, jiems reikės laukti tam tikrą laiko periodą, kol atsivers kita galimybė. O jei naudojasi, tada rezultatai priklauso nuo to, kaip įvairūs elementai susijungia. Guldbbrandsson ir Fossum (2009) teigimu, visos trys srovės vystosi nepriklausomai viena nuo kitos. Procesas yra labai dinamiškas, su keliais sprendimais (alternatyvomis), plūduriuojančiais aplink, pasiruošusiais apsijungti su problemomis, galinčiomis kilti bet kuriuo metu. Tai taip pat paaiškina, kodėl kai kurios problemos niekada nepakils iki politinės darbotvarkės, nes egzistuojančios problemos neturi savo sprendimų – todėl atsivėrus langui nieko neįvyks. Darytina išvada, kad į politinę darbotvarkę pagal šį modelį gali patekti tik tos problemos, kurios tuo metu turi savo sprendimus. Kingdon politikos srautų modelį patogiausia iliustruoti paveikslu (3 pav.).

3 pav. Kingdon Politikos srovių modelis. Sudaryta darbo autoriaus pagal Kingdon (1984)

Mokslinėje literatūroje yra ir daugiau darbotvarkių formavimo modelių. Dėl gausos egzistuojančių modelių pagal požymius jie yra grupuojami. Pasak Šerikovos (2013), dažniausiai yra išskiriami vieno ir kelių kintamųjų darbotvarkės formavimo modeliai. **Vieno kintamojo darbotvarkės nustatymo modeliams** yra priskiriamas Anthony Downs „**Jautrumo problemoms modelis**“. Downs (1972) buvo sukurta jautrumo problemoms ciklo teorija, pagal kurią viešosios politikos darbotvarkę formuoja visuomenės dėmesys tam tikroms problemoms. A. Downs analizavo politikos formavimą ekologijos problemos pavyzdžiu, teigdamas, kad dėmesys tam tikroms problemoms yra cikliškas. Pasak Downs (1972) ciklą sudaro penki ciklo tarpsniai: „iki-probleminis“, „nerimą keliantis atradimas“, „naudos ir išlaidų skaičiavimas“, „visuomenės susidomėjimo silpnėjimas“ ir „po-probleminis“, o visuose ciklo tarpsniuose, pasak Downs, vyksta procesai, kurie pateikti 1 lentelėje.

Anthony Downs Jautrumo problemoms darbotvarkės modelis

	Ciklo tarpsniai	Procesai
1.	Iki-probleminis	Šiame tarpsnyje vyksta problemos suvokimas ir apibrėžimas, ekspertai ir politikai turi reikiamų žinių ją spręsti, tačiau visuomenės domėjimasis konkrečia problema gali būti labai menkas.
2.	Nerimą keliantis atradimas	Šiame tarpsnyje stengiamasi problemą išryškinti, atkreipti į ją visuomenės ir žinomų visuomenės figūrų dėmesį, o nesant, sukurti įvykį, kuris dėmesį patrauktų (piketas, peticija, ir pan.) - tada reiškinys pripažįstamas problema, iš valdžios reikalaujama imtis veiksmų.
3.	Naudos ir išlaidų skaičiavimas	Šiame tarpsnyje vyksta problemos sprendimo vertinimas – politikos formuotojai ir visuomenė suvokia, kad kiekvienos problemos sprendimas turi kainą ir įvertina, kiek kainuos konkrečios problemos sprendimas.
4.	Visuomenės susidomėjimo silpnėjimas	Atlikus skaičiavimus problema vertinama iš naujo. Dažnai visuomenės susidomėjimas konkrečia problema sumažėja. Dažniausiai taip atsitinka, kai problemos sprendimo kaštai yra labai dideli.
5.	Po-probleminis	Tai problemos išnykimo iš viešosios darbotvarkės tarpsnis – problema iškrenta iš darbotvarkės jai išsisprendus, atidėjus ar ją užgožus kitoms problemoms.

Šaltinis: Downs, 1972: p. 39-41

Pasak Kingdon (1984), kuris teigia, kad jei Anthony Downs teisus, tai problemos dažnai išnyksta iš visuomenės akiračio, nes trumpas supratimo ir optimizmo laikotarpis suteikia galimybę suvokti finansines ir socialines veiksmų išlaidas. Furman ir Šerikovos (2007) teigimu, įveikusi visą ciklą, problema gali iškilti pakartotinai, bet jos vertinimas jau gali būti kitoks ir daugiau dėmesio jau bus skiriama kitam – „iki-probleminiam“ etapui.

Kitas „Vieno kintamojo darbotvarkės nustatymo modelis“ - **Ekonominio ir technologinio determinizmo modelis**. Modelio koncepcija buvo populiari 8-ajame dešimtmetyje. Šio modelio pradininkais buvo mokslininkai, tyrinėję ekonominės politikos ir politinių partijų sąveikas. Furman ir Šerikova (2007) teigimu, G. H. Krameris (1971), E. Muelleris (1970), Goodhardas (1970) buvo pirmieji šio modelio autoriai. „Šie mokslininkai tyrė skirtingų ekonomikos vystymosi tendencijų įtaką partijų populiarumui bei ekonominės politikos priklausomybę nuo valdančiųjų partijų ideologijos. Šio modelio esminis teiginys – viešosios politikos darbotvarkės turinys yra šalies ekonominio išsivystymo atspindys“ (Furman; Šerikova, 2007, p. 107).

Pasak Kanišausko (2015), technologinis determinizmas – tikėjimą, kad būtent technologijos yra pagrindinės visuomenę valdančios jėgos, jos determinuoja istorinę žmonijos raidą ir yra progreso variklis, galintis padėti išspręsti žmoniją kamuojančias problemas. Pasak Kanišausko, Karlo Marxo socialinė politinė teoriją davė pradžią technologinio determinizmo ištakoms.. Ekonominis determinizmas – tai teorija, pagal kurią finansinė padėtis yra pagrindas, kuriuo remiantis nustatomos tokios visuomeninės priemonės kaip politinės ir socialinės. Pagal šią teoriją visos visuomenės yra suskirstytos į ekonomines klases ir konkuruoja dėl politinės sistemos kontrolės. Valdančioji klasė naudoja savo ekonominę galią politinei viršenybei. Taigi, pagrindinė ekonominio determinizmo nuostata – visuomenės raidą lemia materialiniai veiksniai.

„Vieno kintamojo darbotvarkės nustatymo modeliui priskiriama ekonominio ir technologinio determinizmo konvergencijos tezė, konstatuojanti darbotvarkių supanašėjimą industrializacijos procese, t.y. aukšto ekonominio išsivystymo šalys sprendžia panašias problemas, o besivystančios šalys – kitokias, bet irgi panašias viešąsias problemas, kurios yra įtrauktos į šalių viešąją darbotvarkę. Šio modelio esminis teiginys – viešosios politikos darbotvarkės turinys yra šalies ekonominio išsivystymo atspindys“ (Furman; Šerikova, 2007, p. 108). Pasak Dye (1998), ekonomika labiau veikia politikos darbotvarkės turinį nei kultūriniai, politiniai ir kiti veiksniai.

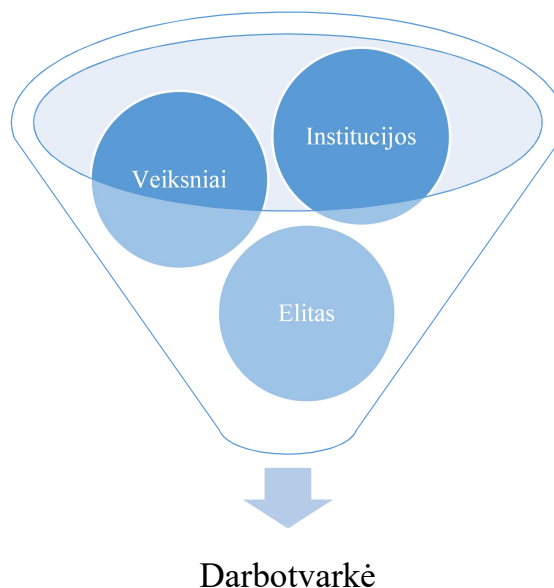
Mokslininkai „H. Wilensky (1975), P. Cutright (1965), H. Aaron (1967) ir F. Pryor (1968) manė, kad šalies ekonomika stipriai veikia vyriausybės vykdomą viešąją politiką. Šie autoriai įrodinėjo, kad politinės šalies charakteristikos yra sietinos su šalies ekonominiais rodikliais. H. Wilensky savo tyrimuose įrodo, kad ekonominiai sprendimai lemia viešosios politikos darbotvarkę“ (Furman; Šerikova, 2007, p. 108).

Darbo autoriaus teigimu, vieno kintamojo darbotvarkės nustatymo modeliai bando nustatyti tik esminius politinės darbotvarkės formavimo elementus. Kiekvienas modelis yra kitų autorių kritikuojamas dėl ribotų galimybių ir požiūrių, nes nepaaiškina viso sudėtingo darbotvarkių formavimo proceso, todėl buvo ieškoma kitų paaiškinimų daugiamačiam viešosios politikos darbotvarkės sudarymo procesui ir prigimčiai. „A. King (1973) Didžiojoje Britanijoje, R.

Hofferbert (1974) JAV ir R. Simeon (1976) Kanadoje sukūrė **priežastinio piltuvo modelį**, kuris buvo pavadintas **daugelio kintamųjų modeliu**“ (Šerikova, 2013, p. 34).

„Priežastinio piltuvo“ modelio autoriai teigia, kad politines darbotvarkes lemia tarpusavyje susiję materialinių, institucinių, politikos veikėjų ir kitokių kintamųjų sąveika. Pasak Hofferbert (1974) viešosios politikos darbotvarkė ir realūs politinių sistemų veiklos rezultatai yra funkcijos, kurias determinuoja trys pagrindiniai veiksniai: istorinės ir geografinės sąlygos, socialinė ir ekonominė sankloda, politinė masių elgsena. Politinis procesas priežastinio piltuvo modelyje vaizduojamas kaip piltuvo metafora: plačiajame piltuvo gale išsidėstę pagrindiniai determinuojantys veiksniai, siaurame piltuvo gale – institucijos bei elitas, kurie filtruoja šias jėgas (4 pav.).

4 pav. Priežastinio piltuvo modelis. Sudarytas darbo autoriaus, vadovaujantis Hofferbert (1974), Parsons (2001), Šerikova (2013)

Pasak Parsons (2001), pagal šį modelį būdas, kuriuo politinė sistema apibrėžia savo problemas ir formuluoja viešąją politiką, yra veiksnių ir sąlygų, kurių politika nekontroliuoja, įtakos rezultatas. Priežastinio piltuvo modelis atspindi viešosios politikos darbotvarkės sudarymo principus. Pagal šį modelį darbotvarkė yra sudėtingas procesas, veikiamas daugelio veiksnių. Modelis vertingas savo kompleksiniu požiūriu ir daugiamatiškumu į viešosios politinės darbotvarkės sudarymą, tačiau turi ir silpnųjų savybių. „Priežastinio piltuvo modelio koncepcija – tai iš dalies „juodosios dėžės“ teorija, t. y. darbotvarkės formavimas traktuojamas kaip tam tikras viešųjų problemų konvertavimo instrumentas: politikos įeigoje yra istoriniai, ekonominiai bei

socialiniai veiksniai ir politinė masių elgsena; kai institucijos ir elitai yra „juodoji dėžė“, teikianti politikos išeią. Priežastinio piltuvo modelio problematiškumą lemia tai, kad, norėdami pateikti aiškų viešąją politiką determinuojančios priežastinės grandinės vaizdą, autoriai nekreipia dėmesio į sąveikas, vykstančias tarp jos kintamųjų“ (Šerikova, 2013, p. 34).

Furman ir Šerikovos (2013) teigimu, šis modelis yra patrauklus viešosios politikos tyrinėtojam, nes aiškia iliustruoja politinio proceso modeliavimo procedūras. Daugelio kintamųjų modelis pelnė pripažinimą dėl kompleksinio požiūrio, tačiau buvo kritikuojamas kaip pernelyg sintetinis darinys.

Taigi, nėra idealaus modelio, koncepcijos ar būdo visiškai suprasti politinės darbotvarkės formavimo procesą, nes tai – daugiakomponentis ir daugiamatis procesas su neapibrėžtu skaičiumi kintamųjų.

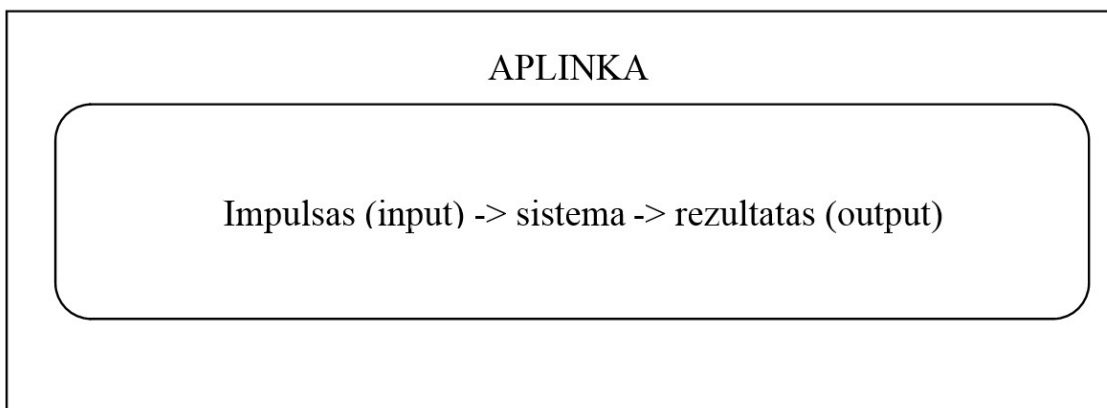
1.2.3. Politinės darbotvarkės formavimo proceso komponentai

Darbo autorius ankstesniuose skyriuose apibrėžė, kad politinės darbotvarkės formavimo procesas yra sudėtingas ir daugiamatis, nuolat veikiamas neapibrėžtam skaičiui kintamųjų. Politinės darbotvarkės formavimo procesas nevyksta savaime – jį reikalinga inicijuoti, daryti poveikį ir palaikyti gyvybingu. Taigi, politinės darbotvarkės sudarymo proceso komponentus yra tikslinga analizuoti vadovaujantis Bendrąja sistemų teorija (General System Theory), kuri teigia, kad organizacija gali veikti sąryšyje su kitais dalyviais. Galima teigti, kad sisteminė politinės darbotvarkės formavimo prieiga (vadovaujantis Bendrąja sistemų teorija) reikalauja, kad egzistuojant dalyviai (poveikio grupės) ir sąryšiai tarp jų (procesai ir procedūros). Jiems veikti impulsą duoda problemos (input), o rezultatas (output) yra politinės darbotvarkės sudarymas.

Bertalanffy (1968) sukurta Bendroji sistemų teorija teigia, kad sistema, tai elementų (komponentų) sudarančių visumą tarpusavio santykiai (sąveika). Ginevičius (2009) teigia, kad pagrindinė bendrosios sistemos dalys yra jos elementas (komponentas), kuris yra mažiausia sistemos dalis ir yra nedalomas, todėl sistema, tai struktūrizuota sąveikaujančių elementų visuma. Norvaišo ir Sruogio (2006) teigimu, nepriklausomai nuo sistemos tipo visose sistemose egzistuoja **elementai**, kurie yra susieti tarpusavio **ryšiais**, o ryšiai sudaro **struktūrą**, o visa sistema veikia dėl **tikslo**. Kiekviena sistema gali būti kitos sistemos posistemė, o nedalomi sistemos elementai gali turėti savo posistemas.

Pasak Walonic (1993), sistemą galima skaidyti iki atskirų jos komponentų, kurių kiekvienas gali būti analizuojamas atskirai, o komponentus tikslinga išdėstyti linijiniu būtu, kad aprašyti ir pavaizduoti sistemos vientisumą. Pasak Norvaišo ir Sruogio (2006) sistema - tai grupė tarpusavyje

sąveikaujančių elementų, veikiančių drauge siekiant kažkokio tikslo. Klasikinė Bendrosios sistemos teorijos aplinkos schema pavaizduota 5 pav.

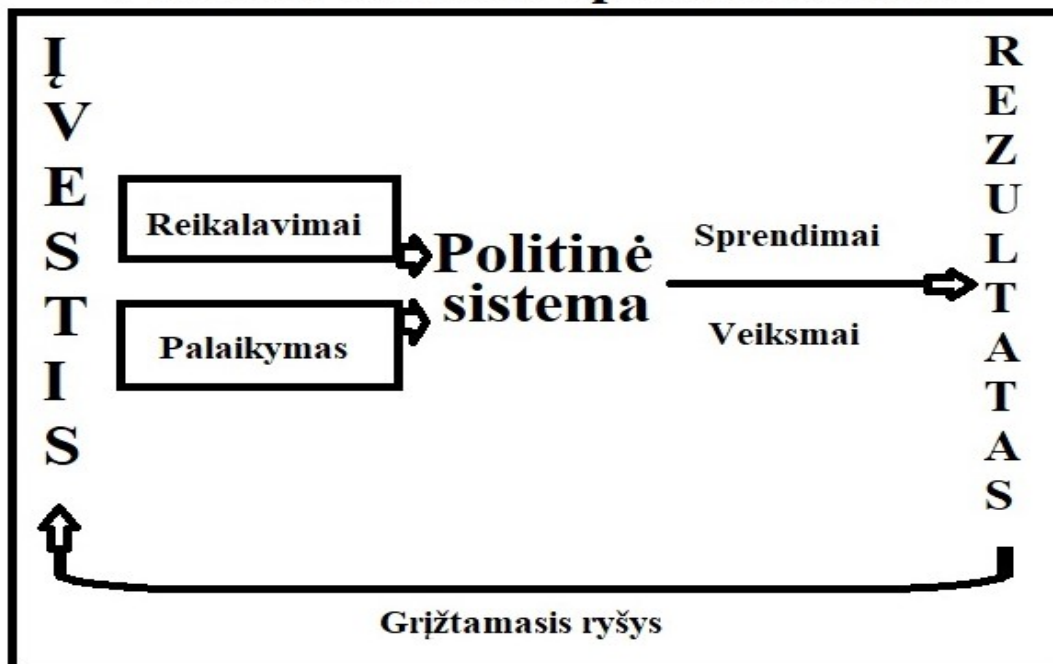

5 pav. Klasikinė Bendrosios sistemų teorijos aplinkos schema. Sudaryta darbo autoriaus pagal Easton (1965), Bertalanffy (1968), Walońic (1993), Ginevičių (2009).

Laikui bėgant Bendroji sistemų teorija buvo pritaikyta tokioms sritims kaip ekonomika, matematika, fizika, gamtos mokslai, psichologija, medicina, energetika, politinei ir kitoms sritims. Atkreiptinas dėmesys, kad vieni autoriai literatūroje naudoja žodį komponentai, o kiti – elementai. Dye (1998) teigimu, politika yra sistemos rezultatas, politinė sistema – tai tarpusavyje susijusių struktūrų ir procesų grupė, kurios paskirtis yra gėrybių paskirstymas visuomenei. Sistemų teorija viešąją politiką atvaizduoja kaip politinės sistemos rezultatą. Pasak Dye (1998), sistemos koncepcija teigia, kad sistemos elementai tarpusavyje sąveikauja, kad sistema reaguoja į sistemos aplinkoje veikiančias jėgas, jog tai daro, kad apsaugoti save. Sistemos komponentų sąveikos metu reikalavimai funkcijų pagalba su visuomenės parama virsta į konkrečius sprendimus.

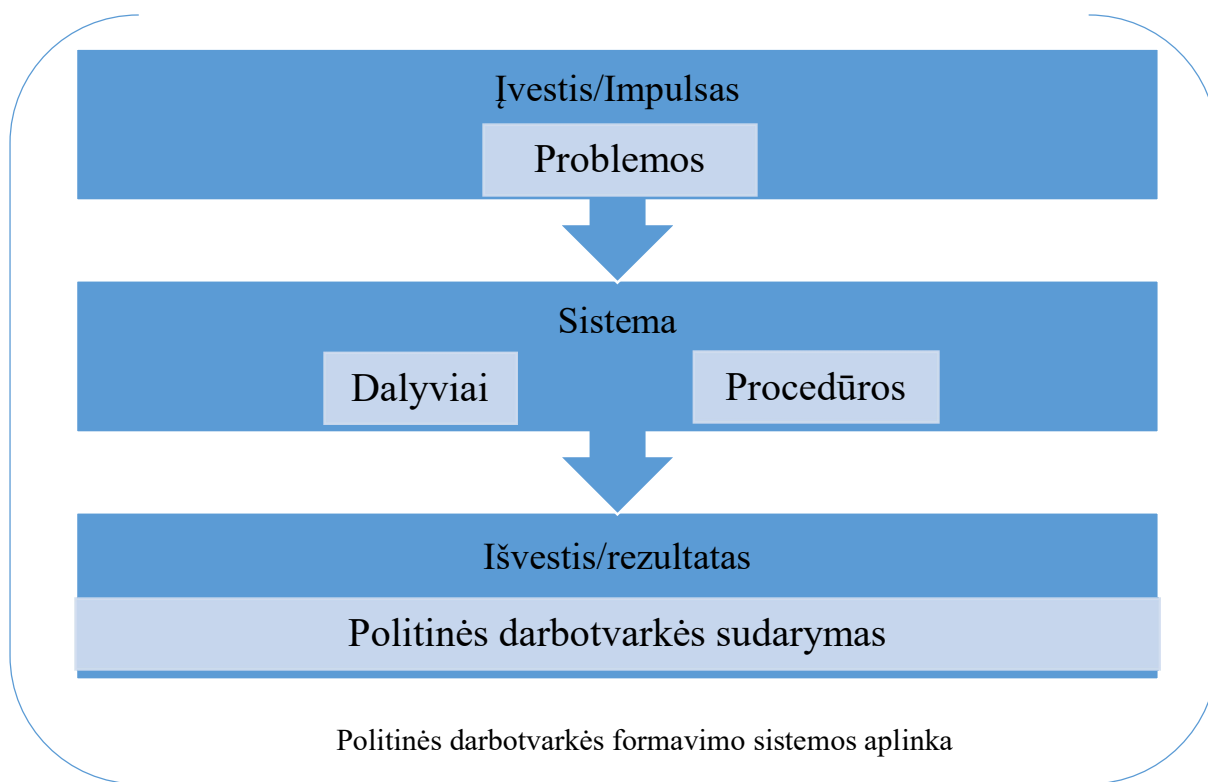
Pasak Kraft ir Furlong (2004), politinių sistemų teorija yra formalus būdas nagrinėti institucijų ir politikos veikėjų tarpusavio ryšius bei didesnę aplinkos vaidmenį. Jų teigimu „sistemų teorija duoda tokius terminus kaip įvestis (input), reikalavimai (demands), palaikymas (support), politikos išvestis (outputs), politikos rezultatas (outcome), grįžtamasis ryšys. Politinių sistemų teorijoje įvestis (input) į politinę sistemą kyla iš reikalavimų ir palaikymo. Poreikiai yra reikalavimai, kuriuos individai ar grupės siekia įtraukti į politinę sistemą“. Taip pat jie teigia, kad sistemų teorijoje politikos formavimo procese politinė sistema reaguoja į reikalavimus ir paramą – šio proceso rezultatas (output) yra sprendimas arba pokytis. Galiausiai, jų teigimu, politinių sistemų modeliai šiuo metu inkorporuoja dar vieną elementą – grįžtamąjį ryšį, o jis iš išvesties (outputs) ir rezultatų (outcomes) gali sukurti naują poreikį ar paramą, galinčią pakeisti aplinką. Dye (1998) bei Pasak Kraft ir Furlong (2004) politinės sistemos modelis atvaizduotas 6 pav.

Politinės sistemos aplinkos modelis

6 pav. Politinės sistemos aplinkos modelis. Sudaryta darbo autoriaus, vadovaujantis Dye (1998), Kraft ir Furlong (2004)

Bendrosios sistemų teorijos ir politinės sistemos modelio pagrindu galima sudaryti politinės darbotvarkės formavimo sistemos modelį ir išskirti jos elementus. Procesui pradžią (impulsą) duoda problemos atsiradimas. Šerikovas (2013) teigimu, „visų darbotvarkės apibrėžimų bendras vardinkis – problema. Taigi darbotvarkės atsiradimo ištakos – problema, kuri patenka arba nepatenka į politikos formavimo procesą“. Furman ir Šerikova (2007) teigia, kad „klasikiniu požiūriu esminį poveikį darbotvarkės formavimui turi trys jėgos: politinės partijos, interesų grupės ir institucijos“. Šios autorių išvardintos jėgos yra proceso dalyviai. Bet to neužtenka – rezultatui pasiekti yra reikalingi procesai ir procedūros. Dalyviai, procesai ir procedūros – tai elementai, kurie tarpusavyje sąveikauja sistemoje, sistemos veiklai pradžią duoda impulsas, o sistemos veiklos tikslas yra rezultatas. Galima daryti išvadą, kad problema duoda pradžią procesui ir tuo pačiu yra proceso subjektas. Bet kuriam procesui vykti yra reikalingi dalyviai, procedūros, objektai ir subjektai, kurie sąveikauja tam tikroje sistemoje. Politinės darbotvarkės formavimas įmanomas tik veikiant sistemai. Kraft ir Furlong (2004) teigimu, „sistemų teorija – tai paprasčiausias būdas pavaizduoti, kaip valdžia reaguoja į visuomenės poreikius“. Taikant Bendrąją sistemų teoriją ir politinės sistemos teoriją darbo autorius sudarė politinės darbotvarkės formavimo sistemos modelį, kuris atvaizduotas 7 pav.

7 pav. Politinės darbotvarkės formavimo aplinka. Sudaryta darbo autoriaus

Apibendrinant galima teigti, kad politinės formavimo proceso elementai yra šie:

1. Dalyviai – tai politinius sprendimus priimantys ir įtaką politikai galintys daryti asmenys (administracija, politikai, darbo grupėse esančios NVO, politinės partijos, institucijos, žiniasklaida, visuomenės nuomonė ir pan.).
2. Procedūros – tai teisės aktais reglamentuota politinės darbotvarkės formavimo proceso dalyvių veikla (inicijavimas, nagrinėjimas, debatai, apklausos, balsavimas, sprendimų priėmimas ir pan.).

1.3. Savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės formavimo ypatumai

1.3.1. Tarybos vaidmuo vietos savivaldos sistemoje Lietuvoje

Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 1 str. 3 d. nustatytas teritorinis – administracinis vienetas yra savivaldybė. Kiekvienas teritorinis administracijos vienetas turi savo valdžios institucijas. Minėto įstatymo 2 str. 1 d. dalyje teigiama, kad savivaldybė yra Lietuvos Respublikos teritorijos administracinis vienetas, kurį valdo jos gyventojų bendruomenės išrinkta savivaldybės taryba pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą ir kitus įstatymus. Lietuvos Respublikos konstitucijos 119 straipsnio 1 d. nuostata

įtvirtinta, kad „Savivaldos teisė įgyvendinama per atitinkamas savivaldybių tarybas“. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo 11 straipsnis apibrėžia savivaldos instituciją: „Savivaldos teisę įgyvendinanti institucija yra savivaldybės taryba.“ „Oficialiosios konstitucinės vietos savivaldos doktrinos kūrėjai (vietos) savivaldos teisės subjektu teritorinę (vietos) bendruomenę galėjo pasirinkti, pritaikę analogiją: Konstitucijoje nustatyta, kad suverenitetas priklauso Valstybės Tautai. Darytina prielaida, kad negalėdami (ar nenorėdami) atitrūkti nuo Konstitucijoje griežtai suformuluotos nuostatos, kad savivaldos teisė įgyvendinama per atitinkamas savivaldybių tarybas, jie (vietos) savivaldos teisės įgyvendinimą iš esmės sutapatino su aukščiausios valdžios vietos savivaldybėse vykdymu ir vykdymu vienu iš dviejų teorijoje žinomų galimų būdų, t. y. tik per atstovaujamas savivaldybių (savivaldos) institucijas – savivaldybių tarybas. Nežinia kodėl, bet minėtoje doktrinoje nėra chrestomatinio teiginio, kad aukščiausia galia (valdžia) vietos savivaldybėje iš tikrųjų priklauso savivaldybės bendruomenei, tačiau Lietuvoje įgyvendinama „ypatingai“ dėl Konstitucijoje nustatytų nuostatų: Lietuvoje ši savivaldybės bendruomenės teisė yra apribota – šią galią (valdžią) savivaldybės bendruomenė negali įgyvendinti pati tiesiogiai (per sprendžiamąjį referendumą, sprendžiamąjį susirinkimą ir pan.), o tik per savo atstovaujama instituciją – savivaldybės tarybą“ (Astrauskas, 2014, p. 674).

Savivaldybės taryba yra kolegiali atstovaujamoji institucija, kuri sudaryta iš slaptu balsavimu tiesioginių, lygių ir visuotinių rinkimų būdu laisvai išrinktų įstatymo nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų – tai nustato 1999 metais Lietuvos Respublikos Seimo be išlygų ratifikuota Europos vietos savivaldos Chartija. Vadovaujantis 1994 m. liepos 7 d. Lietuvos Respublikos savivaldybių rinkimų įstatymo tarybų Nr. I-532 1 str. nuostatomis savivaldybių tarybos yra renkamos ketverių metų laikotarpiui. Savivaldybių tarybų narius ir savivaldybės tarybos narį – merą rinkėjai renka be tarpininkų. Savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas nuolatinis šios savivaldybės gyventojas, kuriam rinkimų dieną yra sukakę 18 metų, o savivaldybės tarybos nariu – meru, – Lietuvos Respublikos pilietis, kuris gali būti renkamas šios savivaldybės tarybos nariu. Savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas asmuo, kuris savo gyvenamąją vietą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus deklaravo šios savivaldybės teritorijoje likus ne mažiau kaip 90 dienų iki rinkimų dienos. Taigi, savivaldybės tarybos nariu įstatymiškai negali būti kitoje savivaldybėje gyvenamą vietą deklaravęs asmuo – kandidatas būti iš „savų“ tarpo, t.y. turi turėti ryšį su savivaldybės teritorija ir bendruomene, kurios atstovu rengiasi tapti. „Vietos savivalda – gyventojų teisė patiems tvarkyti vietos reikalus per savo išrinktus atstovus. Kartu savivaldybės valdžia yra arčiausiai gyventojų veikianti valdžia“ (Lazauskienė, 2013, p. 253).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsniu, savivaldybė – įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio

bendruomenė turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą. Taryba sudaro jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti. Savivaldybės taryba – tai atstovaujamoji institucija, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, kuriai vadovauja Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo nustatyta tvarka vienmandatėje rinkimų apygardoje tiesiogiai išrinktas savivaldybės tarybos narys – savivaldybės meras. Taigi, kolegialaus valdymo organo savivaldybės tarybos veiklą organizuoja meras, kuris taip pat yra ir tarybos narys.

Šileikio (2005) teigimu, savivaldybės veikia kaip korporacijos, kurios tenkina tam tikros teritorinės bendruomenės viešuosius pagal valstybės nustatytas kompetencijas. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas savivaldybės tarybai priskiria kompetencijas:

1. Išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija – Konstitucijos ir įstatymų nustatyta kompetencija, kurios negali perimti, kištis į ją, įgyvendinti jokia kita savivaldybės institucija. Savivaldybės taryba negali atsisakyti savo išimtinės kompetencijos ar perduoti ją kitoms savivaldybės institucijoms. Įstatymu yra nustatytos 43 išimtinės kompetencijos funkcijos. Tarp išimtinės kompetencijos reikia išskirti sekančias funkcijas: savivaldybės tarybos veiklos reglamento tvirtinimas, mero atleidimas, mero pavaduotojų skaičiaus nustatymas, skyrimas ir atleidimas, administracijos direktoriaus skyrimas ir atleidimas, sprendimai dėl paskolų ėmimo, komitetų sudėčių tvirtinimas, išorinės reklamos taisyklių tvirtinimas, švietimo įtaigų vadovų priėmimas į darbą ir atleidimas.

2. Paprastoji savivaldybės tarybos kompetencija – įstatymų nustatyta kompetencija, kurią savivaldybės taryba įgyvendina pati arba gali perduoti savivaldybės vykdomajai institucijai (institucijoms) savivaldybės tarybos nustatyta tvarka. Įstatymu yra nustatytos 6 paprastosios kompetencijos funkcijos – tai viešųjų įstaigų finansinių ataskaitų tvirtinimas, savivaldybės įsteigtų viešųjų įstaigų kolegialių valdymo organų sudarymas, savivaldybės ir vietovės lygmens specialiojo teritorijų planavimo dokumentų tvirtinimas.

Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas nustato 15 vietos savivaldos principų, 46 savarankiškas savivaldybių funkcijas bei 37 valstybės savivaldybėms deleguotas funkcijas. Nors visi savivaldos principai vienodai svarbūs, bet verta išskirti sekančius: atstovaujamosios demokratijos; savivaldybės tarybos viršenybės prieš jai atskaitingas savivaldybės vykdomąsias institucijas – savivaldybės taryba turi įgaliojimus kontroliuoti jos sudarytas ir jai atskaitingas savivaldybės vykdomąsias institucijas; atsakingumo savivaldybės bendruomenei – savivaldybės tarybos nariai už savo veiklą yra atsakingi ir atskaitingi rinkėjams ir visai savivaldybės

bendruomenei; savivaldybės vykdomųjų institucijų atskaitingumo savivaldybės tarybai. Tarp savarankiškų savivaldybių funkcijų verta paminėti sekančias: biudžeto sudarymas ir tvirtinimas, rinkliavų nustatymas, ikimokyklinio ugdymo, vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo organizavimas, vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas, pirminė asmens ir visuomenės sveikatos priežiūra, savivaldybių vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas ir saugaus eismo organizavimas, šilumos ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo organizavimas. Tarp valstybės deleguotų funkcijų verta išskirti: civilinės būklės aktų registravimas, priešmokyklinio ugdymo, bendrojo lavinimo, profesinio mokymo ir profesinio orientavimo organizavimas, savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų iki 16 metų mokymosi pagal privalomojo švietimo programas užtikrinimas, mokyklų (klasių), vykdančių bendrojo lavinimo programas ir skirtų šalies mokiniams, turintiems išskirtinių gabumų ar specialiųjų poreikių, išlaikymas, gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitos duomenų tvarkymas, dalyvavimas valdant valstybinius parkus ir kt. – šioms funkcijoms atlikti valstybė savivaldybei skiria lėšų. Vadovaujantis šiuo įstatymu savivaldybė teikia viešąsias paslaugas, administracines paslaugas ir vykdo ūkinę veiklą. Savivaldybės vykdydamos savo veiklą privalo planuoti, t. y. kurti ilgalaikės trukmės strateginius plėtros planus, o pagal juos trumpalaikius veiklos planus. Įstatymas išskiria atstovaujамąją valdžią – tarybą ir vykdomąją valdžią – administracija, o taip pat padalina joms funkcijas. Taigi, esant tiek daug nustatytų funkcijų, pareigų ir teisių, natūralu, kad savivaldybės taryba turi dirbti pagal savo sudarytą politinę darbotvarkę. Tai patvirtina Birkland (1997) teiginys, kad visuose valdžios lygmenyse egzistuoja savos darbotvarkės. Ne išimtis ir savivaldybių tarybos.

1.3.2. Mero vaidmuo vietos savivaldos sistemoje Lietuvoje

Terminas *meras* kilęs iš lotynų kalbos žodžio *major*. Lietuvių kalbos žodyne terminas *meras* aprašomas taip: „**Meras** - (pranc. *maire* < lot. *major* - vyresnis, didesnis) - kuriose ne kuriose šalyse, taip pat ir Lietuvoje, miesto savivaldos vadovas, o, pvz., Didžiojoje Britanijoje, JAV, Prancūzijoje, miesto tarybos vadovas, renkamas municipalinės tarybos arba vietos gyventojų, kartu einantis valstybės valdžios nario pareigas“. Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne: „**mėrlas** ~ė *dk.* (2) – municipaliteto , savivaldybės vadovas“. Mero pareigybė Lietuvoje pirmą kartą įvardinta dar iki Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo, priėmus tuometinį Vietos savivaldos pagrindų įstatymą, tik 1990 m. vasario 12 d.

Pasak Lazdyno (2005), Europoje *meras* – visų savivaldybės institucijų vadovas, savivaldybės galva, kuris yra renkamas tiesioginiuose rinkimuose bei vadovaujantis ir tarybai, ir administracijai, o vykdomajai valdžiai vadovauja tarybos skiriamas ar samdomas direktorius arba

(Vokietijoje) vykdančysis burmistras. Lietuvoje meras yra savivaldybės vadovas, vykdančias Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos ir kituose įstatymuose nustatytus įgaliojimus. Ypač didelius lūkesčius mero institutui gyventojai turi nuo 2015 metų – nuo tų metų meras renkamas tiesiogiai. „Pirmosios gyventojų apklausos parodė, o vėlesnės tik patvirtino, kad jie norėtų merą rinkti tiesiogiai. Tačiau dėl šiai idėjai nepalankios konstitucinės formuluotės, stipraus šalies valdžios centralizacijos vektoriaus ir kitų teisinių bei politinių aplinkybių prireikė daugiau negu dvidešimties metų, kad tiesiogiai renkamo mero idėja būtų pagaliau įgyvendinta. Tiesiogiai renkamo mero institucija įvesta nekeičiant Konstitucijos 2014 m., o 2015 m. įvyko pirmieji tiesioginiai merų rinkimai“ (Mažylis; Leščauskaitės, 2015, p. 34).

Iki 2015 metų buvo karštai diskutuojama, jog tiesiogiai išrinkus merą – kaip vykdomąją instituciją, išliks nemaža politinio konflikto galimybė, jeigu meras ir savivaldybės tarybos dauguma priklausys skirtingoms politinėms partijoms. Bet Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo nuostatos buvo pakoreguotas taip, kad nuo 2015 m. tiesiogiai renkamas meras yra labiau apsaugotas nuo politinio nestabilumo ir besikeičiančios politinės situacijos taryboje, yra labiau nepriklausomas nuo tarybos galimo poveikio, nei tai buvo iki renkant merą tiesiogiai. „Kadangi meras renkamas nebe Tarybos ir nebūtinai privalo būti susijęs su Tarybos valdančiąja dauguma, mero pašalinimo Tarybos narių sprendimu procedūra, anksčiau buvusi iš esmės nesudėtinga, tampa kur kas labiau komplikauta“ (Mažylis; Leščauskaitės, 2015, p. 36). Įgaliojimų netekimo procedūra yra inicijuojama dėl Konstitucijai ir įstatymams prieštaraujančių veiksmų, padarytų einant savivaldybės mero pareigas. Merui sulaužius priesaiką ar nevykdant jam įstatymuose nustatytų įgaliojimų, grupė savivaldybės tarybos narių gali siūlyti pradėti mero įgaliojimų netekimo procedūrą. Savivaldybės taryba iš visų frakcijų atstovų sudaro komisiją faktams iširti. Komisijai pateikus išvadą, kad yra pagrindas taikyti mero įgaliojimų netekimo procedūrą, o savivaldybės tarybai šiai išvadai pritarus, kreipiamasi į Lietuvos vyriausiąją administracinę teisimą su prašymu pateikti išvadą. Teismui pateikus išvadą, kad meras sulaužė priesaiką (nevykdė jam nustatytų įgaliojimų), reikalinga, kad savivaldybės taryba 3/5 visų savivaldybės tarybos narių balsų dauguma priimtų sprendimą, kad meras netektų savo įgaliojimų. Mero įgaliojimams nutrūkus anksčiau laiko rengiami nauji mero rinkimai. Taigi, pagal šiuo metu galiojantį Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymą mero atšaukimo iš pareigų procedūra yra panaši į kitų renkamų politikų – Seimo narių ar prezidento – apkaltos procedūrą, o tai reiškia, kad mero pozicijos savivaldybės tarybos atžvilgiu sustiprėja.

Meras – tai lyderis, į kurį sukonzentruotas didelis žiniasklaidos, nacionalinių institucijų, įvairių interesų grupių ir vietos bendruomenės dėmesys. „Lyderystė nebūna vieno asmens, jai reikia kokios nors grupės. Be žmonių, kuriuos įtraukia, veda lyderis, visos lyderio savybės neturėtų reikšmės. Todėl lyderystė įvardijama kaip procesas, kurio metu vienas žmogus daro įtaką grupės

nariams, kad grupės ar organizacijos tikslai būtų įgyvendinti“ (Liukinevičienė, 2013, p. 110). „Mero veikla yra lengvai identifikuojama, nes visas dėmesys skiriamas vienam oficialiam asmeniui, kai tuo tarpu yra sunku sekti valdybų, komisijų, tarybos narių, kurie ypač stengiasi perleisti atsakomybę kitiems, veiklą“ (Lazauskienė, 2013, p. 265).

Vadovaujantis 1994 m. liepos 7 d. Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo Nr. I-532 aktualios redakcijos nuostatomis pagal absoliučios daugumos rinkimų sistemą vienmandatėje rinkimų apygardoje, kurią sudaro visa savivaldybė, renkamas šios savivaldybės tarybos narys – meras. Savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas nuolatinis šios savivaldybės gyventojas, kuriam rinkimų dieną yra sukakę 18 metų, o savivaldybės tarybos nariu – meru, – Lietuvos Respublikos pilietis, kuris gali būti renkamas šios savivaldybės tarybos nariu. Savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas asmuo, kuris savo gyvenamąją vietą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus deklaravo šios savivaldybės teritorijoje likus ne mažiau kaip 90 dienų iki rinkimų dienos. Taigi, meras turi turėti santykį su teritorija ir vietos bendruomene, kurios atstovu rengiasi tapti. Meru negali būti kitoje savivaldybėje gyvenamąją vietą deklaravęs asmuo.

Meras taip pat yra ir savivaldybės tarybos narys, bet jam kaip tarybos ir savivaldybės vadovui yra suteikta daugiau pareigų, funkcijų bei galių. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos ir kitų įstatymų pagrindais meras planuoja savivaldybės tarybos veiklą, nustato ir sudaro savivaldybės tarybos posėdžių darbotvarkes ir teikia savivaldybės tarybos sprendimų projektus, šaukia savivaldybės tarybos posėdžius ir jiems pirmininkauja, koordinuoja savivaldybės tarybos komitetų ir komisijų veiklą, pasirašo savivaldybės tarybos sprendimus ir posėdžių, kuriems pirmininkavo, protokolus. Reglamente nustatyta tvarka atstovauja pats arba įgalioja kitus asmenis atstovauti savivaldybei teisme, bendradarbiaujant su kitomis savivaldybėmis, valstybės ar užsienio šalių institucijomis, kitais juridiniais ir fiziniais asmenimis. Meras atstovauja savivaldybei regiono plėtros taryboje ir turi sprendžiamojo balso teisę sudarant ir įgyvendinant regiono plėtros programą. Reglamento nustatyta tvarka meras pristato, derina ir teikia savivaldybės tarybai mero pavaduotojo (pavaduotojų), savivaldybės administracijos direktoriaus, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo (savivaldybės administracijos direktoriaus siūlymu), savivaldybės tarybos Kontrolės komiteto pirmininko pavaduotojo, šiame įstatyme nustatytais atvejais Kontrolės komiteto pirmininko ir šiame įstatyme nustatytų savivaldybės tarybos komisijų pirmininkų kandidatūras, taip pat reglamento nustatyta tvarka gali siūlyti atleisti juos iš pareigų, siūlyti skirti nuobaudas savivaldybės administracijos direktoriui. Meras kontroliuoja ir prižiūri savivaldybės viešojo administravimo institucijų, įstaigų ir įmonių vadovų veiklą, kaip jie įgyvendina įstatymus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimus ir kt. Mero sprendimai įforminami potvarkiais.

Savivaldybės tarybos sprendimai priimami savivaldybės tarybos posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma. Nors posėdžio metu užduodant klausimus ir pasisakant dėl darbotvarkėje esančių sprendimų projektų meras dalyvauja lygiomis teisėmis, bet jeigu balsuojant balsai pasiskirsto po lygiai, lemia mero balsas, t.y. jei dešimt tarybos narių balsavo „prieš“, o dešimt tarybos narių, tarp kurių yra ir meras, balsavo „už“ – reiškia sprendimas yra priimtas. Jeigu meras posėdyje nedalyvauja, o balsai pasiskirsto po lygiai, laikoma, kad sprendimas nepriimtas. Tai parodo, kad meras savivaldybės taryboje turi ypatingą statusą ir išskiria jį iš kitų tarybos narių.

Merui draudžiama dirbti kitose institucijose, įstaigose, įmonėse ir organizacijose ir gauti kito atlyginimo, išskyrus atlyginimą už mokslinę, pedagoginę ar kūrybinę veiklą. Taigi, meras turi dirbti vietos savivaldos bendruomenei ir būti susikoncentravęs tik į bendruomenės interesų atstovavimą. Jis yra atskaitingas savivaldybės tarybai ir bendruomenei už savo ir savivaldybės veiklą. Kasmet meras Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo ir tarybos veiklos reglamento nustatyta tvarka tarybos vardu teikia ataskaitą savivaldybės bendruomenei.

Darbo autoriaus teigimu, meras vaidina labai svarbų vaidmenį vietos savivaldos sistemoje Lietuvoje. Įstatymais merui buvo suteikta ne tik papildomų teisių, galių, bet ir pareigų, o taip pat dalis savivaldybės tarybos funkcijų – biudžetinių įstaigų, kurių savininkė yra savivaldybė, išskyrus švietimo ir seniūnijas, vadovų priėmimas ir atleidimas į darbą, tarybos ir mero sekretoriato sudarymas, savo pavadootojų veiklos sričių nustatymas, merui nebereikia gauti savivaldybės tarybos pritarimo dėl mero ar jo pavadootojo komandiravimo. Įstatymų pakeitimai buvo atlikti tam, kad mero vaidmuo nebūtų tik reprezentacinis – tokiu būdu įstatymais buvo sukurtas atskiras savivaldos ir vykdomosios valdžios institutas, nors Lietuvos Respublikos Konstitucija tokio instituto nenumato.

1.3.3. Savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės formavimo reglamentavimas

Šiuolaikinės demokratijos ištakos siekia Antikinę Graikiją, kurioje pagal tuometinę santvarką egzistavo miestai – valstybės (Poliai). Daugiau nei prieš du tūkstančius metų Aristotelis parašė veikalą „Politika“, davusį pradžią politikos mokslui. Šiame jo veikalė nėra jokio „politikos“ apibrėžimo. Tik išanalizavus Aristotelio veikalą galima daryti išvadą, kas tai yra politika – tai (miesto) valstybės valdymas. Aristotelis veikalė vartoja terminus, artimesnius filosofijai, bet atsižvelgus į jo asmenybę ir laikmetį, nesunku terminus adaptuoti šiandienos situacijai savivaldybėse. Aristotelis rašo Apie auklėjimą, kultūrą ir geriausią gyvenimo būdą; Santvarkų įvairovę; Pilietybę ir santvarką; Valstybę ir žmogų; Teisingumą ir draugystę; Laimę, dorybę, kilnumą ir gerumą bei kitus klausimus. Aristotelio teigimu, kiekviena valstybė yra tam tikra bendrija, o kiekviena bendrija yra dėl gėrio, o labiausiai ir aukščiausiojo gėrio siekia ta bendrija,

kuri yra visų svarbiausioji ir apima kitas; tokia bendrija vadinama valstybe. Daugelis klausimų išliko aktualūs ir šiandien – tai švietimas, sveikatos priežiūra, kultūra, socialiniai reikalai, mokestinė bazė, viešoji tvarka ir kt. Savivaldybių taryboms šie klausimai pagal kompetenciją yra Priskirti Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Vietos savivaldos įstatymu ir patenka į politinę savivaldybių tarybų darbotvarkę savivaldos lygmeniu.

Vietos savivaldos ir savivaldybės tarybos institutas yra įtvirtintas 1992 m. spalio 25 d. visuotiniame referendume priimtoje Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Konstitucijos X skyriuje sakoma, kad savivaldybės yra savarankiškos, o savivaldos teisę įgyvendina per savivaldybių tarybas. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatyme nurodyta, kad savivaldybėms yra priskirtos savarankiškos funkcijos ir valstybės deleguotos funkcijos. T. y. savivaldybė yra savarankiška nustatyti ir įgyvendinti savo politinę darbotvarkę, operuodama jai prieinamais instrumentais – žmogiškaisiais ištekliais ir finansais, galiojančia teisine baze. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo 3 str. 1 d. nuostatomis „Savivaldybė – tai įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą, kuri sudaro jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) ir savivaldybės tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo“.

Pagrindiniai dokumentai, reglamentuojantys savivaldybės tarybos darbotvarkės sudarymą, yra Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas ir tame įstatyme dažnai minimas savivaldybės tarybos veiklos reglamentas. Kiekviena savivaldybės taryba tvirtina, keičia ir dirba pagal savo veiklos reglamentą, kiek tai neprieštarauja imperatyvioms Konstitucijos ir įstatymų normoms.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo 12 str. „Savivaldybės taryba savo įgaliojimus įgyvendina kolegialiai savivaldybės tarybos posėdžiuose. Savivaldybės tarybos posėdžiams klausimus rengia savivaldybės tarybos komitetai (toliau – komitetai) ir komisijos savo posėdžiuose, savivaldybės tarybos narių frakcijos ir grupės pasitarimuose, tarybos nariai, savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba, savivaldybės meras ir savivaldybės administracijos direktorius. Savivaldybės taryba svarstomais klausimais priima sprendimus ir kontroliuoja jų įgyvendinimą“. Kaip matyti iš straipsnio, sąrašas asmenų, galinčių savivaldybės tarybai teikti klausimus su sprendimų projektais, yra baigtinis, bet tai neapriboja suinteresuotų asmenų, norinčių, kad jų klausimai patektų į savivaldybės darbotvarkę, galimybes kreiptis į tarybos narį (narius) pagal atstovaujamosios valdžios principą arba į administraciją, kaip į vykdomosios valdžios instituciją.

Savivaldybės tarybos priimami sprendimai – teisės aktai pagal savo pobūdį yra skirstomi į individualius ir norminius. **Norminiai teisės aktai** – tai rašytine forma išreikšti valstybės institucijų sprendimai, nustatantys, pakeičiantys arba panaikinantys bendrojo pobūdžio taisykles, taikomi neapibrėžtam subjektų ratui, sankcionuojami valstybės. Norminiai teisės aktai skirstomi į dvi grupes:

- Įstatymai – aukščiausią teisinę galią turintis teisės aktai, priimti Lietuvos Respublikos Seimo arba tautos referendumu, formuluojantys bendrąsias teisės normas, skirtas svarbiausiems žmonių santykiams reguliuoti, turintys aukščiausią juridinę galią. Įstatymas laikomas pagrindiniu teisės šaltiniu.
- Poįstatyminiai aktai – norminiai teisės aktai, priimami įstatymo pagrindu, juos sukonkretinantys ir užtikrinantys jų vykdymą. Poįstatyminis aktas negali prieštarauti įstatymams. Savivaldybės tarybos sprendimas yra poįstatyminio teisės akto forma – tai įvairaus pobūdžio taisyklės, reglamentai. Norminio pobūdžio teisės akto iš mero potvarkiu patvirtintos darbotvarkės savivaldybės taryba išbraukti negali.

Individualūs teisės taikymo aktai, kuriuose realizuojami norminiuose teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai. Kaip ir norminiai teisės aktai, individualūs aktai sukelia teises pasekmes, tačiau neįgyja teisės šaltinio statuso, nes nesukuria bendro pobūdžio visuotinai taikomų taisyklių, o juose įtvirtinti nurodymai adresuojami konkrečioms asmenims konkrečiu atveju ir yra vienkartinio pobūdžio, t.y. jų galiojimas baigiasi, kai baigiasi visuomeninis santykis (priėmimas į darbą, atleidimas nuo paveldimo turto mokesčio, nuobaudos skyrimas ir pan.).

Teisės aktų projektai turi atitikti Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnyje įtvirtintus teisėkūros principus ir kitus šiame įstatyme nustatytus įstatymo ir kito teisės akto formas, struktūras, turinio, teisės terminijos reikalavimus ir bendrinės lietuvių kalbos normas. Teisės aktų projektai taip pat turi atitikti Rekomendacijose ir Dokumentų rengimo taisyklėse nustatytus teisės akto formas, struktūras ir teisės technikos reikalavimus. Teisės aktai taip rengiami pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymą Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo.

Rengiant teisės akto projektą, laikomasi šių reikalavimų: Teisės akto pavadinimas (antraštė) turi glaustai atspindėti teisės akto reguliavimo dalyką. Teisės akto turinys turi atitikti jo paskirtį, rūšį, tekstas dėstomas glaustai, logiškai ir aiškiai, be prieštaravimų. Teisės akto straipsnio ar punkto tekstas nekartojamas kituose straipsniuose ar punktuose.

Rengiant teisės akto pakeitimo projektą, kartu parengiamas ir teisės akto pakeitimo projekto lyginamasis variantas. Projekto lyginamasis variantas dėstomas taip pat kaip ir teisės akto pakeitimo

projektas, jame nurodyti pakeitimai turi sutapti su teisės akto projekte keičiamų straipsnių ar punktų ir (ar) jų sudedamųjų dalių pakeitimais.

Sprendimų projektai privalo būti apsvarstyti bent viename savivaldybės tarybos komitete. Galutinę savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkę sudaro meras savo potvarkiu – ne vėliau kaip prieš 4 darbo dienas iki savivaldybės tarybos posėdžio svarstytinus klausimus kartu su įregistruotais sprendimų projektais meras privalo įtraukti į posėdžio darbotvarkę. Jeigu meras svarstytinų klausimų į posėdžio darbotvarkę neįtraukia, dėl jų įtraukimo į darbotvarkę sprendžia savivaldybės taryba reglamente nustatyta tvarka. Savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkė ne vėliau kaip prieš 3 darbo dienas iki savivaldybės tarybos posėdžio paskelbiama savivaldybės interneto svetainėje. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatyme teigiama, kad „Savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkė gali būti papildyta ar pakeista savivaldybės tarybos sprendimu komiteto, komisijos, frakcijos ar 1/3 dalyvaujančių posėdyje tarybos narių siūlymu, jeigu dėl šių siūlymų sprendimų projektai įregistruoti ne vėliau kaip prieš 24 valandas iki posėdžio pradžios. Ši nuostata netaikoma siūlymams, susijusiems su norminio pobūdžio sprendimų projektų pateikimu, siūlymams, susijusiems su mero pavaduotojo (pavaduotojų), savivaldybės administracijos direktoriaus, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoju (pavaduotojų), Kontrolės komiteto ir šiame įstatyme nustatytų komisijų pirmininkų kandidatūrų pateikimu, taip pat siūlymams, susijusiems su nepasitikėjimo meru, mero pavaduotoju (pavaduotojais), savivaldybės administracijos direktoriumi, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoju (pavaduotojais), Kontrolės komiteto ir šiame įstatyme nustatytų komisijų pirmininku pareiškimu. Ekstremaliųjų įvykių, atitinkančių Vyriausybės patvirtintus kriterijus, atvejais meras turi teisę pateikti savivaldybės tarybai svarstyti klausimą ir siūlyti priimti sprendimą skubos tvarka“.

Taryba savo įgaliojimus įgyvendina kolegialiai Tarybos posėdžiuose (balsuodama). Sprendimų projektai (klausimai) laikomi priimtais, jei už juos balsuoja daugiau nei pusė tarybos narių. Priėmus sprendimą jo įgyvendinimu rūpinasi savivaldybės administracija. Savivaldybės tarybos posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja išrinktų tarybos narių dauguma. Nesant daugumai, t.y. posėdyje dalyvaujant mažiau nei pusei tarybos narių, laikoma, kad nėra kvorumo ir posėdis vykti negali, o visi klausimai, priimti tokiam posėdyje, būtų laikomi neteisėtais.

1.4. Savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės formavimo dalyviai

Kiekvienam procesui yra reikalingi to proceso dalyviai, kurie procesą inicijuoja, išskeldami problemas, formuoja ir daro procesui poveikį, kontroliuoja proceso eigą. „Procedūrinėje demokratijoje svarbus visuotinis dalyvavimas. Jo raiška labiausiai galima ir matoma savivaldoje. Jai esant bendruomenės nariai yra angažuoti savireguliuojimui ir valdymą grindžia demokratijos

instrumentų naudojimu“ (Nefas, 2012, p. 842). Pasak Lindblom ir Woodhouse (1999), kadangi daugybė žmonių ir socialinių jėgų veikia viešosios politikos rezultatus, klaidinga yra valdžios postus užimančius laikyti „pagrindiniais politikos formuotojais“, „lyderiais“ arba sprendimų priėmėjais“. Tai reiškia, kad egzistuoja žymiai platesnis politikos dalyvių ir veikėjų ratas – ir jis nėra baigtinis. „Šiuolaikinėse vakarietiškoje savivaldos sistemose vis dažniau diskutuojama, ar tradicinis atstovaujamas demokratijos modelis yra tinkamiausia atstovavimo vietos gyventojų interesams platforma, kurioje efektyviai dera savivaldos tikslai su įvairių suinteresuotų grupių, tokių kaip bendruomeninės iniciatyvos, vietos verslas, nevyriausybinės organizacijos, žiniasklaida, profesinės sąjungos, interesais“ (Bučaitė-Vilkė; ir Žilys, 2016, p. 93).

Tarp pradininkų, nagrinėjusių politikos veikėjų vaidmenį politikos formavimo procese, buvo E. E. Schattschneider (1961). Jo teigimu, esminį poveikį darbotvarkės formavimui turi trys jėgos – politinės partijos, interesų grupės ir institucijos. Per beveik 60 metų nuo momento, kada buvo pradėti tirti politikos veikėjų vaidmenys, viešosios politikos veikėjų ratas ir galios smarkiai išsiplėtė: Lietuvoje savivaldoje atsirado alternatyva sisteminėms partijoms – tai specialiai savivaldos rinkimams suburiami rinkimų komitetai bei tiesiogiai renkamas tarybos narys - meras, kurie tapo vietos gyventojų veiklos alternatyvia forma ir susilpnino partijų galią. Bet kas – tiek pavienis asmuo, tiek grupė asmenų turi galimybę įgyvendinti savo politiką pagal susidarytą darbotvarkę. Cobb ir kiti (1976), teigė, kad esminė bet kurios politikos savybė yra tai, kaip skirtingos grupės dalyvauja politikos formavimo procese.

Demokratinėse valstybėse, kuriose atstovaujamoji valdžia yra sudaryta iš demokratiškai išrinktų valdžios atstovų, politinės darbotvarkės formavimas prasideda prieš savivaldos rinkimus, kurie Lietuvoje vyksta kas ketverius metus. Pasak Colomer ir Llavador (2012), rinkimų dalyviai tikisi, kad jų politinėse rinkimų programose pasirinkti spęsti klausimai ir problemos bei pasiūlyti sprendimų būdai taps patraukliausi rinkėjams ir tai garantuos politikams sėkmę rinkimuose, tačiau pasitaiko atvejų, kai klausimai, visuomenėje laikomi labai svarbiais, per rinkimus nesulaukia didelio rinkėjų dėmesio. Pasak autorių, tai nutinka tuomet, kai rinkėjai nemato geresnės alternatyvos esamai valdžiai, nepriklausomai nuo to, kad esamos valdžios politikos rezultatas netenkina visuomenės.

Atsižvelgiant į įvairių mokslininkų tyrimus ir publikacijas bei galiojančią teisinę bazę buvo sudaryta 14 etapų politinės darbotvarkės savivaldybės taryboje formavimo schema, kuri pavaizduota 8 pav. Darbo autoriaus sudaryti savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės etapai:

1. Kandidatai į tarybos narius – merus, politinių partijų bei rinkimų komitetų sąrašai registruojasi rinkimams. Pateikia rinkėjams savo politines programas su problemomis ir galimais jų sprendimais.
2. Įvyksta visuotiniai savivaldybių tarybų ir tiesiogiai renkamų tarybų narių – merų rinkimai, kurių metu renkama savivaldybės taryba ir meras iš užregistruotų kandidatų.
3. Išrenkamos savivaldybių tarybos ir tarybų nariai – merai.
4. Iš išrinktų tarybų narių formuojasi frakcijos ir tarybų narių grupės.
5. Formuojasi tarybos narių dauguma (koalicija, valdančioji dauguma) ir opozicija.
6. Tarybos nariai pasirašo koalicinę sutartį ir sudaroma veiklos programa, frakcijos ir tarybos narių grupės įteikia pareiškimus dėl darbo opozicijoje.
7. Patvirtinami mero pavaduotojas (-ai), administracijos direktorius, jo pavaduotojas (-ai).
8. Sudaromi komitetai, komisijos, paskiriami delegatai į regioninės plėtros tarybą ir kt.
9. Identifikuojamos spręstinos problemos, rengiami sprendimų projektai, tvirtinamas biudžetas, atliekamas strateginis planavimas ir kt.
10. Vyksta parengtų sprendimų projektų svarstymas, reiškiamos nuomonės ir prieštaravimai, teikiamos alternatyvos, vyksta debatai, kuriuose dalyvauja įvairios interesų grupės, o problemos – sprendimų projektai gauna žiniasklaidos dėmesį.
11. Meras potvarkiu sudaro savivaldybės tarybos darbotvarkę.
12. Tarybos nariai ar grupė narių posėdžio metu turi teisę pasiūlyti įtraukti ar išbraukti iš darbotvarkės klausimus.
13. Įtraukiant ar išbraukiant klausimus iš mero sudarytos darbotvarkės vyksta balsavimas, tvirtinama galutinė darbotvarkė.
14. Meras arba pirmininkaujantis posėdžiui paskelbia galutinę savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkę.

1.	Kandidatai į tarybos narius – merus	Politinės partijos	Rinkimų komitetai
2.	Visuotiniai savivaldos rinkimai		
3.	Išrenkamas tarybos narys – meras	Išrenkama savivaldybės taryba	
4.	Formuojasi tarybos narių frakcijos ir grupės		
5.	Formuojasi tarybos narių dauguma (koalicija) ir opozicija		
6.	Pasirašoma koalicijos sutartis, sudaromas valdančiosios koalicijos veiklos programa	Įteikiami pareiškimai dėl darbo opozicijoje	
7.	Patvirtinami mero pavaduotojas (-ai), administracijos direktorius, administracijos direktoriaus pavaduotojas (-ai)		
8.	Sudaromi komitetai, komisijos, paskiriami atstovai regiono plėtros tarybose, įstaigose		
9.	Strateginis planavimas, biudžeto sudarymas, aktualių problemų identifikavimas, sprendimų projektų rengimas		
10.	Sprendimų projektų svarstymas, pasiūlymų ir alternatyvų pateikimas	Administracija Savivaldybių tarybų nariai, meras Savivaldybių tarybų komitetai, komisijos, seniūnų sueiga Vyniausybės atstovas Pavaldžios įstaigos, įmonės ir organizacijos Visuomenė NVO Verslas/verslą vienijančios organizacijos ES Žiniasklaidos dėmesys Kt.	
11.	Mero potvarkis dėl darbotvarkės sudarymo		
12.	Tarybos narių pasiūlymai įtraukti ar išbraukti iš darbotvarkės sprendimų projektus		
13.	Savivaldybės tarybos balsavimas dėl galutinės darbotvarkės		
14.	Darbotvarkė		

8 pav. Politinės darbotvarkės sudarymas savivaldybės taryboje. Sudaryta darbo autoriaus

8 pav. pavaizduotas pilnas darbotvarkės sudarymo ciklas nuo kandidatų registracijos rinkimams momento. Po įvykusių rinkimų darbotvarkės sudarymo ciklas vyksta tarp 9 ir 14 etapų. Įmanomas ciklas tarp 4-8 ir 14 etapų, jei tarybos nariai palieka frakciją ir/arba frakcijos nutraukia koalicinę sutartį, frakcijos ar tarybos nariai pasitraukia į opoziciją ir/arba koalicijos partnerius keičia

kiti partneriai, atleidžiamas mero pavaduotojas ar administracijos direktorius, išankstinių tarybos nario – mero rinkimų ir kitais atvejais. Kaip matyti iš sudarytos darbotvarkės formavimo schemos 10 etapo sprendimų projektų svarstyme, pasiūlymų ir alternatyvų teikime dalyvauja interesų grupės, suinteresuotos, kad į darbotvarkę būtų įtraukti jiems aktualūs klausimai arba priimti jiems palankūs sprendimai, tuo vaidindami svarbų vaidmenį savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės sudaryme.

1.4.1. Vietos institucijų ir įstaigų vaidmuo

Savivaldybės ir vietos institucijų santykius bei iš to kylantį tam tikros institucijos ar įstaigos vaidmenį formuojant savivaldybės tarybos politinę darbotvarkę nusako Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme apibrėžtos savivaldybių tarybų kompetencijos ir funkcijos. Pasak Žilinsko (2012), įstaigų tarnautojai irgi gali daryti įtaką vietos savivaldoje kaip ir nacionalinės institucijos.

Vietos institucijos ir įstaigos laikytinos politikos dalyvėmis, todėl vadovaujantis Bendrąja sistemų teorija tarp sistemos dalyvių turi būti ryšiai. Šie ryšiai yra nustatomi galiojančiais teisės aktais, reglamentuojančiais institucijų ir tarybos tarpusavio santykius. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas įpareigoja savivaldybės tarybą organizuoti svarbų visuomenei ir nepertraukiamą įvairių viešųjų paslaugų teikimą, užtikrinantį gyventojų poreikius. Šių poreikių tenkinimas duoda impulsą vykdomosios valdžios ir visuomenės poreikių tenkinančių įstaigų atsiradimą, pavyzdžiui:

1. Pirminės asmens ir visuomenės sveikatos priežiūrą (įstaigų steigimas, reorganizavimas, likvidavimas, išlaikymas) – tam reikalingos pirminės sveikatos priežiūros įstaigos – poliklinikos ir jų veiklos organizavimas, t. y. atskiri juridiniai vienetai, kuriuose dirba specialistai ir teikiamos specializuotos paslaugos.

2. Ikimokyklinio ugdymo, vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo organizavimas, vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas – tam reikalinga steigti ugdymo įstaigas, t.y. atskirus juridinius vienetus, organizuoti veiklą, skirti finansavimą, atlikti kontrolę.

3. Biudžetinių įstaigų steigimas ir išlaikymas, viešųjų įstaigų, savivaldybės įmonių ir kitų savivaldybės juridinių asmenų steigimas – šių įstaigų paskirtis teikti viešąsias paslaugas, kurios visuotinai reikalingos, bet jų veiklą nesiima organizuoti privatus sektorius arba daro tai nepilna apimtimi.

4. Gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas (dalyvavimas kultūros plėtros projektuose, muziejų, teatrų, kultūros centrų ir kitų kultūros įstaigų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas ir jų veiklos priežiūra, savivaldybių viešųjų bibliotekų

steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas ir jų veiklos priežiūra) – įvairių kryptių kultūros įstaigų, kaip atskirų juridinių vienetų, steigimas, finansavimas, kontrolė.

5. Šilumos ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo organizavimas – kai kurios savivaldybės pačios kontroliuoja savo centralizuotos šilumos ir karšto vandens tiekimo, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo ūkį, steigdamos sau pavaldžias įmones.

6. Keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas, lengvatinio keleivių vežimo kompensacijų skaičiavimas ir mokėjimas – dalyje Lietuvos savivaldybių, tarp jų ir Šiaulių miesto savivaldybė, susisiekimas organizuojamas per savivaldybių kontroliuojamas įstaigas.

Įgyvendinant šias ir kitas funkcijas savivaldybės taryba steigia ir tvirtina jai pavaldžių įstaigų ir institucijų nuostatus, kuriais vadovaujantis tos organizacijos veikia, taip pat skiria vadovus, tvirtina įstaigų teikiamų paslaugų įkainius, skiria finansavimą. Savo ruožtu organizacijos yra įpareigosos siekti nustatytų rodiklių bei teikti kasmetines ataskaitas savivaldybės tarybai, kurios tvirtinamos arba ne. Tai tarp savivaldybės tarybos ir institucijų bei įstaigų sukuria tarpusavio santykį ir grįžtamąjį ryšį. Institucijos ir įstaigos, vykdydamos savo veiklą ir įgyvendindamos joms deleguotas funkcijas, kreipiasi su prašymais, siūlo atlikti pakeitimus ir tobulinti esamą situaciją, skirti finansavimą veiklai užtikrinti ar įrangai įsigyti, t. y. ieško būdų savo veiklos problemoms išspręsti, bet galutinius sprendimus priima politikai. Parsons (2001) teigimu, teikdamos kontekstą, kuriame priimami sprendimai, institucijos daro įtaką tiems sprendimams, bet neeliminuoja politikos formuotojų laisvos valios.

Savivaldybės tarybos sprendimus įgyvendinanti institucija yra savivaldybės administracija, todėl ji kaip vykdomosios valdžios institucija turi artimiausią santykį su savivaldybės taryba ir daro didžiausią įtaką darbotvarkės sudarymui. Tai vyksta dėl to, kad politikai yra renkami kas ketverius metus naujai kadencijai ir į atstovaujamosios valdžios instituciją gali būti neperrinkti, o vietoje jų bus išrinkti nauji tarybos nariai, kurie neturės jokios patirties, o administracijoje dirbantys specialistai dirba pagal neterminuotas darbo sutartis bei Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas, todėl gali turėti daugiau patirties. Pasak Žilinsko (2012), „iš demokratinės ir politinės perspektyvos renkamų tarybos narių vaidmens skiriamoji dimensija yra sugebėti įvairiapusiškai suvokti dalyko esmę, apsvarstyti jį, rasti kompromisą tarp skirtingų interesų ir nuspręsti, kaip protingiausiai, geriausiai ir tinkamiausiai pasielgti konkrečioje situacijoje. To vietos tarybos nariai mokosi praktiniame politiniame gyvenime, ir tai jie stengiasi tinkamai atlikti, priimdami sprendimus vietos politikos klausimais“ (Žilinskas, 2012, p. 316). Tarybos nariams padėti suvokti iškeltą problemą ir jos sprendimo reglamentavimą bei reikalingus išteklius gali padėti savivaldybėje dirbantys specialistai. Šerikovos (2013) teigimu, didžiausias vaidmuo formuojant politiką tenka vykdomajai valdžiai, kaip institucijai, kuri turi išlaikyti politikos tęstinumą ir reaguoti

į spontaniškai iškeltas į viešumą problemas, be to dėl vykdomosios valdžios dėmesio ir jos turimų išteklių kovoja visi politikos formuotojai.

1.4.2. Regioninių institucijų vaidmuo

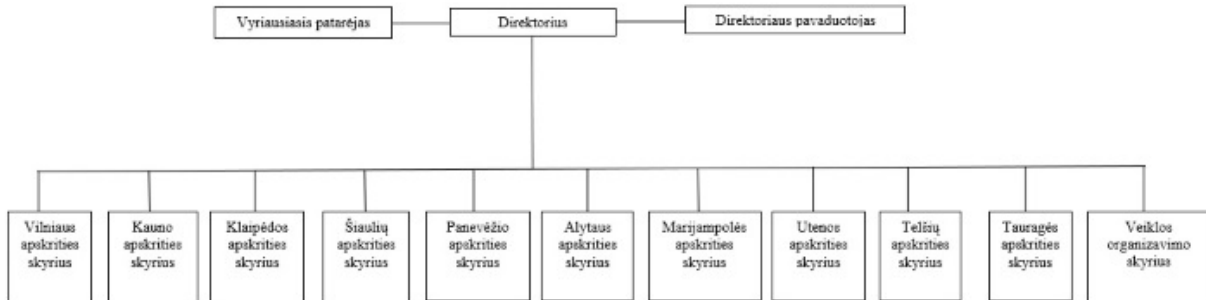
Pagal Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymą Lietuva yra padalinta į dešimt apskričių, kurios įstatyme yra apibrėžiamos regionais (9 pav.). Kiekvienas regionas yra skirtingas savo materialiniais, gamtiniais, žmogiškaisiais bei kitais ištekliais. Būtent šie faktoriai padaro regioną skirtingą nuo kitų ir sukuria specifinės infrastruktūros poreikį arba apie jau esančią infrastruktūrą yra organizuojama regiono plėtra. Kiekvienas regionas turi savo centrą – didmiestį, kuris pagal Urbanizacijos masto ekonomijos teoriją vaidina svarbų vaidmenį regiono plėtroje ir vystymesi. Jau senai buvo pastebėta, kad urbanizuota teritorija yra augimo variklis regione ir turi didelę įtaką aplinkai. Šiaulių apskrities centru (regiono) yra Šiaulių miestas.

9 pav. Šiaulių apskrities žemėlapis. Šaltinis: Regionų plėtros departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

Kiekviena apskritis turi Regiono plėtros tarybą ir veikiančią Regioninės plėtros departamento prie vidaus reikalų ministerijos skyrių, kuris atlieka tarybos sekretoriato funkcijas. Regioninės plėtros departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos rūpinasi regionų plėtra ir įgyvendina regionų plėtros politiką. Departamentas kiekvienoje apskrityje veikia per savo skyrius, kurie atlieka sekretoriato funkcijas apskrityse veikiančiose Regiono plėtros tarybose (žiūrėti 10 pav.).

REGIONINĖS PLĖTROS DEPARTAMENTO PRIE VIDAUŠ REIKALŲ MINISTERIJOS ORGANIZACINĖ STRUKTŪRA

10 pav. Regioninės plėtros departamento prie Vidaus reikalų ministerijos organizacinė struktūra. Šaltinis: Regionų plėtros departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

Vadovaujantis LR Regionų plėtros įstatymo 15 straipsniu, kiekviena savivaldybė po naujų savivaldos rinkimų privalo deleguoti į Regiono plėtros tarybą merą ir savivaldybės tarybos narius, priklausomai nuo gyventojų skaičiaus. Viso Šiaulių regiono plėtros tarybą sudaro 24 nariai. Regiono plėtros tarybos nariai suskirstomi į darbo grupes, kurios nagrinėja konkrečiai Tarybos kompetencijai priskirtus klausimus ir pateikia išvadas.

Vadovaujantis regiono plėtros tarybos nuostatais ir darbo reglamentu, „taryba gali sudaryti darbo grupę (-es) ir ją (jas) įgalioti nagrinėti konkrečius Tarybos kompetencijai priskirtus klausimus, teikti dėl jų išvadas. Taryba į darbo grupę (-es) gali įtraukti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, socialinių ir ekonominių partnerių, teritorinės užimtumo tarnybos atstovus. Taryboje gavus derinti teisės akto projektą, susijusį su Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų ir (ar) plėtros programų administravimu, Sekretoriatas jį tą pačią darbo dieną elektroniniu paštu išsiunčia Tarybos sudarytos darbo grupės vadovui ar visiems darbo grupės nariams, atsižvelgdamas į Tarybos sudarytos darbo grupės darbo tvarką, nuroydamas terminą iki kada Tarybos sudaryta darbo grupė turi pateikti 6 išvadas. Vadovaudamasis Tarybos sudarytos darbo grupės pateiktomis išvadomis Sekretoriatas parengia Tarybos nario balsavimo dėl pateikto derinti teisės akto projekto lapą“.

Šiaulių regiono plėtros tarybos nariais yra Šiaulių miesto meras ir du savivaldybės tarybos nariai, kuriuos savivaldybės taryba deleguoja savivaldybės tarybos sprendimu. Regionų plėtros tarybos savo veikloje vadovaujasi Regiono plėtros tarybos nuostatais ir regiono plėtros tarybos

darbo reglamentu. Reglamente aiškiai išdėstytos Tarybos funkcijos ir tikslai. Pagrindinis Šiaulių regiono plėtros tarybos tikslas – sprendimų, susijusių su tolygios ir tvarios regiono plėtros skatinimu, priėmimas. Šiaulių regiono plėtros tarybą turi parengusi ir pasitvirtinusi Regiono plėtros planą. Planas buvo rengiamas vadovaujantis Nacionaline pažangos programa, skirta 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiui, kuri jungia pagrindines Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ ir Europos Sąjungos strategijos „Europa 2020“ nuostatas ir yra orientuota į pažangą: aprašomos ilgalaikių valstybės prioritetų įgyvendinimo kryptys, numatomas Europos Sąjungos finansinės paramos, įskaitant 2014–2020 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos, panaudojimas ilgalaikiams valstybės prioritetams įgyvendinti. Buvo atsižvelgiama į 2014–2020 Europos Sąjungos struktūrinės paramos veiksmų programos projektą. Pagal regiono plano rengimo metodiką, rengiant regiono plėtros planą yra privaloma atsižvelgti į kiekvienos regiono savivaldybės plėtros planą, kuri tvirtina savivaldybės taryba trejų metų laikotarpiui ir kasmet atnaujina. Regiono plėtros planas taip parengtas atsižvelgiant į pagrindines Europos Sąjungos finansinės paramos panaudojimo nacionaliniame kontekste nuostatas: sumani visuomenė, sumani ekonomika, sumanus valdymas ir į pagrindinius prioritetus: visuomenės ugdymas, mokslas ir kultūra, veikli ir solidari visuomenė, į aukštą pridėtinę vertę orientuota integrali ekonomika, ekonominiam augimui palanki aplinka, visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas bei į du horizontaliuosius prioritetus: kultūra ir regioninė plėtra.

Taigi, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymu ir Šiaulių regiono plėtros tarybos darbo reglamentu, išrinktieji savivaldybių tarybų nariai ir merai, deleguoti į regiono plėtros tarybą, privalo dalyvauti Regiono plėtros tarybos organizuojamuose posėdžiuose, teikti pasiūlymus ir priimti sprendimus balsuodami. Regiono plėtros tarybos patvirtinta strategija ir veiklos planais savo veikloje turi vadovautis regiono savivaldybių administracijos, todėl atsiranda tiesioginis regioninės institucijos ir savivaldybės vykdomosios valdžios institucijos ryšys, o per administraciją ir ryšys su savivaldybės taryba ir jos darbotvarke.

1.4.3. Nacionalinių institucijų vaidmuo

Valstybės ir jos įgaliotų nacionalinių institucijų vaidmuo politinės darbotvarkės formavimo procesui savivaldybėje yra didžiulis – nėra sferos, kurioje valstybė nedarytų įtakos ar nereguliuotų viešąjį gyvenimą savivaldoje. Žilinsko (2012) teigimu, vietos nėra savarankiška politinė sistema ir yra nacionalinės politikos dalis. Nors valstybė suskirstyta į administracinius vienetus – 10 apskričių ir 60 savivaldybių, bet logiška manyti, kad valstybė vykdo vieną politiką, o ne 60 atskirų politikų kiekvienai sričiai, kurioje veikia valstybė ir savivaldybės.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės audito ataskaitos duomenimis valstybė ir savivaldybė veikia dešimtyje valstybės veiklos sričių ir jos patenka tiek į valdžios valdymo lygį, tiek į vietos savivaldos valdymo lygį (11 pav.).

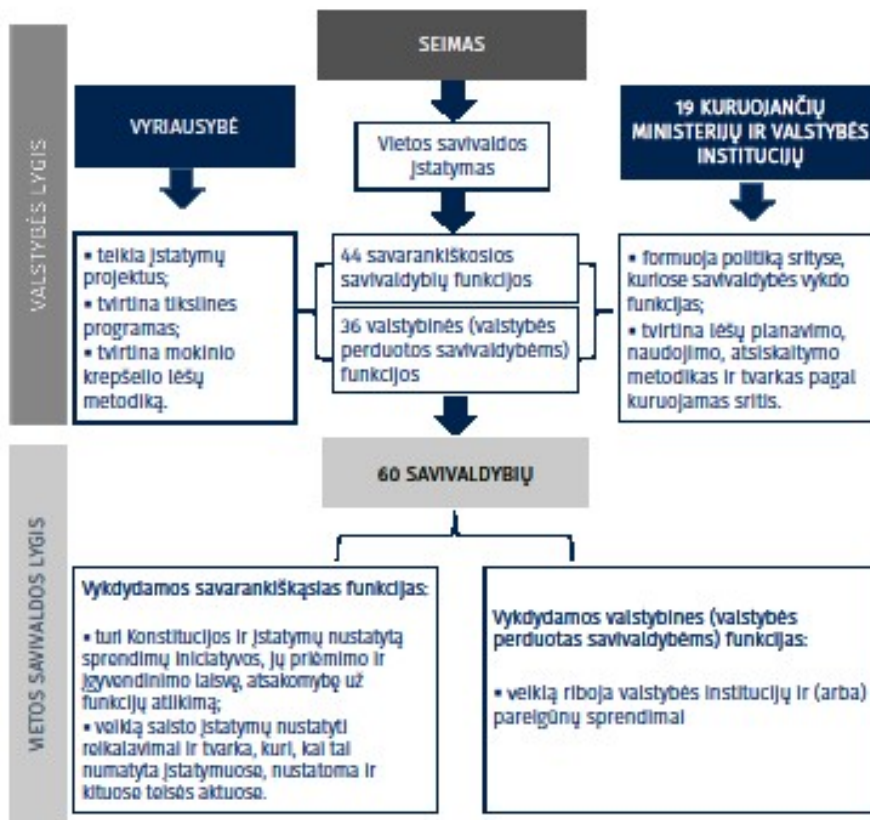
Eil. Nr.	Veiklos sritis	Centrinės valdžios valdymo lygis	Vietos savivaldos valdymo lygis	
			Valstybinės (perduotos vykdyti savivaldybėms) funkcijos	Savarankiškosios funkcijos
1.	Bendrosios valstybės paslaugos	✓	✓	✓
2.	Gynyba	✓	✓	
3.	Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga	✓	✓	✓
4.	Švietimas	✓	✓	✓
5.	Socialinė apsauga	✓	✓	✓
6.	Sveikatos apsauga	✓	✓	✓
7.	Poilsis, kultūra ir religija	✓	✓	✓
8.	Būstas ir komunalinis ūkis	✓		✓
9.	Aplinkos apsauga	✓	✓	✓
10.	Ekonomika	✓	✓	✓

11 pav. 10 valstybės valdymo sričių pagal lygmenis. Šaltinis – 2019-04-09 Valstybės kontrolės audito ataskaita „Ar savivaldybių vykdomų funkcijų sistema sudaro sąlygas joms veikti efektyviai?“

Valstybės kontrolės duomenimis, valstybė šioms sritims valstybės funkcijoms atlikti savivaldybėms skiria finansavimą bei tikslines dotacijas 3 būdais: a) Valstybės biudžeto lėšas kaip specialiąsias tikslines dotacijas valstybės institucijos skiria savivaldybėms valstybės perduotoms funkcijoms vykdyti. 2017 m. savivaldybėms šių dotacijų skirta 745 mln. eurų. 12-ai (iš 36) valstybinių funkcijų vykdyti nepakanka valstybės biudžeto lėšų, todėl prie jų vykdymo savo biudžeto lėšomis prisideda ir savivaldybės. b) Valstybės biudžeto lėšas pagal lėšų naudojimo sutartis valstybės institucijos skiria savivaldybėms valstybės perduotoms funkcijoms vykdyti. 2017 m. skirta 384,6 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų (išmokoms vaikams, pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygoms gerinti, miestų miškų priežiūros, apsaugos ir tvarkymo darbams vykdyti ir kt.). c) Valstybės biudžeto lėšas valstybės institucijos skiria savivaldybių savarankiškomis funkcijoms vykdyti. 2017 m. savivaldybėms skirta 14,8 mln. Eur specialiųjų tikslinių dotacijų ir 148,1 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų.

Valstybė neįgyvendina savo politikos niekaip kitaip, kaip per valdžios institucijas. Valstybės institucijos, turinčios didžiausią įtaką savivaldybių tarybų politinės darbotvarkės sudarymui yra Seimas, kuris leidžia įstatymus, ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė, kaip vykdomosios valdžios

institucija, bei kitos politiką įgyvendinančios, koordinuojančios ir kontroliuojančios institucijos (ministerijos, Valstybės kontrolė, Konkurencijos taryba, Valstybinė energetikos reguliavimo taryba ir kt.). Tai puikiai iliustruoja 2019-04-09 atlikta Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės audito ataskaita ir joje esantys duomenys (12 pav.).

12 pav. Savivaldybių funkcijų institucinė sistema Lietuvoje. Šaltinis – 2019-04-09 Valstybės kontrolės audito ataskaita [Ar savivaldybių vykdomų funkcijų sistema sudaro sąlygas joms veikti efektyviai? \(2019-04-09\)](#)

Lietuvos Respublikos Seimas – valdžią vykdanči (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnis) ir įstatymų leidžiamąją galią turinti (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnis) institucija. Seimas priima įstatymus nacionaliniu mastu, kurie galioja visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Priėmus įstatymus ar jų pakeitimus ir keičiantis reguliavimui, įstatymo normoms, subjektams ir objektams, atitinkamai privalo reaguoti ir savivaldybių institucijos, koreguodamos savo poįstatyminius aktus – tarybos sprendimus arba veiklą. Pagrindinis Seimo priimtas įstatymas, reguliuojantis savivaldybių tarybų ir jų administracijų veiklą yra Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Taigi, Seimas turi tiesioginę įtaką savivaldybių tarybų veiklai ir politinei

darbotvarkei. Vadovaujantis Seimo Statuto 43 straipsniu Seime yra sudaromas Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetas, o Statuto 69 straipsniu nustatyta veikla daro įtaką vietos savivaldos institucijoms. Komitetas, pagal kompetenciją dalyvaudamas teisėkūroje, yra atsakingas už valstybės valdymo, savivaldybių tarybų rinkimų, vietos savivaldos, valstybės teritorijos administracinio suskirstymo, viešojo administravimo, valstybės tarnybos, regionų plėtros, viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje teisinį reguliavimą ir jo kokybę, o taip pat už šias sritis reguliuojančių teisės aktų tinkamą įgyvendinimą valstybės ir savivaldybių institucijose bei įstaigose. Aktualiausi klausimai yra susiję su Vyriausybės įstatymo, Viešojo administravimo įstatymo, Valstybės tarnybos įstatymo, Vietos savivaldos įstatymo ir Regioninės plėtros įstatymo nuostatų įgyvendinimu. Komitetas rengia išvažiuojamuosius posėdžius į valstybės institucijas ir įstaigas, savivaldybes ir apskritis. Tai suteikia galimybę susipažinti su realia padėtimi tiksliau ją įvertinti, kartu su valstybės ir vietos valdžios institucijų ir įstaigų atstovais ieškoti problemų sprendimo ir teisės aktų tobulinimo galimybių. Komitetas bendradarbiauja su Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos savivaldybių seniūnų asociacija ir kitais subjektais.

Demokratinė santvarkoje yra svarbus valdžių padalijimo principas. „Valdžių padalijimas turėtų užkirsti kelią piktnaudžiauti valdžia sutelkus visas valstybės galias vienoje rankose. Valstybės valdžios įgaliojimai turėtų būti paskirstyti skirtingoms valstybės institucijoms, kurios yra ne tik savarankiškos ir nepriklausomos, bet ir kontroliuoja viena kitą. Tai reiškia, kad valdžių padalijimas suponuoja stabdžių ir atsvarų sistemas, kuri garantuoja santykinę valstybės valdžių autonomiškumą ir jų pusiausvyrą, būtinybę“ (Šinkūnas, 2003, p. 116). Pasak Birmontienės ir kitų (2001), vyriausybė yra aukščiausiaji kolegiali vykdomosios valdžios institucija. Pasak Bakavecko (2002), pagal valdžių padalijimo teoriją „vykdomoji valdžia – tai teisės taikomoji valdžia, kuriai pavedama Konstitucijos, parlamento priimtų įstatymų vykdymo funkcija“ (Bakaveckas, 2002, p. 16).

Vykdomoji valdžia – viena iš trijų valstybės valdžios formų. Vykdomąją valdžią Lietuvos Respublikoje įgyvendina Lietuvos Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė. Prezidentas atstovauja valstybę, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė per jai pavaldžias įstaigas įgyvendina įstatymus ir tvarko reikalus valstybės viduje, tuo įtakodama ir savivaldybes. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 straipsnio bei įstatymų pagrindu Vyriausybė tvarko valstybės reikalus absoliučiai visose valstybės ir visuomenės gyvenimo srityse (pav. Nr. 11), įgyvendina vykdomąją valdžią, vykdo bendros kompetencijos administravimo funkcijas. Vyriausybė neveikia tik tose su vietos savivaldos interesų įgyvendinimu susijusių administravimo srityse, kurios įstatymais priskirtos savivaldybės institucijų kompetencijai. Vykdomosios valdžios funkcijos – tai pagrindinės jos veiklos kryptys. Vykdomosios valdžios funkcijomis yra ir kiti tikslai, kuriuos valstybė iškelia vykdomajai valdžiai,

bei priemonės (pareigos ir įgaliojimai), kurios naudojamos iškeltiems tikslams pasiekti. Priskirtos funkcijos atspindi vykdomosios valdžios turinį bei jos esmę. Pasak Šarkutės (2013), „vyriausybė yra viena svarbiausių institucijų, dalyvaujančių viešojo valdymo sprendimų priėmimo procese. Vyriausybė – viešosios politikos formuotoja ir įgyvendintoja, tad nuo vyriausybės priimtų sprendimų priklauso, kaip visuomenėje bus paskirstytos vertybės“.

Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnis reglamentuoja savivaldybės santykį su Lietuvos Respublikos Vyriausybe – šiuose teisės aktuose nurodyta, kad savivaldybė savo veikloje vadovaujasi ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas Vyriausybei savivaldybių atžvilgiu priskiria ir funkcijas bei įgaliojimus, vadovaujantis kuriais Vyriausybė:

1. Rengia ir teikia Seimui valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą;
2. Įstatymo numatytais atvejais siūlo Seimui įvesti tiesioginį valdymą savivaldybės teritorijoje;
3. Teikia rekomendacijas savivaldybėms socialinės apsaugos, sveikatos, švietimo ir kultūros plėtojimo bei kitais klausimais.

Šio įstatymo 35 straipsniu Vyriausybė taip pat yra įpareigota atlikti savivaldybių veiklos administracinę priežiūrą, o prireikus ir laikino tiesioginio valdymo įgyvendinimą savivaldybės teritorijoje:

1. Vyriausybės atstovai apskrityse prižiūri, ar savivaldybės laikosi Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės nutarimus.
2. Laikiną tiesioginį valdymą savivaldybės teritorijoje įgyvendina Vyriausybė per paskirtą Vyriausybės įgaliotinį.

Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo nuostatose įtvirtinta, kad vienas iš pagrindinių savivaldos principų taip pat yra strateginio planavimo dokumento rengimas (4 str. 11 p.), kuris priskiriamas taip pat ir prie savarankiškų savivaldos funkcijų (LR Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 22 p.). Tas pats įstatymas teigia, kad savivaldybėje turi būti sukurtas ir veikti strateginė planavimo sistema. Turi būti parengti bendras strateginis **veiklos** planas, o taip pat, jei tai numatyta atskirais įstatymais, strateginis **plėtros** planas atskiroms ūkio šakoms. Savivaldybės strateginis plėtros planas ir savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programos yra ilgesnio laikotarpio (daugiau kaip 3 metų) planavimo dokumentai, skirti aplinkos, socialinei ir ekonominei raidai savivaldybės teritorijoje numatyti ir rengiami atsižvelgiant į valstybės ir regioninio lygmens teritorijų ir strateginio planavimo dokumentus, taip pat į savivaldybės teritorijų planavimo

dokumentus. Savivaldybės strateginis veiklos planas, kuris rengiamas 3 metų laikotarpiui (kiekvienais metais jį tikslinant), detalizuoja savivaldybės strateginio plėtros plano ir savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programų tikslų ir uždavinių įgyvendinimą ir sudaromas atsižvelgiant į planuojamus savivaldybės finansinius ir žmogiškuosius išteklius. Formuojant ir teikiant strateginio planavimo dokumentus tarybos nariai dalyvauja tiesiogiai – tai yra priskirta savivaldybės tarybos funkcijoms LR Vietos savivaldos įstatymo 16 str. 2 d. 40 ir 41 p. Deja, savivaldybės yra nepajėgios pačios vienos išspręsti kylančių globalizacijos iššūkių, emigracijos problemų, protų nutekėjimo, o jų veikla siekiant gerovės, pritraukiant gyventojus ar investicijas, sukuria konkurenciją tarp pačių savivaldybių. Tam, kad valstybėje nebūtų 60 atskirų politikų viešojoje srityje, atsiranda poreikis ir siekis ne konkuruoti tarpusavyje eikvojant turimus išteklius, o veikti drauge, todėl reikalinga aukštesnio lygmens koordinacija ir strategija, apjungianti visas 60 Lietuvos savivaldybių.

Vienas iš svarbiausių nacionalinio lygmens dokumentų, siejančių ir apjungiančių savivaldos, regionines ir nacionalines institucijas bendrai veiklai, yra 2017-12-15 Nacionalinėje regioninės plėtros taryboje pristatyta ir patvirtinta Lietuvos regioninės politikos strategija „Baltoji knyga tvariai plėtrai“. Šis dokumentas įpareigojo Vyriausybę parengti priemones strategijoje numatytų tikslų įgyvendinimui. „Baltoji knyga“ – Lietuvos regioninės politikos ilgalaikė strategija 2017-2030 metų laikotarpiui. Viena iš „Baltosios knygos“ koncepcijų - „Atsakinga ir į ekonominę plėtrą orientuota savivalda yra pirmasis Lietuvos regioninės politikos ramstis“. Čia pat paaiškinama, kad „Lietuvos regioninės politikos peržiūra turi sukurti prielaidas veiksmingai regioninei politikai: sustiprinti atsakingą ir į ekonominę plėtrą orientuotą savivaldą, įgalinti ir kryptingai plėtoti Lietuvos regionus, užtikrinti darnią ir nuoseklią vietos, regionų ir valstybės plėtrą. Jos ambicija – sukurti veiksmingą darnios plėtros mechanizmą“. Taigi didelė atsakomybės dalis už regionų plėtrą yra perkeliama nuo nacionalinių institucijų savivaldos institucijoms ir suponuoja, kad savivaldybės ir pačios turi atsakingai dirbti bei inicijuoti projektus, skatinančius investicijų pritraukimą bei ekonominę plėtrą.

Įgyvendinant „Baltojoje knygoje“ numatytus uždavinius, yra siekiama į savivaldai ir regionams svarbių klausimų sprendimą įtraukti gyventojus bei ekonominius ir socialinius partnerius. Vietos savivaldai yra priskirta ekonominės aplinkos gerinimo funkcija ir užtikrintos šiai funkcijai vykdyti reikalingos priemonė. Strategijoje yra numatyta finansiškai motyvuoti savivaldybes už atsirandančias darbo vietas ir augantį gyventojų skaičių. Taigi, Vyriausybės dalyvavimu kuriant bendras strategijas siekiama suformuoti darnios regioninės politikos gaires, kurios atspindėtų ne pavienius įvairių subjektų tikslus ir vizijas, bet taptų bendra suderinta vizija,

kartu dirbant nacionalinės valdžios ir vietos savivaldos institucijoms bei socialiniams ir ekonominiams partneriams.

1.4.4. Virš-nacionalinių institucijų vaidmuo

Atgavusi nepriklausomybę Lietuva siekė įsilieti į demokratiškų šalių bendruomenę ir tapti įvairių pasaulinių organizacijų nare. Narystės Europos ar pasaulio organizacijose padėjo valstybėje vystyti demokratiniams procesams, davė naudą ekonomikai, švietimui, kultūrai bei kitoms sritims. Lietuvoje pagaminamos prekės laisvai eksportuojamos į kitas pasaulio šalis išvengiant muitų ir kitų mokesčių, Lietuva dėl savo saugumo tapo patrauklia šalimi užsienio investuotojams, nes yra saugoma NATO aljanso. 1991 metais Lietuva tapo Jungtinių tautų organizacijos, 1993 metais Europos tarybos, 2001 metai Pasaulio prekybos organizacijos, 2004 metais Europos Sąjungos ir NATO aljanso, 2018 metais – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EPBO) nare. Bet narystė organizacijose duoda ne tik naudą, o taip pat sukuria santykį ir įsipareigojimus. „Nuo 1960 metų valstybės nebėra suverenios, kaip tai buvo iki tol. Tiek fiziniu, tiek ideologiniu požiūriu valstybė nebėra savarankiška vien tik pati priimti sprendimus, susijusius su savo šalies valdymu ir užsienio politika. Globalizacijos kontekste ši transformacija sąlygota faktų, kad daugelis sprendimų yra priimami tarptautinėse organizacijose kaip Europos Sąjunga, Azijos ir Ramiojo vandenyno ekonominio bendradarbiavimo forumas, Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos sutartimi“ (Guogis; Rakšnys, 2015, p. 55). Cobb ir Elder (1983) teigimu, politikos veikėjus reikia išskirti į nacionalinio ir virš-nacionalinio masto. Toks paskirstymas yra svarbus mažoms valstybėms, kurių ekonomika smarkiai veikiama iš išorės.

Grigienė (2011) teigia, kad nuo 1979-ųjų metų daugelis Vakarų Europos valstybių konsolidavo savivaldos valdžią didesniuose vienetuose. Nuo dešimtojo dešimtmečio vidurio Vidurio ir Rytų Europa taip pat tapo teritorinės administracinės reformos ir decentralizacijos laboratorija. Daugelis Vidurio ir Rytų Europos šalių pertvarkė savo viešojo valdymo regioninį lygmenį stojant į Europos Sąjungą. Europos Taryba pateikė valstybėms narėms Rekomendaciją dėl regioninės demokratijos sistemos, kurioje, visų pirma, akcentuojama, kad regioninė valdžia yra teritorinės institucijos tarp centrinės valdžios ir vietos valdžios institucijų.

Stodama į Europos Tarybą, Lietuva įsipareigojo pasirašyti ir ratifikuoti Europos vietos savivaldos chartiją. Lietuvos Respublikos Seimas ją ratifikavo 1999 m. gegužės 25 d. Chartijos ratifikavimas buvo teigiamas žingsnis plėtojant demokratiją Lietuvoje. Šalys, ratifikavusios Chartiją, privalo savo teisinėje sistemoje padaryti pataisas ar priimti specialius teisės aktus, kuriais būtų nustatyta tvarka, kaip tarptautinės sutartys inkorporuojamos į vietinę teisinę sistemą. Chartijos

tiksmai geriau pasiekiami, o kartu ir savivaldos gynimas yra efektyvesnis, kai vietiniai įstatymai visiškai atitinka Chartijos nuostatas ir nustato tiksliai taisykles, kuriomis vietinės valdžios gali remtis teisme.

Chartijos preambulėje teigiama, kad „ši dokumentą pasirašiusios valstybės, Europos Tarybos valstybės narės, atsižvelgdamos į tai, kad Europos Tarybos tikslas – glaudžiau suvienyti savo narių gretas, siekiant užtikrinti jų saugumą ir įgyvendinti kartu paveldėtus idealus ir principus, kad vienas šio tikslo įgyvendinimo būdų – susitarimai valdymo srityje, kad savivaldos institucijos yra bet kurios demokratinės santvarkos pagrindas, kad piliečių teisė dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus – vienas iš demokratijos principų, kuriuos pripažįsta visos valstybės, Europos Tarybos valstybės narės, įsitikinusios, kad ši teisė tiesiogiai gali būti įgyvendinama būtent per vietos valdžios institucijas, kad tik vietos valdžios institucijos, turinčios realius įsipareigojimus, gali garantuoti veiksmingą ir tiesiogiai su piliečiais susijusį valdymą, žinodamos, kad vietos savivaldos apsauga ir stiprinimas įvairiose Europos šalyse yra svarbus įnašas į demokratinius principais ir valdžios decentralizavimu grindžiamos Europos kūrimą, tvirtindamos, kad šių tikslų realizavimas reikalauja garantuoti, kad egzistuotų vietos valdžia, suformuota iš demokratišku būdu sudarytų sprendimus priimančių institucijų ir galinti pakankamai savarankiškai priimti įsipareigojimus ir pasirinkti jų vykdymo būdus, priemones ir šaltinius jiems įgyvendinti, susitarė, kad:

1. Vietos savivalda reiškia, kad vietinės valdžios organai įstatymų nustatytoje ribose turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindinę viešųjų reikalų dalį, už tai prisiimdamas pilną atsakomybę ir vadovaudamasi vietos gyventojų interesais.

2. Šią teisę turi tarybos ar susirinkimai, sudaryti slaptu balsavimu tiesioginių, lygių ir visuotinių rinkimų būdu laisvai išrinkti nariai, kurie gali turėti joms pavaldžius vykdomuosius organus. Ši nuostata neturi daryti įtakos galimybei piliečiams rinktis į susirinkimus, rengti referendumus ar naudoti bet kurią kitą tiesioginę piliečių dalyvavimo formą, kur tai leidžia statutas“.

„Globalizacijos procese nacionalinės politikos darbotvarkė kaskart tampa globalesnė, tačiau sprendimų priėmimas ir įgyvendinimas išlieka nacionalinės valstybės kompetencijoje“ (Milevičienė, 2003, p. 84). Taigi nacionalinio ir vietos lygmens socialines problemas papildo globalinio lygmens problemos – laisvas prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimas, nelegali imigracija, gyventojų emigracija, protų nutekėjimas, ligos ir pan. Šiems klausimams spręsti yra pasitelkiamos Europos sąjungos institucijos ir struktūros, kurios sąveikaudamos rengia strategijas.

ES iš viso turi 7 institucijas. Bet pagrindinės institucijos formuojančios strategijas yra Europos Vadovų Taryba, ES Taryba ir Europos Komisija. Europos Vadovų Taryba **nustato bendrą ES politikos kryptį ir prioritetus**. Ji nėra viena iš ES teisės aktų leidėjų, taigi, ji nei derasi dėl

teisės aktų, nei juos priima. Tačiau ji nustato ES politikos darbotvarkę, tradiciškai priimdama išvadas per Europos Vadovų Tarybos susitikimus, kuriose aptariami aktualūs klausimai ir nurodomi veiksmai, kurių reikia imtis. Europos Vadovų Tarybos nariai yra 28 ES valstybių narių **valstybių ar vyriausybės vadovai, Europos Vadovų Tarybos pirmininkas ir Europos Komisijos pirmininkas**. Jos pagrindinė funkcija – nustatyti ES bendrą politikos kryptį ir prioritetus, t. y. iš esmės nustatyti ES politikos darbotvarkę. Kitas ES valdymo organas yra ES Taryba. Ją sudaro **visų ES valstybių narių vyriausybės ministrai**. Jie susitinka Taryboje svarstyti, iš dalies keisti ir priimti teisės aktų bei koordinuoti politikos. Ministrai turi įgaliojimus savo **vyriausybės vardu išsipareigoti** imtis veiksmų, dėl kurių susitariama susitikimuose. ES Taryboje nuolatinių narių nėra. Taryba gali būti 10 skirtingų sudėčių, priklausomai nuo to, kokia politikos sritis aptariama. Kiekviena šalis į Tarybos posėdį siunčia už atitinkamą politikos sritį atsakingą ministrą. Europos Komisija yra politiškai nepriklausoma ES vykdomosios valdžios institucija. Tik ji atsako už naujų Europos teisės aktų pasiūlymų rengimą, be to, ji įgyvendina Europos Parlamento ir ES Tarybos sprendimus. Komisija yra vienintelė ES institucija, teikianti Europos Parlamentui ir Tarybai priimti teisės aktus. Visos šios trys institucijos smarkiai prisidėjo prie Europos Sąjungos strategijos „Europa 2020“ planavimo ir įgyvendinimo, palietusio visas sritis visose valstybėse nacionaliniais ir vietos savivaldos lygmenimis.

Europos Sąjungos strategijos „Europa 2020“ nuostatos yra orientuotos į pažangą: aprašomos ilgalaikių valstybės prioritetų įgyvendinimo kryptys, numatomas Europos Sąjungos finansinės paramos, įskaitant 2014–2020 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos, panaudojimas ilgalaikiams valstybės prioritetams įgyvendinti. Buvo atsižvelgiama į 2014–2020 Europos Sąjungos struktūrinės paramos veiksmų programos projektą. Strategija „Europa 2020“ – tai šio besibaigiančio dešimtmečio ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė. Daugiausia dėmesio joje skiriama pažangiam, tvariam ir integraciniam augimui, kad būtų pašalinti struktūriniai Europos ekonomikos trūkumai, padidintas jos konkurencingumas ir produktyvumas ir palaikoma tvari socialinė rinkos ekonomika Nors „Europa 2020“ integruotos gairės yra skirtos valstybėms narėms ir Sąjungai, jos turėtų būti įgyvendinamos partnerystėje su visomis nacionalinėmis, regioninėmis ir vietos valdžios institucijomis, glaudžiai įtraukiant parlamentus, taip pat su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės atstovais. Ši strategija naudojama kaip ES, nacionalinio ir regioninio lygmens veiklos **pagrindas**. Apibendrinus galima daryti išvadą, kad visos strategijos, jose esantys prioritetai ir tikslai taip pat tampa savivaldybės tarybos politinės darbotvarkės dėmesio lauko objektu.

1.4.5. Verslo institucijų vaidmuo

Politika ir jos formavimo procesas paliečia kiekvieną gyvenimo sritį ir joje veikiančią interesų grupę. Į darbotvarkę įtraukiami klausimai ir politikų priimami sprendimai jų atžvilgiu nustato taisykles ir ribas, kuriose viena ar kita interesų grupė gali veikti. Savivaldos lygmenyje visada akcentuojama, kad į vietos savivaldą yra būtina įtraukti piliečius ir kitas interesų grupes, kuriems politikų sprendimai turės poveikį, bei su jais tartis. Lindblom ir Woodhouse (1999) teigimu, jeigu politiniame procese dalyvauja nemažai dalyvių, galinčių panašiai argumentuoti savo interesų siekimą, atveriamas kelias protingai viešajai politikai, dėl kurios sutartų dalyvaujančių dauguma. Akivaizdu, kad būtina, jog dalyvautų daugelis grupių, atstovaujančių skirtingiems požiūriams į problemą, kad netikslūs ir klaidinantys vienos interesų grupės siekiai galėtų būti užginčyti kitų grupių yra įtraukiami į. Šerikovas (2013) teigimu, į viešosios politikos procesą dalyviai yra įtraukiami šimtais. Ne išimtis ir verslo organizacijos ir institucijos – Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 str. 38 p. savivaldybę įpareigoja sudaryti sąlygas verslo ir turizmo plėtrai bei skatinti šias veiklas, o politikai šią funkciją turi įtraukti į savo domėjimosi lauką ir politinę darbotvarkę. Pasak Hancock (1983), darbotvarkę veikia tiek politiniai, tiek ekonominiai veiksniai ir tuos veiksnius reikia tirti kartu, nes jų sukelti įvykiai sąlygoja įvairių politinių iniciatyvų atsiradimą.

Viena stipriausių interesų grupių, kuri siekia patekti į savivaldybės tarybos politikų dėmesio lauką, yra verslas ir jį vienijančios organizacijos, veikiančios tiek vietos, tiek nacionaliniu, tiek globaliu mastu. Verslo organizacijos operuoja materialiniais ir žmogiškaisiais ištekliais, turi ryšių su valdžios institucijomis ir vaidina svarbų vaidmenį politiniame, ekonominiame ir sociokultūriniame gyvenime, be to verslas savo įtakai didinti gali pasitelkti žiniasklaidą ir kitus visuomenės informavimo kanalus. Verslo svarbą politinėje darbotvarkėje visuose valstybės valdymo lygmenyse rodo tai, kad dalykinių susitikimų su užsienio ambasadoriais ar valstybės vadovų susitikimo metu paprastai didžiausias dėmesys kreipiamas į verslo sritį ir bendradarbiavimą verslo srityje – verslo kūrimo ir tarpusavio prekybos sąlygų pagerinimą, muitų ir mokesčių klausimai, tarpusavio prekybos balansą.

Politikų sprendimai turi įtakos verslo veiklos aplinkai, todėl verslą ir jį vienijančioms organizacijoms svarbu politikus paveikti sau naudingiausia linkme. Norint sužinoti, kaip paskatinti verslą, sukurti geriausias sąlygas jam veikti, reikia jį įtraukti į politikos ir politinės darbotvarkės formavimo procesus. Tai yra daroma per komisijas, darbo grupes ir kitas iniciatyvas. Jei gyventojams ar bendruomenei yra svarbu išspręsti tik konkrečią problemą, o ta problema dažniausiai turi tik individualius požymius, tai verslo grupių ir juos atstovaujančių institucijų

interesas yra strateginio pobūdžio, nukreiptas į ilgalaikę perspektyvą, todėl jam reikalinga kompleksinė prieiga. Šia prieiga rūpinasi verslą atstovaujanti organizacija ir institucijos.

Lietuvoje veikia tokios verslą vienijančios organizacijos kaip Lietuvos pramonininkų konfederacija ir įvairiuose Lietuvos miestuose esantys pramonininkų asociacijos; Lietuvos maisto pramonės asociacija; Lietuvos smulkių ir vidutinių verslo įmonių asociacija; Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacija; Lietuvos bankų asociacija; ir pan. Bet visų išvardintų asociacijų veikla yra nukreipta į savo sektoriaus sąlygų gerinimą ir interesų atstovavimą. Viena iš institucijų, kuri siekia ne sau palankiausių valdžios sprendimų, t.y. ne nukreiptų į konkretų sektorių, o į bendrą valdžios bei politikų požiūrį į verslą bei verslo vietą viešajame gyvenime, – Lietuvos Laisvosios rinkos institutas.

Savo veikloje LLRI vadovaujasi „Austrių ekonomikos mokyklos“ mokymais ekonomikoje, politikoje ir viešajame gyvenime. Šios mokyklos pasekėjai siekė iš pagrindų išaiškinti žmogiškosios veiklos ir visuomenės sąrangos reiškinius. Pirmieji iš jų teigė, kad egzistuoja ekonomikos dėsniai, jėgos, lemiančios priežastis ir jų pasekmes, kurios veikia panašiai kaip ir visi kiti gamtos dėsniai. Vėlesnieji pasekėjai atskleidė bei paaiškino pasiūlos ir paklausos dėsnius, infliacijos priežastis, valiutų kursų veikimą ir subjektyvistinę ekonominės vertės prigimtį. Dar vėlyvesnio laikotarpio pasekėjai tapo nuosavybės teisių bei susitarimo laisvės ir laisvos prekybos šalininkai. Jie aukštino verslo indėlį į visuomenės gyvenimą ir atkakliai priešinosi mokesčiams, kainų kontrolei ir verslą varžantiems reguliavimams. Taip pat jie laikėsi taisyklės, kad pirmasis ekonomisto uždavinys yra paaiškinti valdžiai, ko jai nereikia daryti.

Lietuvos Laisvosios rinkos institutas (LLRI) tęsia „Austrių ekonomikos mokyklos“ diskursą ir save pristato, kad tai „yra privati, pelno nesiekianti, nepolitinė organizacija, įsteigta 1990 metais. Tiksliausiai institutą būtų galima vadinti užsienyje itin paplitusiu *think tank* vardu, lietuviškai – *smegenų centru, idėjų fabriku*, viešosios politikos institutu ir panašiais vardais. Instituto siekis yra padėti įgyvendinti bendrus Lietuvos žmonių interesus, kurie geriausiai gali būti realizuojami laisvoje rinkoje, kai be jokių privilegijų, protekcijų ar apribojimų kiekvienas individas savo tikslų siekia tarnaudamas visuomenei, o ne pasitelkdamas valstybės aparatą. LLRI atlieka tyrimus reikšmingais ekonomikos ir jos politikos klausimais, kuria reformų koncepcijas, rengia įstatymų ir jų projektų ekspertizes bei padeda valdžios institucijoms patardamas, kaip geriau įtvirtinti laisvosios rinkos principus Lietuvoje. Institutas taip pat atlieka sociologines apklausas, leidžia ekonominę literatūrą, rengia konferencijas, seminarus, paskaitas. Švietėjiški darbai yra neatsiejama instituto veiklos sritis – tam, kad laisvosios rinkos idėjos taptų Lietuvos visuomenės gyvenimo dalimi. LLRI misija – skleisti laisvosios rinkos idėjas – skatina institutą efektyviai naudotis visomis viešumo priemonėmis. Palaikome glaudžius ryšius su verslo bendruomene, tarptautinėmis organizacijomis,

žiniasklaida ir kitomis visuomenės grupėmis. Siekdami pateikti savo mintis tinkamu laiku ir tinkamu būdu, nuolat atrandame naujų informacijos sklaidos formų“. Nors LLRI nėra politinė organizacija, bet jos veikla yra siekis paveikti politiką ir politinės darbotvarkės, o sprendimus paveikti verslui naudingiausia linkme.

LLRI veiklą finansuoja tarptautiniai fondai (55 proc. pajamų), Lietuvos įmonės (35 proc. pajamų), fiziniai asmenys (7 proc. pajamų) ir vykdoma komercinė veikla (3 proc. pajamų). Finansavimo šaltiniai ir veiklos pobūdis rodo, kad savo veikla LLRI siekia paveikti visuomenę, galiojančią politinę doktriną, liberalizuoti rinką, tame tarpe ir savivaldybių lygmeniu. Be kitos veiklos LLRI kasmet sudaro Lietuvos savivaldybių indeksą, kuriame pateikia surinktus ir apdorotus analitinius duomenis apie Lietuvos savivaldybes. Šį indeksą pristato visuomenei ir savivaldybių tarybos nariams, administracijoms, žiniasklaidai ir kitiems politikams. Šiame analitiniame darbe yra analizuojama savivaldybių veikla, biurokratinis aparatas, valdomas turtas, savivaldybių veikla teikiant viešąsias paslaugas – tuo pagrindu sudaromas savivaldybių reitingas ir suteikiama vieta kitų savivaldybių atžvilgiu. LLRI teigimu, sudaryto indekso tikslas – „padėti gyventojams, politikams įvertinti, kaip skirtingose srityse jiems sekasi palyginus su kitomis savivaldybėmis. Siekiame, kad tai būtų įrankis, kuris padėtų pasinaudoti gerosiomis praktikomis ir atsisakyti prastų. Tikimės, kad surinkti duomenys ir įžvalgos bus naudingi visiems besistengiantiems savo savivaldybę padaryti turtingesne, laisvesne ir geresne vieta gyventi. Juk toks ir yra mūsų visų bendras tikslas“.

Indekse tiriami tiek tie veiksniai, kuriems savivaldybė savo sprendimais daro tiesioginę įtaką, tiek tie, kurie pasireiškia kaip šių sprendimų pasekmė. Pavyzdžiui, nustačius žemus mokesčių tarifus, pritraukiama daugiau investicijų. Indekse vertinamas savivaldybės indėlis kuriant palankią aplinką investuotojams ir verslo plėtrai. Aukštais balais vertinamos tos savivaldybės, kurios mažina mokesčių našta, užtikrina palankias sąlygas verslui. Viena paprasčiausių ir savarankišką veiklą pradedantiems asmenims patraukliausių verslo veiklos formų – verslo liudijimai, kurių kainą nustato savivaldybių tarybos. Kuo mažesnė verslo liudijimo kaina, tuo lengviau gyventojams pradėti verslą ar pasitraukti iš „šešėlio“. Dėl šių priežasčių skirtingoms veikloms dalis savivaldybių taiko labai mažą, simbolinę verslo liudijimo kainą. Pagal LLRI savivaldybės turėtų kurti palankias sąlygas verslui (mažinti mokesčius, stiprinti konkurencinę aplinką, ir investuotojams pateikti aktualią informaciją), o tai savo ruožtu kurtų naujas darbo vietas bei mažintų nedarbą. Daugiau laisvės - daugiau investicijų, todėl pagal ekonomikos dėsnius kapitalas juda ten, kur mažesni mokesčiai ir sukurtos palankesnės galimybės jo „įdarbinimui“. Geresnį įvertinimą indekse gauna tos savivaldybės, kuriose transporto, komunalinių paslaugų, sveikatos ir kt. sektoriuose užtikrina sąlygas verslo dalyvavimui. Privataus sektoriaus įtraukimas sudaro sąlygas žemesnėms kainoms bei aukštesnei kokybei. LLRI teigimu, „pagal Lietuvos pasirinktą ekonominio vystymosi kelią,

komercine veikla turi užsiimti verslininkai ir įmonės, o ne valstybė ar savivaldybės“. Todėl LLRI, vadovaudamasi „Austrių ekonomikos mokyklos“ tezėmis, savivaldybėms teikia rekomendacijas ir siūlo atsisakyti kontroliuojamos komercinės – ūkinės veiklos, teikia pasiūlymus mažinti verslo liudijimų kainą, privatizuoti valdomą nekilnojamą turtą ir kitas alternatyvas klausimams, esantiems savivaldybių tarybų politinių darbotvarkių dėmesio lauke.

Lietuvoje taip pat veikia kita nacionalinio ir regioninio lygmens nepelno verslo savivaldos organizacija – Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmai (asociacija), kurią vienija 5 didžiausiuose Lietuvos miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje) esantys prekybos, pramonės ir amatų rūmai. Kitaip nei LLRI, veikiantis privačia iniciatyva ir besivadovaujantis teorija, įkvėpta „Austrių ekonomikos mokyklos“ pradininkų filosofija ir vėlesnių tos mokyklos pasekėjų ir mokslininkų tezėmis, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmai veikia pagal 1995 m. priimtą Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų įstatymą ir yra vienintelė verslo savivaldos organizacija, veikianti pagal atskirą įstatymą. Pagal jo nuostatas narystė rūmuose yra savanoriška, o svarbiausias Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų kaip verslo savivaldos organizacijos tikslas – atstovauti savo narių interesus bei teikti jiems reikalingas paslaugas. Rūmai bei jų Asociacija vykdydami savo pareigas bendradarbiauja su valstybės institucijomis, miestų ir rajonų savivaldos organais remdamiesi šiuo įstatymu bei kitais Lietuvos Respublikos įstatymais ir teisės aktais ir savo veikloje atstovauja ne konkrečią pramonės ar verslo šaką, o visą verslą – atlieka švietėjišką veiklą, skatina verslumą, mezga ryšius su tarptautinėmis organizacijomis ir kt.

Vadovaudamiesi Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų įstatymu, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmai vykdydami veiklą atlieka šias pagrindines funkcijas:

- 1) skatina prekybos, pramonės, statybos, transporto, ryšių, amatų ir kitų verslo bei ūkio šakų plėtrą;
- 2) tiria bei plėtoja naujas verslo sritis, skatindami kurti regione papildomas darbo vietas;
- 3) skatina užsienio prekybą;
- 4) rengia ir svarsto pasiūlymus ūkio plėtros klausimais, atstovaudami savo nariams rengia pasiūlymus dėl regiono ekonominės veiklos plėtojimo;
- 5) atstovauja savo nariams bendradarbiaudami su valstybės, valdžios ir valdymo institucijomis, užsienio šalių ūkio subjektais ir valstybinėmis institucijomis;
- 6) savo iniciatyva arba gavę valstybės institucijų užsakymą atlieka ekonominę veiklą reglamentuojančių dokumentų ekspertizę ir teikia pasiūlymus;

Vykdydami savo veiklą prekybos pramonės ir amatų rūmų regioniniai padaliniai siekia įtvirtinti partnerystę su valstybės ir savivaldos institucijomis, bendradarbiauti su regiono savivaldybių valdžia, skatinant įmonių plėtrą, kuriant palankią verslo aplinką, gerai apmokamas

darbo vietas. Savo siekių organizacija ir regioniniai padaliniai įgyvendina deleguodama atstovus į vietos savivaldos administracijos sudaromas komisijas ir darbo grupes (priedai Nr. 3 Šiaulių miesto savivaldybės Smulkaus verslo rėmimo komisijos ir Nr. 4 Šiaulių miesto savivaldybės strateginės plėtros tarybos sudėtys).

Kingdon (1984) teigimu, kai kalbame apie politikos interesų grupes, dažniausiai pagalvojame apie verslą ir industriją – daugeliu atvejų verslo interesai iš tikrųjų tarp svarbiausių interesų grupių. Pasak Lindblom ir Woodhouse (1999), valdininkai ir politikai ypač atidžiai privalo klausyti verslo atstovų, labiau nei bet kokios kitos visuomenės grupės ir duoti jiems tai, kas yra pageidaujama, kad būtų skatinama gamyba, užimtumas ir ekonominis augimas. Galiausiai Lindblom ir Woodhouse (1999) preziumuoja, kad verslas politikoje atlieka esminį vaidmenį, o politikos formavimo uždavinį padaro be galo sunkų, nes tarpusavyje reikia suderinti verslo ir visuomenės poreikius bei užtikrinti viešą gyvenimą.

1.4.6. Piliečiai ir jų organizuotų grupių vaidmuo

Vystantis demokratiniam procesams piliečių dalyvavimas ir veikia formuojant politiką įgauna vis didesnę pagreitį ir naujas dalyvavimo politikoje ir politinės darbotvarkės savivaldybės taryboje sudarymo formas – tai piliečių apklausos, konsultacijos su bendruomene, gyventojų protestai ir piketai, savanorystė partijose, darbas mero patarėjais ar tarybos nario padėjėjais visuomeniniais pagrindais, susitikimai su gyventojais, pristatant savivaldybės teritorijoje įgyvendinamus ar planuojamus įgyvendinti projektus ir klausiant jų nuomonės ir pan. Be jau minėtos galimybės įtaką politinei darbotvarkei daryti per rinkimus, išsirenkant sau priimtinausius politikus, įsipareigojusius spręsti aktualias problemas, piliečiai ir jų grupės gali daryti įtaką ir kitais būdais – dalyvaudami savivaldos procesuose. Šiais procesais siekiama sumažinti nepasitikėjimo prarają tarp bendruomenės ir valdžios, įtraukiant gyventojus į jiems svarbių klausimų sprendimą per individualią prizmę – viešųjų paslaugų teikimo kokybę savivaldybės teritorijoje, palankios gyvenamosios aplinkos kūrimas, kokybiško vidurinio, profesinio ir aukštojo išsilavinimo buvimas, garantijos dėl darbo ir pragyvenimo šaltinio. Piliečiai nori būti išgirsti ir atlikti visavertį vaidmenį savivaldoje, o visų svarbiausia Vietos savivaldos chartijos ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo funkcija, pasak Riekašiaus (2003), suteikti piliečiams galimybę daryti įtaką valdžios sprendimų priėmimui. „Kad galėtume teigti, jog vietos savivalda yra demokratiška, ji visų pirma privalo reaguoti į vietos gyventojų poreikius. Tai įmanoma tik jeigu gyventojai tiesiogiai gali daryti įtaką svarbiausių vietos valdžios institucijų formavimui, t. y. vietos bendruomenė renka atstovaujamas institucijas, kurios priima pačius svarbiausius sprendimus gyventojų interesais ir

vardu. Tokia vietos savivalda, kaip ir tiesioginė demokratija, yra taip pat gyvybiškai svarbi“ (Grigienė, 2011, p. 1482).

Bileišio, Guogio ir Šilinskytės (2014) teigimu, per pastaruosius kelerius metus atsirado naujų politinės darbotvarkės formavimo vietos savivaldoje formų. Nepaprastai svarbų vaidmenį vaidina socialiniai tinklai, kuriuose organizuotos piliečių grupės ar pavieniai asmenys gali greitai ir mažomis sąnaudomis dalintis informacija, atlikti informacijos sklaidą, pasiekti didelę socialinių tinklų naudotojų auditoriją, sukelti ar inicijuoti jos emocijas, formuoti nuomonę ir taip daryti spaudimą politikams. Socialiniai tinklai naudojami ir oficialių institucijų, merų, tarybos narių ir valstybių vadovų greitai sužinoti piliečių nuomonę, pateikti informaciją, problemų ir sprendimų viešinimui ar požiūrio pateikimui bei grįžtamojo ryšio užtikrinimui.

Parsons (2001) teigia, kad politinės problemos yra trumpalaikiai reiškiniai, pasireiškiantys epizodiškai, o kadangi politinis bendruomenės gyvenimas paprastai organizuojamas tokių problemų pagrindu, jis tampa epizodiniu ir netvarkingu, be to gyventojų aktyvumas vienoje problemų srityje gali reikšti aktyvumo stoką kitoje srityje. Kraft ir Furlong (2004) teigimu, politikai labiausiai reaguoja į organizuotų interesų grupių (įvairių sričių verslo ar asociacijų) poreikius, tuo tarpu eilinius piliečius palikdami nuošaly, o tai pakeisti gali tik piliečių įtraukimas į politikos formavimo procesą. Tai suponuoja išvadą, kad piliečiai ir organizuotos grupės susiburia ar nusiteikia dalyvauti politikoje tik tam tikram klausimui spręsti ir veikia tik ribotą laiką – kol išspręs konkrečią problemą. Galima daryti išvadą, kad piliečiai dėl savo nepatyrimo nežino politikos mechanizmo veikimo ir politinės darbotvarkės sudarymo proceso, todėl yra būtinas politikų ar administracijos darbuotojų įsikišimas ir pagalba, kad padėtų gyventojams (bendruomenėms) veikti ir pasiekti numatytų tikslų. Vienas iš Lietuvos Respublikos Dėl šios priežasties piliečių dalyvavimas savivaldos procesuose tapo teisiškai reglamentuotas: vienas iš Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatyme nustatytų principų – „savivaldybės gyventojų dalyvavimo tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus. Savivaldybės institucijos sudaro sąlygas savivaldybės gyventojams tiesiogiai dalyvauti rengiant ir svarstant sprendimų projektus, organizuojant apklausas, susirinkimus, sueigas, viešą peticijų nagrinėjimą, skatina kitas pilietinės iniciatyvos formas. Savivaldybės institucijos diegia savivaldos principus švietimo, kultūros ir kitose įstaigose, remia asociacijų iniciatyvas, susijusias su viešųjų savivaldybės reikalų tvarkymu“.

Cobb ir kiti (1976), teigė, kad viešųjų problemų skaičius paprastai žymiai viršija sprendimų priimančių institucijų galimybes jas išspręsti. Bendruomenės pačios turi nuspręsti, kurios problemos bus svarbiausios sprendimų priėmėjams. Kadangi ištekliai yra riboti, o gyventojų ir jų keliamų problemų yra daug, gyventojų ir kitų interesų grupių nuomonių ir pasiūlymų spręsti problemas skaičius neribojamas, reikalingas lyderis (meras) arba moderatorius, kuris atmestų individualius

pasiūlymų skirtumus ir apjungtų juos į vieną priimtina sprendimą. Pasak Tamošiūno ir Čiegio (2013), savivaldybės institucija, įgyvendindama politiką, susiduria su įvairiomis problemomis, kurias spręsti gali pasitelkti vietos bendruomenę, tačiau labai svarbu vietinius prioritetus derinti su bendra valstybės plėtros strategija.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu ir Lietuvos Respublikos Savivaldybių tarybų rinkimu įstatymu savivaldybės tarybos narys yra tos savivaldybės teritorijos bendruomenės atstovas, susijęs su ta bendruomene ryšiais, ir sprendžia bendruomenės problemas. Įgyvendinant vietos savivaldos principus Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 str. įpareigoja savivaldybę ir jos institucijas derinti visos bendruomenės ir atskirų jos narių interesus, t.y. būti tarpininku. Savivaldybės tarybos veikla tarp savivaldybės tarybos posėdžių tęsiama komitetuose ir komisijose, taip pat tarybos nariams bendraujant su rinkėjais. Įstatymai įpareigoja kartą per metus savivaldybės tarybą bendruomenei apie savo veiklą teikti ataskaitą ir sukuria ne tik santykį tarp tarybos ir bendruomenės, bet ir tarybos atskaitomybės prieš savo bendruomenę mechanizmą. Taigi, tarybos nariai konsultuojasi su piliečiais, išklauso jų problemas ir ieško jiems sprendimų, o piliečiai ieško galimybių savo problemas išspręsti bendruomenės atstovų pagalba. Pasak Tijūnaitienės (2013) cituojančios Augustinaitį (2005), valdymą galima išreikšti formule: „valdymas = valdžia + piliečiai su visomis kompleksinėmis veiklomis, aprėpiančiomis ne tik politinius, bet ir socialinius, ekonominius, kultūrinius ir kitus santykius“ (Tijūnaitienė, 2013, p. 75).

1.4.7. Žiniasklaidos vaidmuo

Lietuvoje nėra tyrimų, kuriuose atspindėtų politinio turinio svarbą ir žiniasklaidos įtaką politinei darbotarkei, bet yra straipsnių ir darbų, kuriuose mėginama pažvelgti į žiniasklaidos ir politikos sąveiką. Bielinio (2005) teigimu, žiniasklaidos vaidmuo politinėje komunikacijoje ypatingas tuo, kad žiniasklaida veikia kaip tarpininkas, tarp visuomenės ir politikos, derindama tema ir priartindama visuomenę prie politikos. Žiniasklaidos vaidmenį viešajame gyvenime ir politikoje patvirtina plačiai žinomas teiginys, kad „žiniasklaida – tai ketvirtoji valdžia“. Dar visai neseniai žiniasklaida buvo suprantama kaip spauda (laikraščiai), televizija ir radijas. Šiuo metu šį sąrašą papildė kitokios visuomenės informavimo formos: naujienų platformos (portalai) internete, socialiniai tinklai ir juose esančios asmeninės paskyros, naudojant kurias visuomenės informavimui nebereikalingas tarpininkas - žiniasklaida.

Ypatingai didelį vaidmenį žiniasklaida vaidina autokratinėse valstybėse, kurioje ji naudojama kaip esamos valdžios propagandos įrankis, siekiant formuoti nuomonę, išlaikyti gyventojų pasitikėjimą valdžia ir agituoti gyventojus palaikyti valdžios sprendimus vienu ar kitu

klausimu. Demokratinėse valstybėse žiniasklaida taip pat vaidina svarbų vaidmenį politikoje ir visuomenėje – nors čia ji negali pasakyti ką ir kaip galvoti, bet ji gali pasakyti apie ką galvoti. Mokslininkai McCombs ir Shaw (1972) buvo pirmieji, kurie teigė, kad žiniasklaida turi įtakos formuodama nuomones ar nuomonių intensyvumą, nustato politinių kampanijų darbotvarkes, kuriose politiniai klausimai bus laikomi svarbiausiais.

Kadangi pasaulis tapo labiau globalus, žmonės daug keliauja ir domisi įvykiais, vykstančiais ne tik aplink gyvenamą teritoriją, bet ir visame pasaulyje, tai ir žiniasklaida nušviečia įvykius iš viso pasaulio. Dėl įvykių kitame kontinente (karas, badas, stichinės ir kitos nelaimės) žiniasklaidos dėmesys gali būti nukreiptas ten pat ir iš žiniasklaidos dėmesio lauko bus iškritę įvykiai savivaldos politinėje plotmėje. Kingdon (1984) aiškindamas žiniasklaidos poveikį darbotvarkei vadovaujasi Downs (1972) tezėmis, perfrazuojant kurias galima teigti, kad žiniasklaidai pavyksta padaryti mažesnę poveikį darbotvarkėms nei tikėtasi, nes žiniasklaida tam tikrą temą eskaluoja tik labai trumpą laiką, kadangi žiniasklaidos dėmesys šokinėja nuo vienos temos į kitą temą. Bet dėl tų pačių priežasčių žiniasklaida vėl grįžta prie vietinių temų, todėl, pasak Šumskienės ir kitų (2016), plačiai pripažįstama, kad žiniasklaida yra galinga politinės darbotvarkės sudarymo priemonė. Šumskienė ir kiti išskiria keturis žiniasklaidos įtakos lygius:

1. Savo pranešimuose žurnalistai kvestionuoja politikų sprendimus, politikos kryptis ir atitinkamus teisės aktus;
2. žiniasklaida daro įtaką politikams lygiomis teisėmis kaip ir visa kita visuomenės dalis;
3. žiniasklaida veikia kaip tarpininkas tarp piliečių ir politikų;
4. žiniasklaida kaip gali akimirksniu pavaizduoti problemą, taip gali jos nepaisyti, tuo parodydama, kad ji nėra neaktuali.

Politika iš žiniasklaidos dėmesio lauko niekada nedingsta, nes politikų veikla tiesiogiai veikia visas viešojo gyvenimo sritis ir nusako, kaip visuomenė gyvens rytoj, todėl politikai tiki, kad žiniasklaida daro didelę įtaką viešajai nuomonei ir politinės darbotvarkės formavimo procesui bei žiniasklaidą kaip priemonę naudoja ne tik per rinkimus (McLeod, J. M., 2000). Žiniasklaida politikų yra naudojama kaip savo idėjų, požiūrio, alternatyvų teikimo platforma, kurioje jie gali išsakyti bendruomenei savo mintis, pateikti savo vertinimą įvairiais klausimais ir daryti spaudimą kitiems politikams. „Politikos formavimo procese dažnai plačiai naudojama žiniasklaida, kad santykinai mažai žinoma ar neremiamą problema per viešumą išplėstų savo rėmėjų skaičių ir paskatintų politinius institutus veiklai“ (Šerikova, 2013, p. 36).

Žiniasklaidos atstovai, stebėdami politinį, politinių darbotvarkių sudarymo ir sprendimo priėmimo procesą jį interpretuoja ir pateikia bendruomenei, kuri į juos gali reaguoti skirtingai, o

kilusios reakcijos gali paskatinti politikus koreguoti savo sprendimus ir politiką. Tai priklauso ir nuo žiniasklaidos turinio. „Žiniasklaidos atstovai, analizuodami politinių sprendimų pasekmes, skatina, o kartais reikalauja institucijų imtis politinių priemonių“ (Šerikova, 2013, p. 36).

Nėra vieningos teorijos, kaip žiniasklaida veikia politikų sprendimus. Poveikis politinei darbotvarkei pasireiškia skirtingai ir priklauso nuo žiniasklaidos ir politinio konteksto skirtumų bei kaip politikai savo sprendimus yra pajėgūs apginti. Parsons (2001) apibendrindamas įvairių autorių teiginius apie žiniasklaidos poveikį politikai ir politinės darbotvarkės sudarymui teigia, kad žiniasklaida prisideda prie problemų gamybos, formuoja kontekstą, kuriame imamasi politinių sprendimų – žiniasklaidos vaidmuo viešosios darbotvarkės formavimo procese yra svarbus problemų konstravimo veiksnys, o žiniasklaidos poveikį socialinėms problemoms lemia jos esminis vaidmuo problemų įvardijimo, aktualizavimo ir išdininimo procese.

II. ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS POLITINĖS DARBOTVARKĖS FORMAVIMO TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Metodologinis tyrimo pagrindas

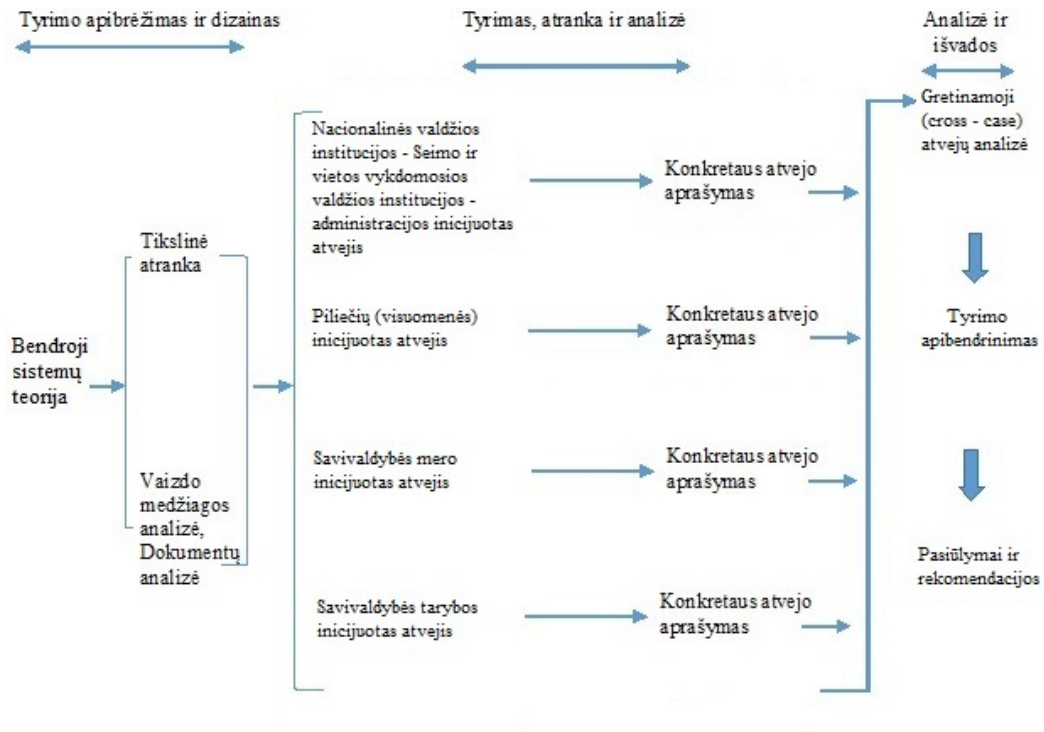
Mokslinis tyrimas – būdas pažinti realybę ir suprasti vykstančius procesus. Pasak Bitino ir kitų (2008), „mokslinis tyrimas – sistemingas ir kryptingas tikrovės objektų nagrinėjimas, taikant mokslinio pažinimo priemones ir metodus“ (Bitinas, Rupšienė, Židžiūnaitė, 2008, p. 12). Siekiant ištirti politinės darbotvarkės formavimo procesą savivaldybės taryboje buvo pasitelkta kokybinio tyrimo metodologija bei atvejo tyrimo strategija. Jei kitose tyrimų strategijose yra svarbus specifinis metodologinis ar teorinis pagrindimas ir dėmesys pirmiausia skiriamas tam tikriems tyrimo metodams, tai gilinantis į atvejo analizę galima teigti, kad čia svarbiausiu yra išskirtinis dėmesys realiams ir konkreitiems atvejams. Atvejo analizė apibūdinama kaip tyrimo strategija, kuri numato vieno ar kelių atvejų detalų ištyrimą, vadovaujantis informacijos šaltiniais ir pritaikant įvairius socialinių tyrimų metodus (Bitinas, Rupšienė, Židžiūnaitė, 2008; Radzevičienė, 2013; Škudienė, 2012; Ventovuori, 2006; Stake, 2006).

Tyrimui buvo pasirinktas daugelio atvejų analizės metodas. Yin (2009) teigimu, tyrimas bus žymiai geresnis naudojant daugelio atvejų analizės metodą – netgi atliekant dviejų atvejų analizę tyrimas bus pranašesnis už vieno atvejo analizę, nes daugelio atvejų analizės metodas įgalina aiškiau ir objektyviau suprasti bei įvertinti situaciją, aplinkybių raišką bei naudojantis šiuo metodu galima išskirti pasikartojančius elementus. Daugelio atvejų analizės metodas yra naudingas tuo, kad leidžia dirbti su realiais įvykiais, dekonstruoti tuos įvykius ir procesus, suvokti įvairias problemų atsiradimo aplinkybes ir priežastis, išsiaiškinti, kaip problema transformuojasi į sprendimą.

Tyrimo vadovautasi teorinėje dalyje aprašyta Bertalanffy (1968) sukurta Bendraja sistemų teorija (General system theory), kuri teigia, kad organizacija gali veikti sąryšyje su kitais dalyviais. Galima teigti, kad sisteminė politinės darbotvarkės formavimo tyrimo prieiga (vadovaujantis Bendraja sistemų teorija) reikalauja analizuoti dalyvius (poveikio grupes) ir sąryšius tarp jų (procesus ir procedūras). Jiems veikti impulsą duoda problemos, o rezultatas yra politinės darbotvarkės sudarymas.

Buvo atliekama tikslinė atvejų atranka ir ieškoma interesų grupių raiškos, naudojantis vaizdo įrašų ir susijusių dokumentų analize. Atliekant tyrimą ištirti ir aprašyti 4 konkretūs atvejai, susiję su teorinėje dalyje aprašytais interesų grupėmis. Apibendrinus tyrimo rezultatus pateiktos rekomendacijos ir galutinės išvados. Tyrimui iliustruoti panaudota Yin (2009) daugelio atvejo analizės metodo schema (13 pav.).

13 pav. Daugelio atvejų analizės metodas. Sudaryta autoriaus, vadovaujantis Yin (2009)

13 pav. pavaizduota tyrimo schema, kurios pagrindas yra Bendroji sistemų teorija, tyrimui naudota tikslinė atvejų atranka pagal išskirtas poveikio grupes. Tyrimui buvo taikyti vaizdo įrašų ir dokumentų analizės metodai. Taikant šiuos metodus atrinkti 4 atvejai, kurie buvo tirti ir detaliai aprašyti. Analizuojant atvejų analizės metu surinktus duomenis buvo pateikti pasiūlymai sistemos tobulinimui ir išvados.

2.2. Teorinis tyrimo pagrindas

Viešojoje politikoje darbotvarkės ir politinių sprendimų priėmimas analizuojami taikant įvairias koncepcijas ir modelius. Darbotvarkės formavimas yra atskira viso politinio proceso dalis ir netgi atskiras procesas, kurį nagrinėjo, kūrė modelius ir teorijas įvairūs mokslininkai. Politinės darbotvarkės sudarymo procesui savo tyrimuose ir publikacijose daug dėmesio skiria Dye (1998), Šerikova ir Furman (2007), Kingdon (1984), Lindblom ir Woodhouse (1999), Parsons (2001), Sabatier (1999) ir kt.

Darbotvarkės formavimo procesas priklauso nuo politinės sistemos ir jos dalyvių – tai sudėtinga ir dinamiška viešosios politikos elementų sąveika. Cobb ir Elder (1983), teigia, kad

oficialioji politinė darbotvarkė yra sudaryta iš aibės klausimų, kuriuos turi nagrinėti įgaliojimus turintys sprendimų priėmėjai ir susidaro ji dėl partijų, interesų grupių ir politikos formuotojų sąveikos. Pasak Kingdon (1984), įtaką darbotvarkei daro politiniai procesai – politinės visuomenės nuotaikų kaita, viešoji nuomonė, pasikeitimai valdžioje, rinkimų rezultatai, pokyčiai vykdomosios valdžios administracijoje gali turėti milžinišką įtaką.

Įvertinus teorinėje dalyje įvairių autorių siūlomus apibrėžimus, šiame magistro darbe politinė darbotvarkė apibrėžiama kaip aibė viešų klausimų ir problemų, kurias apsiima spręsti politikai, o taip pat aibė taisyklių, kurias tvirtina politikai viešajam gyvenimui reguliuoti, problemoms spręsti.

Tyrime vadovautasi Kingdon (1984) sukurtu politikos srovių modeliu, kuris teigia, kad yra trys srautai (srovės), kurios sąveikaudamos tarpusavyje sukuria politikos langą, kuriam atsivėrus vienas ar kitas klausimas gali patekti į darbotvarkę. Jis išskiria šiuos tris srautus: a) problemų srautą (angl. problem stream), b) politikos srautą (angl. policy stream) ir c) politinį srautą (angl. politics stream). Guldbrandsson ir Fossum (2009) teigimu, kai susijungia šie srautai, atsiveria politikos langas, galintis lengvai paveikti politikos pokytį. Problemų srautas - tai į politinę darbotvarkę bandančios prasimušti ir siekiančios tapti viešomis problemos, o jų atžvilgiu veiktų žinomi visuomenėje asmenys. Politikos srautas – viešosios politikos diskursas, įtakojamas politikų svarstymų ir diskusijų, pasiūlymų bei alternatyvų. Pasak Guldbrandsson ir Fossum (2009), politikos sraute svarstomi pasiūlymai dėl pokyčių. Šioje srovėje reiškiasi politikų valia ir galia daryti sprendimus. Trečias srautas – tai politinis srautas, kurį Guldbrandsson ir Fossum (2009) apibūdina taip: „Politinis srautas sudarytas iš politinių klausimų, t.y. rinkimų rezultatų, pokyčių administracijoje, interesų grupių veiklos ar viešosios nuomonės pasikeitimų“.

Kingdon (1984) teigimu, kai šie trys srautai susijungia, trumpam atsiveria politikos langas, leidžiantis imtis tam tikrų veiksmų, įgyvendinant tam tikras iniciatyvas. Taip pat jis teigia, kad jei politikos dalyviai negali pasinaudoti ar nesinaudoja atsivėrusia galimybe, jiems reikės laukti tam tikrą laiko periodą, kol atsivers kita galimybė. O jei naudojasi, tada rezultatai priklauso nuo to, kaip įvairūs elementai susijungia. Guldbrandsson ir Fossum (2009) teigimu, darbotvarkės formavimo procesas yra labai dinamiškas, su keliais sprendimais (alternatyvomis), pasiruošusiais apsijungti su problemomis, galinčiomis kilti bet kuriuo metu. Tai taip pat paaiškina, kodėl kai kurios problemos niekada nepakils iki politinės darbotvarkės, nes egzistuojančios problemos neturi savo sprendimų – todėl atsivėrus langui nieko neįvyks. Darytina išvada, kad į politinę darbotvarkę pagal šį modelį gali patekti tik tos problemos, kurios tuo metu turi savo sprendimus.

Vadovaujantis įvairių autorių Kingdon, 1984, Šerikovos, 2013, Lindblom ir Woodhouse, 1999, Bučaitės-Vilkės ir Žilio, 2016) pateikiamomis interesų grupėmis, mokslinės literatūros bei

teisės šaltinių analizės metu darbo autorius išskyrė pagrindines interesų grupes, veikiančias sudarant savivaldybės tarybos politinę darbotvarkę:

1. Politinis lyderis – meras;
2. Kolegiali atstovaujamosios valdžios institucija – savivaldybės taryba;
3. Vykdomosios valdžios institucija – administracija, kitos vietos institucijos ir įstaigos;
4. Regioninės institucijos;
5. Nacionalinės institucijos;
6. Viršnacionalinės institucijos;
7. Verslo institucijos;
8. Piliečiai ir jų organizuotų grupės;
9. Žiniasklaida.

Empirinio tyrimo metu taikant daugelio atvejų analizės metodą bus siekiama atskleisti išskirtų interesų grupių dalyvavimo raišką formuojant savivaldybės tarybos politinę darbotvarkę. Tyrimui pasirinkti 4 atvejai, kurie leidžia ryškiausiai atskleisti politinės darbotvarkės formavimo Šiaulių miesto savivaldybėje procesus.

2.3. Tyrimo atvejų atranka

Kiekvienas analizuojamas atvejis – tai mero sudarytoje darbotvarkėje buvęs klausimas – sprendimo projektas, kurio atžvilgiu savivaldybės taryba posėdžio metu Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo ir Šiaulių miesto savivaldybės tarybos veiklos reglamento nustatyta tvarka turėjo priimti sprendimą. Kiekvienu darbotvarkės klausimu (dėl kiekvieno sprendimo projekto) yra ruošiami dokumentai: sprendimo projektas, aiškinamasis raštas ir kiti priedai, kurie padeda savivaldybės tarybos nariams priimti sprendimus. Tyrime analizuojami atvejai, kuomet sprendimų projektų atsiradimą iniciavo išskirtos interesų grupės.

Atvejų atrankos metodas – **tikslinė atranka**. „Tikslinė atranka vykdoma tada, kai tyrėjas renkasi imtį, atsižvelgdamas į konkretų tikslą, remdamasis tam tikrais kriterijais arba sprendimais (pvz., pagal tam tikras kompetencijas, patirtį, įvykius)“ (Rupšienė, 2006, p. 19). Tikslinė atranka – tai tokia atranka, kuomet tyrimui atrenkami atvejai, priklausomai nuo tyrimo tikslų pagal apsibrėžtus parametrus. Vykdam tikslinę atranką yra renkami tik tie atvejai, situacijos ir dokumentai, kurie gali suteikti prasmingos informacijos apie atliekamo tyrimo objektą – šio tyrimo atveju apie politinės darbotvarkės sudarymą savivaldybės taryboje. Buvo ieškoma teorinėje dalyje išskirtų interesų grupių veiklos požymių. Atvejai buvo atrenkami vadovaujantis šiais kriterijais:

1. Dominuojanti interesų grupė – interesų grupės dominavimą parodo tai, kad konkrečiu darbotvarkės klausimu pasisakė asmuo ar keli asmenys, atstovaujantys tam tikrą interesų

grupę, sprendimo projektas buvo grindžiamas interesų grupės pateiktais dokumentais arba buvo cituojamas interesų grupės pateiktas dokumentas.

2. Dėmesys klausimui darbotvarkėje – darbotvarkės klausimas – sprendimo projektas tarybos posėdžio darbotvarkės tvirtinimo metu sukėlė tarybos narių debatus, tarybos nariai kėlė klausimus, siūlė atidėti klausimo nagrinėjimą arba palikti nenagrinėtą, gynė interesų grupės interesus.
3. Tarybos posėdžio diskusijų metu nuskambėję raktiniai žodžiai, klausimai ir frazės, parodančios kurios nors interesų grupės dalyvavimą arba sprendimo projekto atsiradimą: „visuomenės interesas“, „verslo interesas“, „gautas kreipimasis“, „informacija žiniasklaidoje“, „seimas priėmė naują įstatymą“, „kaip atsirado sprendimo projektas?“, „kas inicijavo šį klausimą?“, „kodėl šis klausimas atsidūrė darbotvarkėje?“.

Šiaulių miesto savivaldybė tarybos posėdžius transliuoja tiesiogiai vaizdo įrašų peržiūros platformoje „Youtube“. Šioje platformoje taip pat yra saugomi tarybos posėdžių vaizdo įrašai (Šiaulių miesto savivaldybės Youtube vaizdo įrašų ir tiesioginių transliacijų kanalas <https://www.youtube.com/channel/UCRTZV85J9bTV4WC52cZHfcQ>). Tyrimo metu buvo peržiūrėti visi 14 savivaldybės tarybos posėdžių, vykusių 2018 metais, vaizdo įrašai. Bendra peržiūrėtų įrašų trukmė 60 val. 13 min ir 5 sek. Pagal teorinėje darbo dalyje išskirtas interesų grupes darbo autorius atrinko ir analizavo 4 atvejus – 4 mero sudarytoje savivaldybės tarybos darbotvarkėje atsidūrusius bei daugiausiai debatų ir ginčų sukėlusius tarybos darbotvarkės klausimus, kurių atžvilgiu būdavo parodomas išskirtinis tarybos narių ir interesų grupių dėmesys, klausimai būdavo įtraukiami arba išbraukiami iš darbotvarkės po ilgų debatų arba jų atžvilgiu priimami savivaldybės tarybos sprendimai tik po antro arba trečio karto. Paraleliai su posėdžių vaizdo peržiūra buvo analizuojamos transliuojamų posėdžių darbotvarkės, kurios skelbiamos viešai Šiaulių miesto savivaldybės puslapyje (2018 metų Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžių darbotvarkių sąrašas skelbiamas adresu <http://www.siauliai.lt/lit/Posedziu-archyvas/7/3>). Stebint posėdį buvo sekama, kuriuo darbotvarkės klausimu vyksta diskusija, kas pasisako tuo klausimu, kurią interesų grupę tariasi atstovaujantis pasisakantis tarybos narys ar asmuo.

Bendra atrinktų įrašų trukmė – 6 val. ir 4 min.

Atrinktų atvejų charakteristika pateikiama 2 lentelėje.

Atvejų charakteristika

Atvejis	Sprendžiamas klausimas	Data ir trukmė	Dominuojanti interesų grupė	Kitos interesų grupės
Vietos vykdomosios valdžios – administracijos inicijuotas atvejis	Nuostatų dėl rinkliavų už išorinės reklamos leidimų išdavimą pakeitimas	2018 m. liepos 5 d. 28 min.	Vietos vykdomosios valdžios institucija – savivaldybės administracija	Nacionalinė institucija – Seimas; Verslą vienijančios organizacijos
Piliečių (visuomenės) inicijuotas atvejis	Ugdymo įstaigos vadovės atleidimas netekus pasitikėjimo	2018 m. spalio 4 d., 48 min.	Piliečiai (visuomenė)	Piliečiai, ugdymo įstaigos vadovė, ugdymo įstaigos bendruomenė, tarybos nariai, Mokyklų direktorių taryba
Savivaldybės mero inicijuotas atvejis	Dėl administracijos direktoriaus pavaduotojo M.V. atleidimo iš pareigų	2018 m. gruodžio 6 d. 2 val. 11 min.	Savivaldybės meras	Administracijos direktorius, savivaldybės taryba, politinės partijos, tarybos narių frakcijos.
Savivaldybės tarybos inicijuotas atvejis	Dėl nepasitikėjimo procedūros merui pradėjimo,	2018 m. gruodžio 13 d. 2 val. 37 min.	Tarybos narių grupė	Administracijos direktorius, savivaldybės taryba, meras, politinės partijos, tarybos narių frakcijos.

2.4. Tyrimo metodai

Atvejo analizės strategijos ypatumas yra tas, kad informacija yra renkama keletu būdu ir taikomi įvairūs tyrimo metodai. Yin (2009) teigimu, daugelio atvejų tyrimo strategijoje ypač svarbu, kad kiekvienu nagrinėjamu atveju būtų panaudoti tie patys duomenų (informacijos) rinkimo

instrumentai bei duomenų rinkimo ir analizės metodai. Siekiant atskleisti interesų grupių raišką taikomi šie tyrimo metodai:

1. Nestruktūruotas vaizdo įrašų stebėjimas. Buvo stebima 14 vaizdo įrašų, siekiant atrinkti analizuojamus atvejus.
2. Dokumentų peržiūros metodas (dokumentų rinkimas). Buvo analizuoti dokumentai, susiję su atrinktais atvejais.
3. Teisės aktų, reglamentuojančių darbotvarkės sudarymą, analizė.

Atrinkus atvejus kiekvienas jų buvo analizuojamas atskirai, aprašant konkretaus atvejo kontekstą ir atliekama detali atvejo analizė. Analizuojant dokumentus siekiama atsakyti į klausimą, kas ir kaip inicijavo sprendimo projekto atsiradimą.

Stebėjimas – vienas iš kokybinio duomenų rinkimo metodų, kuris pasak Rupšienės (2006), naudojamas stebėti didelei žmonių grupei – organizacijai, bendruomenei – bei padeda sužinoti tų grupių santykius, konfliktų eigą. Stebėjimas padeda surinkti pirminius duomenis, suvokti sąveikos įvairovę, susidaryti visapusišką vaizdą apie problemą. Tyrimui buvo pasirinktas nestruktūruotas stebėjimas, kadangi iš anksto nebuvo žinoma, kokios interesų grupės bandys paveikti darbotvarkę ar atskirus jos klausimus. Nestruktūruotas stebėjimas leidžia išskirti esminius analizuojamo objekto elementus, nesiejant jų su konkrečiu iš anksto numatytu teoriniu lauku. Buvo stebima, ką pasisakantis asmuo tariasi atstovaujantis bei ieškoma prie konkretaus darbotvarkės klausimo pridedamų dokumentų.

Vaizdo įrašų analizė buvo atliekama laikantis šio nuoseklumo:

1. Atrinkami atvejį atitinkantys įrašo epizodai;
2. Stebimi atrinkti vaizdo įrašų epizodai;
3. Atliekama naratyvinė analizė.

Atrinkti atvejai buvo analizuojami taikant naratyvo analizės metodą, siekiant raštu apibendrinti nagrinėjamus atvejus ir perpasakoti padarytas išvagas. Naratyvinė analizė pasižymi tuo, kad tyrėjai renka įvykių aprašymus ir pagal tam tikrą siužetą perorganizuoja juos į vieningą pasakojimą (Bitinas; Rupšienė; Žydžiūnaitė, 2008). Tyrime atskirai ir nuosekliai bus pasakojama kiekvieno konkretaus atvejo eiga, interpretuojant įvykius. Pasak Mishler (1995), naratyvinės metodologijos išraiškai yra būdinga pristatyti pagrindines rekonstruotas istorijas, kurios būtų aiškios bet kuriam skaitytojui.

2.5. Tyrimo organizavimas ir etika

Pasak Žydžiūnaitės (2007), Kardelio (2016), Sabaliausko ir Žydžiūnaitės (2017), tyrimas turi būti atliekamas vadovaujantis etikos principais. Žydžiūnaitė (2007) išskiria sekančius principus, kurie buvo taikomi atliekant šį tyrimą: a) teisingumo principas, b) geranoriškumo principas, c) pagarbos asmens orumui principas, d) neapsaugotų tiriamųjų grupių saugumo principas. Atliktas tyrimas atitinka tyrimo organizavimo ir etikos principus, kadangi tyrimui buvo pasirinkti tik viešai prieinami Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžių vaizdo įrašai, skelbiami oficialiame Šiaulių miesto savivaldybės interneto puslapyje www.siauliai.lt ir Šiaulių miesto savivaldybės vaizdo peržiūros platformos Youtube kanale, bei savivaldybės tinklapyje www.siauliai.lt viešai skelbiami ir laisvai prieinami savivaldybės tarybos darbotvarkių dokumentai. Kadangi tarybos sprendimai reguliuoja viešą gyvenimą ir nustato viešo gyvenimo normas bei tvarką, tai su tuo susiję dokumentai ir vaizdo medžiaga yra privalomai skelbiama ir laisvai prieinama, o sprendimus priimančios politikos teisės aktais yra pripažįstami viešaisiais asmenimis, jų atžvilgiu galimos platesnės kritikos ribos, todėl papildomų sutikimų atlikti tyrimui nereikėjo. Tyrimo metu dėmesys buvo skiriamas darbotvarkės klausimams, balsavimo motyvams, veikiančioms interesų grupėms, o ne konkrečioms personalijoms.

2.6. Tyrimo duomenų apdorojimas

Siekiant apibendrinti atvejų analizės metu gautą informaciją buvo atlikta gretinamoji (cross-case) atvejų analizė. Atliekant šią analizę buvo ieškoma atvejų panašumų, atvejų skirtumų ir jų hipotetinių priežasčių. Taip pat pateiktos galutinės tyrimo išvados bei pasiūlymai ir rekomendacijos politinės darbotvarkės savivaldybės taryboje formavimo tobulinimui.

III. ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS POLITINĖS DARBOTVARKĖS FORMAVIMO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Analizuojamų atvejų kontekstas

Tyrimui buvo pasirinkti 2018 kalendoriniai metai 2015-2019 metų Šiaulių miesto savivaldybės tarybos kadencijoje – darbo autoriaus pasirinkimą lėmė susiklosčiusi sudėtinga politinė situacija Šiaulių miesto savivaldybės taryboje 2018 metais, brendusi nuo pat kadencijos pradžios 2015 metais. Sudėtingoje politinėje situacijoje įvairių interesų grupių galimybės dalyvauti formuojant politinę savivaldybės tarybos darbotvarkę. 2015 metais į Šiaulių miesto savivaldybės tarybą buvo išrinkta 30 tarybos narių (žiūrėti 3 lentelę).

3 lentelė

Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2015 m. savivaldybių tarybų rinkimų rezultatų lentelė

Eil. Nr.	Kandidatų sąrašo pavadinimas	Iškovotų mandatų skaičius
1.	Socialdemokratų partija	6
2.	Visuomeninis rinkimų komitetas „Artūro Visocko nepartinis sąrašas“	5
3.	Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis	4
4.	Visuomeninis rinkimų komitetas „Valerijaus Simulik judėjimas „Už Šiaulius“	4
5.	Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai	3
6.	Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga	2
7.	Darbo partija	2
8.	Lietuvos liaudies partija	2
9.	Partija tvarka ir teisingumas	2
	Viso:	30

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausioji rinkimų komisija

2015 metais Lietuvoje pirmą kartą buvo organizuoti tiesioginiai savivaldybių tarybų narių – merų rinkimai. Pirmame ture dalyvavo 11 kandidatų į savivaldybių tarybų narius – merus. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narys – meras buvo išrinktas antrame ture. (žiūrėti 4 lentelę).

4 lentelė

2015 m. Šiaulių miesto tarybos nario – mero antro turo rinkimų rezultatai

Eil. Nr.	Kandidatas	Iškėlė	% nuo dalyvavusių rinkėjų
1.	Artūras Visockas	Visuomeninis rinkimų komitetas „Artūro Visocko nepartinis sąrašas“	67,25%
2.	Valerijus Simulik	Visuomeninis rinkimų komitetas „Valerijaus Simulik judėjimas „Už Šiaulius“	31,02%

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausioji rinkimų komisija

Iš viso Šiaulių miesto savivaldybės tarybą sudarė 31 tarybos narys. Į savivaldybės tarybą iš 13 dalyvavusių rinkimų sąrašų buvo išrinkti 9 politinių jėgų atstovai ir sudarė 7 frakcijas bei savivaldybės tarybos narių grupes („Socialdemokratų“, „Dirbame miestui“, „Liberalų sąjūdžio“, „Už Šiaulius“, „TS-LKD“, „Darbo partijos“, „Tvarka ir teisingumas“), o išrinktasis meras atstovavo vieną iš išrinktų politinių jėgų („Dirbame miestui“). Kadencijos metu vienos frakcijos skilo (socialdemokratai), o kitos jungėsi (Lietuvos liaudies partija) prie kitų išrinktų politinių jėgų. Nė viena politinė jėga neturėjo ryškios persvaros – minimalus vienos išrinktos politinės jėgos skaičius sudarė – 2 tarybos narius, maksimalus – 6 tarybos narius. Kadangi savivaldybės tarybą sudarė 31 tarybos narys, o sprendimui priimti reikalinga daugiau nei pusė posėdyje dalyvaujančių tarybos narių, todėl buvo reikalinga sudaryti tarybos narių daugumą iš kelių politinių jėgų. 9 tarybos narių dėl įvairių priežasčių atsisakė tarybos nario mandato, o 2 buvo išrinkti į Seimą ir tokiu atveju tarybos nario mandatas panaikinamas automatiškai – viso nuo rinkimų momento iki kadencijos pabaigos pasikeitė 11 tarybos narių.

Kadencijos metu įvairių interesų grupių atžvilgiu tarybos priimami sprendimai kėlė daug debatų ir ginčų, savivaldybės mero potvarkiu sudaroma tarybos darbotvarkė ne kartą buvo koreguojama, jos sudarymą bandė paveikti įvairios interesų grupės – piliečiai, organizacijos ir institucijos, savivaldybės tarybos frakcijos, žiniasklaida. 2018 metais savivaldybės taryba į tarybos posėdį rinkosi 14 kartų – 13 kartų posėdį sušaukė meras, 1 kartą tarybos narių grupė. 2018 metais Šiaulių miesto savivaldybės taryba priėmė 483 sprendimus į darbotvarkę įtrauktais klausimais iš 539 tarybai pateiktų posėdžiui klausimų. 2018 metais iš administracijos direktoriaus pareigų buvo atleistas savivaldybės administracijos direktorius ir vienas iš dviejų mero pavaduotojų, taip pat buvo siekiama nuo pareigų nušalinti merą, o savivaldybės meras savo ruožtu nuo pareigų nušalino vieną iš dviejų administracijos direktoriaus pavaduotojų – ir visa tai sudarė terpę veikti įvairioms interesų grupėms, inicijuoti sprendimų projektus bei formuoti politinę darbotvarkę.

3.2. Atvejų analizė

3.2.1. Vietos vykdomosios valdžios – administracijos inicijuotas atvejis

Atvejo kontekstas

2018 m. liepos 5 d. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio metu buvo nagrinėjamas klausimas Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimo Nr. T-362 „Dėl vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo. Sprendimo projekto (klausimo) atsiradimą Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkėje inicijavo Šiaulių miesto savivaldybės administracija, reaguodama į aukštesnius teisės aktus, t. y. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintus

2000 m. liepos 18 d. Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo Nr. VIII-1871 pakeitimus, įsigaliojusius nuo 2018 m. liepos 1 d., bei 2018 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos ministro įsakymą Nr. 4-371 dėl išorinės reklamos taisyklių patvirtinimo. Esminiai pokyčiai Lietuvos Respublikos reklamos įstatyme ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro nustatytoje tvarkoje buvo sekantys: a) teisės aktuose atsirado tikslus iškabos apibrėžimas; b) nustatytas maksimalus išorinės reklamos leidimo galiojimo terminas – 10 metų vietoje anksčiau nustatytų 5 metų. Administracija, perkeldama aukštesnių teisės aktų nuostatas į savivaldybės tvirtinamas nuostatas, pateikė nuostatų redakciją papildomai su savo pasiūlymais: a) atsisakyti iškabų apmokestinimo; b) pakeisti išorinės reklamos leidimų apmokestinimo tarifus; c) pakeisti leidimų už išorinę reklamą rinkliavų mokėjimo tvarką, pagal kurią nustatomas rinkliavos mokėjimas leidimo išdavimo metu ir leidimas išduodamas tik tam laikotarpiui, už kurį bus sumokėta rinkliava.

2018 m. liepos 5 d. tarybos posėdžio vaizdo įrašas patalpintas Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanale, adresu: <https://youtu.be/mNy79YLnR6k>. Diskusijų ir sprendimo projekto nagrinėjimo trukmė tarybos posėdžio metu nuo 04:47:13 val. iki 05:15:15 val. – viso 28 minutės. Parengto sprendimo projekto dokumentai paskelbti Šiaulių miesto savivaldybės tinklapyje, adresu: <http://siauliai.lt/lit/Del-siauliu-miesto-savivaldybes-tarybos-2015-m-gruodzio-28-d-sprendimo-nratu-patvirtinimo-pakeitimo/8/560>. Sprendimo projekto (1 priedas) aiškinamajame rašte (2 priedas, 3 priedas) nurodyta, kad sprendimo projektą inicijavo savivaldybės administracija.

Diskusijos eiga:

Šiaulių miesto savivaldybės meras A. V. pristato nagrinėjamą klausimą, informuoja, kad šiuo klausimu prieš pat balsavimą norės pasisakyti asmuo A. S., praneša tarybai apie balsavimų rezultatus dėl šio klausimo tarybos komitetuose ir pakviečia į tribūną pranešėją pristatyti tarybai sprendimo projektą ir atsakyti į kilusius klausimus.

Tarybos narys D. G. paklausia pranešėjo „dėl ko buvo inicijuotas pakeitimas?“, į ką pranešėjas atsako, jog keitėsi teisės aktai – reklamos įstatymas, kurio pasikeitimai įsigaliojo 2018 m. liepos 1 d., bei 2018 m. birželio 22 d. buvo paskelbtas tvarką reglamentuojantis ūkio ministro įsakymas dėl išorinės reklamos taisyklių patvirtinimo, todėl buvo inicijuotas savivaldybės tarybos patvirtintų nuostatų pakeitimas.

Tarybos narys D. M. paklausė pranešėjo, ar yra keičiamos nuostatuose tik tos vietos, kurias reglamentuoja pasikeitimai reklamos įstatyme ir ūkio ministro patvirtintose taisyklėse, ar yra inicijuojama ir daugiau pakeitimų. Atsakyti į kitus tarybos narių klausimus buvo pakviestas administracijos direktorius A. B., kuris paaiškino, kad kai kurie teikiami pasiūlymai yra inicijuoti ir pačios administracijos. Buvo paaiškinta, kad statinė reklama, eksponuojama ant reklaminių tentų, planuojama, kad bus apmokestinama 15 eurų/m², o kintamoji reklama (ekranuose) bus

apmokestinta 45 eurų/m² mokesčiu metams, įvertinus kituose miestuose galiojančius tarifus. Administracijos direktorius pranešė, kad po diskusijų su verslininkais buvo atsisakyta kai kurių pasiūlymų bei suvienodinta tvarka – atsisakyta zonavimo. Taip pat informuota, kad panaikinta nuostata, kuomet buvo galima išsiimti leidimą išorinei reklamai ilgesniam laikotarpiui pradiniam etape susimokėjus tik už metus, o už antrus, trečius, ketvirtus ir paskesnius leidimo galiojimo metus buvo galima susimokėti vėliau. Pasak direktoriaus ir mero tokia galiojusia nuostata buvo piktnaudžiaujama, nes dažnu atveju asmenys, išsiėmę leidimą 5 metams, o pradiniam etape susimokėję tik už metus, paskesniais metais savo reklamas eksponuodavo, bet už leidimus nebemokėdavo, dėl ko savivaldybė turėdavusi gaudyti pažeidejus, juos bausti, bylinėtis teismuose, naikinti galiojančius, bet neapmokėtus leidimus ir patirdavusi dideles administravimo sąnaudas. Pagal siūlomą naują tvarką asmuo, norintis išsiimti leidimą išorinei reklamai, turėtų sumokėti rinkliavą iš karto leidimo išdavimo metu už tokį laikotarpį, kuriam prašo išduoti leidimą.

Tarybos narys G. L. pasitiksino, ar pasikeitimai sąlygoti aukštesnių teisės aktų pokyčių ir pasiteiravo, kas bus, jei taryba nepatvirtins šių nuostatų – ar administracija galės išduoti naujus leidimus išorinei reklamai. Administracijos direktorius informavo, kad dėl naujai priimtų aukštesnių teisės aktų šiuo metu galioja kolizija iki kol nebus pakeisti savivaldybės tarybos 2015 metais patvirtinti nuostatai. Nepatvirtintus naujos nuostatų redakcijos sustotų reklamos leidimų išdavimas, verslininkai negautų leidimų, o savivaldybė pajamų už išduotus leidimus.

Tarybos narys G. V. informavo, kad iš gaunamų laiškų kiekio šiuo klausimu jam susidarė įspūdis, jog administracijai nepavyko susitarti dėl taisyklių pakeitimo su suinteresuotais asmenimis – verslininkais. Administracijos direktorius atsakė, kad Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų teikti pasiūlymai buvo nepriimti, nes jie sudarytų nesąžiningos konkurencijos sąlygas, kadangi pasiūlyme buvo nurodyta apmokestinti ne reklamos plotą, o patį leidimo išdavimo faktą, t. y. nepriklausomai nuo to, ar reklamos plotas būtų 2, ar 18, ar 24 kvadratiniai metrai, bet rinkliavos mokėtojas mokėtų tiek pat, dėl ko nukentėtų smulkesni verslininkai, šiuo metu galintys mokėti tik už 2 kvadratinį metrų dydžio išorinės reklamos ploto leidimą.

Anksčiau jau pasisakęs tarybos narys D. G. paklausė administracijos direktoriaus, ar nepatvirtinus šios tvarkos, bus galima išduoti naujus leidimus išorinei reklamai, į ką administracijos direktorius atsakė neigiamai.

Anksčiau jau pasisakęs tarybos narys D. M. pranešė, kad iš gaunamų šia tema laiškų turinio jam taip pat susidaro įspūdis, kad administracijai su socialiniais partneriais nepavyko susitarti dėl siūlomų pokyčių, be to jo manymu nereikėjo į vieną sprendimo projektą sudėti ir aukštesniuose teisės aktuose pasikeitusių nuostatų ir savo iniciatyvų, būtent kurioms dalis tarybos narių ir verslininkų nepritaria, nes sprendimo projektui nepritarus sustos leidimų išdavimas, todėl reikėjo

parengti dvi alternatyvas – vieną inicijuotą aukštesnių teisės aktų pokyčių, o kitą – su savo iniciatyvomis. Administracijos direktorius informavo, kad sprendimų projektai rengiami vadovaujasi kompleksiniu požiūriu, todėl stengiamasi pateikti visą paketą aktualių pokyčių, o ne tik vieną sakinį, be to nėra draudžiama ir patiems tarybos nariams teikti alternatyvius sprendimo projektus, ką tam tikrais atvejais tarybos nariai ir daro, nes turi tokią teisę.

Prasidėjus pasisakymų fazei tarybos narys A. L. informavo, kad nepalaiko tokio sprendimo projekto, nes kintamos reklamos leidimams bus taikomas trigubai didesnis tarifas nei statinei reklamai, jo manymu taip bus skriaudžiami verslininkai investavę į inovatyvesnius reklamos sprendinius ir dėl savo pasirinkimo jiems teks mokėti brangiau.

Tarybos narys D. M. pasisakė, kad administracijos trumparegiškumo pasekmė, neįvertinus, kad dalis tarybos narių gali nepritarti administracijos siūlomiems pakeitimams, – nepriimtas tarybos sprendimas, ir paprašė dėl to nekaltinti tarybos.

Tarybos narys D. G. pasisakė, kad po debatų su verslo atstovais administracija atsisakė daugiausiai debatų kėlusios idėjos – zonavimo, taip pat informavo, kad kituose miestuose, pavyzdžiui Klaipėdoje, tarifai kintamai reklamai yra beveik 4 kartus didesni nei siūlo administracija, todėl mano, kad kintamos reklamos ekranų valdytojai tikrai išgalės susimokėti už leidimus.

Tarybos narys G. L. pasisakė, kad jei verslo atstovai turės galimybę visai nemokėti, tai visada tokia galimybė ir nemano, kad Šiaulių mieste siūlomi taikyti tarifai yra dideli bei siūlo palaikyti administracijos sprendimo projektą. Tuo pačiu apkaltino anksčiau pasisakiusį politinį oponentą D. M., kad jo idėjinis vadas buvo eksponuojamas reklamos stenduose nelegaliai.

Tarybos narys A. L. pateikė atvirksčią pavyzdį siūlomai tvarkai – JAV miestą Las Vegas, kuriame reklama ant privačių pastatų visai neapmokestinama, tereikia su valdžios institucijomis suderinti plotą, dizainą ir vietą.

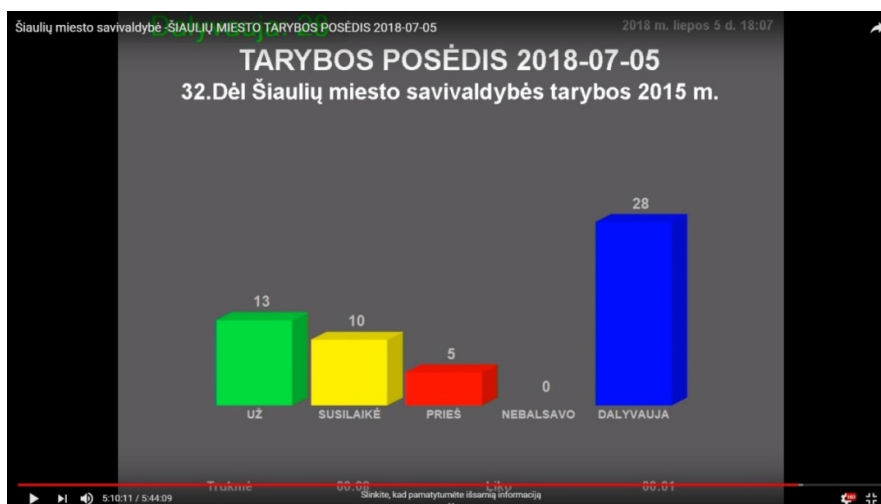
Tarybos narys J. S. pasisakė, kad neretai salės gale už tarybos narių sėdi visuomenės atstovai, kurie laukia, kad taryba priims tam tikrus sprendimus, o šiuo metu ten sėdi visuomenės atstovai, kurie tikisi, kad taryba nepriims šio sprendimo. Jo manymu yra nepriimtina, kad tik 4 dienos iki tarybos posėdžio yra renkama diskutuoti dėl siūlomų pakeitimų, dėl ko sulaukė socialinių partnerių priekaištų dėl ne iki galo išdiskutuotų naujų nuostatų.

Savivaldybės meras pasisakė už administracijos siūlomą sprendimo projekto variantą. Pasak mero nauja nuostatų redakcija nustato aiškia, visiems lengvai suprantamą, lengviau administruojamą, nustatančią visiems lygias sąlygas tvarką, pagal kurią visiems bus dirbti lengviau, lyginant su ankstesne tvarka, kurią pavadino gremėzdiška. Mero manymu yra būtina balsuoti už šį

sprendimo projektą, nes tokiu būdu nustatoma skaidri tvarka ir laikomasi įstatymų. Baigęs pasisakymą pakvietė nagrinėjamu klausimu laukiantį pasisakyti suinteresuotą asmenį.

Suinteresuotas asmuo prisistatė esantis vardu A. Š., atstovaujantis Baltijos išorinės reklamos firmų asociaciją. Pasisakantis informavo, kad Šiauliai bene vienintelis miestas, kuris keičia nuostatus ir, pasak jo, daugiau niekas Lietuvoje nekeičia nuostatų dėl išorinės reklamos leidimų išdavimo. Jo manymu verslui pakenks tai, kad neliks rinkliavos mokėjimo atidėjimo, o mažos įmonės nebus finansiškai pajėgios sumokėti rinkliavos avansu. Jis informavo, kad nė vienam Lietuvos mieste nėra tokios tvarkos, pagal kurią rinkliava už išorinės reklamos leidimų išdavimą būtų renkama avansu. Pasisakantis pasigedo išorinės reklamos leidimų išdavimo tvarkos, kuri jo manymu turėtų būti pridėta prie tvirtinamų nuostatų, o taip pat pasisakė prieš trigubą skaitmeninės (kintamos) reklamos apmokestinimą, dėl ko, pasak jo, yra užkertamas kelias naujovių Šiaulių mieste atsiradimui ir niekas nenorės investuoti esant tokiems tarifams.

Suinteresuotam asmeniui baigus kalbėti meras paskelbė balsavimą dėl nagrinėjamo sprendimo projekto. Balsavime dalyvavo 28 tarybos nariai, iš kurių 13 palaikė sprendimo projektą ir balsavo „už“, 10 tarybos narių balsuodami „susilaikė“, o 5 buvo „prieš“ sprendimo projektą – sprendimo projektas buvo nepriimtas (balsavimo rezultatai 14 pav.).

14 pav. 2018 m. liepos 5 d. balsavimo rezultatai 32 tarybos posėdžio klausimu Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimo Nr. T-362 „Dėl vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo. Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanalo vaizdo įrašas, adresu: <https://youtu.be/mNy79YLnR6k>.

Pasibaigus balsavimui ir merui paskelbus balsavimo rezultatus, tarybos nariai įgijo teisę reglamento nustatyta tvarka po balsavimo išsakyti savo replikas.

Tarybos narys D. G. pasisakė, kad bus gautas Vyriausybės atstovo teikimas už įstatymų reikalavimų nevykdymo ir taryba vis tiek privalės perkelti įstatymo reikalavimus į savivaldybės dokumentus bei priimti tuo klausimu tarybos sprendimą, o taip pat, kad asmenims, po 2018 m. liepos 1 d. padavusiems prašymus dėl išorinės reklamos leidimų išdavimo, negalės būti išduodami leidimai.

Tarybos narys G. L. išsakė nuomonę, kad tarybos nariai, kurie nebalsavo už šio sprendimo projekto priėmimą ir kurių balsai lėmė, kad sprendimo projektas buvo nepriimtas, privalės prisiimti atsakomybę dėl neišduodamų naujų leidimų, nes visi procesai, susiję su reklamos verslu bus sustoję.

Tarybos narys J. S. išsakė nuomonę, kad administracija pati kalta, jog paruošė sprendimo projektą, kuris ne iki galo suderintas su socialiniais partneriais, dėl ko dalis tarybos narių balsavo prieš. Pasak jo, buvo galima paruošti sprendimo projektą tik su įstatymų sąlygotais pasikeitimais, o administracijos iniciatyvos galėjo būti pristatytos kitame tarybos posėdyje, galutinį variantą suderinus su socialiniais partneriais.

Savivaldybės meras pranešė, kad parengtu sprendimo projektu buvo siekiama pažaboti nelegalios reklamos atvejus, sumažinti administracinę naštą savivaldybei, surinkti į biudžetą lėšas, išvengiant bylinėjimosi su už leidimus nemokančiais asmenimis, bet kad kadangi sprendimas buvo nepriimtas, o jo nepriėmimas paralyžiuoja administracijos darbą, dėl sprendimo nepriėmimo nebus galima išduoti leidimus reklamai suinteresuotiems asmenims, jis privalo skubos tvarka šaukti kitą posėdį po dviejų savaitių, kuriame vėl bus siūloma nagrinėti šį klausimą.

Tarybos narys G. V. informavo, kad buvo gavęs iš Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų laišką, kuriuo prašoma nepalaikyti administracijos parengto sprendimo projekto nagrinėtu klausimu. Tarybos narys G. V. balsuodamas nepalaikė administracijos parengto sprendimo projekto ir susilaikė.

Atvejo apibendrinimas:

Kaip matyti iš diskusijų eigos, užduodamų klausimų, pasisakymų, administracijos darbuotojų paaiškinimų bei darbotvarkėje su susijusiu klausimu esančių parengtų dokumentų sprendimo projektas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimo Nr. T-362 „Dėl vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ Šiaulių miesto savivaldybės tarybos darbotvarkėje atsirado inicijuotas nacionalinių valdžios institucijų – Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo bei ūkio ministro – patvirtintų pasikeitimų.

Administracija, matydama iki tol galiojusią ydingą tvarką, tarifų diferenciaciją nusprendė savo iniciatyva teikti papildomus nuostatų pakeitimus, sukėlusius diskusiją tarybos posėdžio metu.

Siūlomiems administracijos pakeitimams nepritarė 15 iš 28 posėdyje dalyvavusių tarybos narių. Nepritarę administracijos siūlomiems pakeitimams tarybos nariai teigė, kad siūlomi pakeitimai nepakankamai išdiskutuoti su socialiniais partneriais – Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmais, vienijančiais verslo įmones bei kitais verslo atstovais.

Diskusijų metu buvo tris kartus paminėta, kad gautas raštas iš Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų, kuriuo prašoma nepalaikyti administracijos teikiamo sprendimo projekto, kadangi siūlomos nuostatos nepakankamai išdiskutuotos. Posėdžio metu prieš administracijos sprendimo projekto varianto patvirtinimą pasisakė suinteresuotas asmuo A. Š., atstovaujantis Baltijos išorinės reklamos firmų asociaciją, kuris pateikė argumentus kodėl neturėtų būti priimtas administracijos parengtas sprendimo projektas. Tris kartus paminėta, kad tarybos sprendimo nuostatos, kurias teikia administracija savo iniciatyva, nėra suderintos su socialiniais partneriais ir verslo atstovais. Režimuojant darytina išvada, kad buvo daromas intensyvus suinteresuotų asmenų poveikis formuojamai politikai išorinės reklamos leidimų ir rinkliavų už leidimų išdavimą surinkimo klausimu. Kadangi sprendimo projektas buvo nepatvirtintas – tai sąlygojo teisinę koliziją ir leidimų išdavimo procesų sustabdymą, dėl ko meras tarybos posėdžio metu po balsavimo informavo, kad bus sušauktas neeilinis tarybos posėdis, kurio darbotvarkėje iš naujo bus teikiamas svarstyti šis klausimas.

Vaizdo įrašo debatų ir dokumentų analizės metu nustatyti Kingdon politikos srautų elementai:

Problemų srautas – ydinga ir reikalaujanti didelių administravimo kaštų rinkliavos už išorinės reklamos leidimų išdavimą administravimo tvarka.

Politikos srautas – aiški, lengvai administruojama, visiems vienoda rinkliavos už išorinės reklamos leidimų išdavimą mokėjimo, surinkimo ir administravimo tvarka.

Politinis srautas – savivaldybės administracija, meras, socialiniai partneriai, Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmai, verslo atstovai, tarybos nariai.

3.2.2. Piliečių (visuomenės) inicijuotas atvejis

Atvejo kontekstas:

2018 m. spalio 4 d. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio metu buvo sprendžiamas darbotvarkėje esantis klausimas „Dėl A. I. atšaukimo iš Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktoriaus pareigų“. Sprendimo projekto atsiradimą inicijavo Šiaulių miesto savivaldybės administracija, atsižvelgdama į gautą mokyklos bendruomenės prašymą atšaukti esamą direktorę, įtariamą nusikalstamos veikos padarymu ir nuo 2017 metų kovo 16 d. teismo nušalintą nuo pareigų. 2018 m. spalio 3 d. Šiaulių miesto savivaldybės administracijai, merui ir tarybai buvo įteiktas 52 mokyklos bendruomenės narių pasirašytas kreipimasis dėl direktorės atšaukimo iš užimamų pareigų.

Vadovaujantis Darbo kodekso 104 straipsniu tik Šiaulių miesto savivaldybės taryba, kaip juridinio asmens steigėjas ir savininko teises įgyvendinanti institucija, turi teisę atšaukti juridinio asmens vadovą iš pareigų praradus pasitikėjimą.

2018 m. spalio 4 d. tarybos posėdžio vaizdo įrašas patalpintas Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanale, adresu: <https://www.youtube.com/watch?v=dvborazjLGc>. Diskusijų ir sprendimo projekto nagrinėjimo trukmė tarybos posėdžio metu nuo 00:30:58 val. iki 01:19:25 val. – viso 48 minutės. Parengto sprendimo projekto dokumentai ir priedai paskelbti Šiaulių miesto savivaldybės tinklapyje, adresu: <http://www.siauliai.lt/lit/Del-audrones-ispiryan-atsaukimo-is-siauliu-rasos-progimnazijos-direktorius-pareigu-nr-tsp-394-115/8/586>. Sprendimo projekto (4 priedas) aiškinamajame rašte (5 priedas) nurodyta, kad sprendimas parengtas administracijos iniciatyva, reaguojant į mokymo įstaigos bendruomenės kreipimąsi – prašymą (6 priedas).

Diskusijos eiga:

Šiaulių miesto savivaldybės meras pristatė darbotvarkėje esantį sprendimo projektą dėl direktorės atšaukimo iš pareigų, taip pat pranešė, kad prieš balsavimą šiuo klausimu norės pasisakyti du asmenys – vienas už direktorės atšaukimą iš pareigų, o kitas – prieš direktorės atšaukimą iš pareigų.

Tarybos narė Z. Ž. paklausė tribūnoje stovinčio pranešėjo – administracijos direktoriaus pavaduotojo, kodėl buvo laukta pusantų metų ir tik dabar siūloma atšaukti direktorę iš pareigų. Į tarybos narės klausimą pranešėjas atsakė, kad iš bendruomenės tik prieš tris savaites gavo pranešimus, kad situacija mokykloje yra sudėtinga ir reaguodami parengė sprendimo projektą.

Tarybos narė A. K. paklausė, ar nebus pažeisti jokie įstatymai, taikant atšaukimo iš pareigų mechanizmą, į ką pranešėjas atsakė, kad šis sprendimo projektas nesusijęs su kalte, o tik su savininko pasitikėjimo įstaigos vadovu praradimu.

Tarybos narė J. Ž. pranešė, kad yra gavusi iš atšaukiamos direktorės iš pareigų dokumentus bei informaciją, kad direktorei buvo siūlomi kiti atleidimo variantai, tarp kurių atleidimas iš darbo šalių susitarimu, išmokant išeitinę kompensaciją, ir paklausė administracijos direktoriaus, ar tai tiesa. Administracijos direktorius informavo, kad susitikimo metu buvo aptariami keli santykių nutraukimo scenarijai, bet atšaukiama iš pareigų direktorė neišreiškė jokios valios.

Tarybos narys G. V. paklausė pranešėjo, ar nebūtų tikslinga palaukti ikiteisminio tyrimo ir teismo pabaigos ir tuomet priimti sprendimą dėl direktorės atleidimo ar atšaukimo iš pareigų bei informavo, kad šiuo klausimu pasisakė direktorių taryba, kuri pasiūlė sulaukti teismo verdikto ir tik tuomet priimti sprendimą. Pranešėjas tarybos nariui atsakė, kad ikiteisminis tyrimas yra baigtas, šiuo metu yra rašomas kaltinamasis aktas, įtariamoms direktorės statusas pasikeis į kaltinamąją, o byla bus atiduodama teismui. Pranešėjas dar kartą patvirtino, kad savivaldybės taryba šiuo

sprendimu nesprendžia direktorės kaltės klausimo, nes tik teismai vykdo teisingumą, bet savivaldybės taryba atšaukia direktorę iš pareigų praradus pasitikėjimą, nes įstaiga jau pusantrų metų neturi veikiančio įstaigos vadovo.

Anksčiau jau klausiusi tarybos narė Z. Ž. paklausė, ar atsakingas administracijos skyrius tyrė situaciją mokykloje, ar šiuo metu laikinai įstaigos vadovo pareigas einantis asmuo tinkamai vykdo pareigas, ar nebus padaryta klaida paskirti laikinai vadovauti įstaigai sprendimo projekte nurodytą asmenį, nes trejetas kreipimusi į tarybą ir administraciją negali būti pakankamas pagrindas priimti tokį sprendimo projektą. Į tarybos narės klausimą pranešėjas atsakė, kad bendravimas su įstaigos atstovais vyko ir visa reikalinga pagalba buvo suteikta. Taip pat informavo, kad siūlomas laikinai įstaigos vadovo pareigas eiti asmuo jas eina nuo direktorės nušalinimo momento. Pranešėjo teigimu šiuo metu nėra jokių abejonių dėl laikinai įstaigos vadovo pareigas einančio asmens kompetencijos, nes įstaigos rodomi rezultatai pagerėjo, šiam asmeniui pavyko sutelkti mokyklos bendruomenę, pagerėjo įstaigos pozicionavimas kitų įstaigų atžvilgiu.

Tarybos narys D. M. paprašė pranešėjo pakartoti atšaukimo iš direktorės pareigų motyvus, nes jam nėra aišku, dėl ko direktorė prarado pasitikėjimą. Pranešėjas informavo, kad direktorė teismo sprendimu buvo nušalinta nuo pareigų, jai buvo taikoma kardomoji priemonė – suėmimas, tyrimo metu buvo nustatyta, kad direktorė bandė daryti poveikį byloje dalyvaujantiems asmenims, o taip pat, kad direktorės nušalinimas yra pratęstas dar keliems mėnesiams, be to ikiteisminis tyrimas yra baigtas ir rašomas kaltinamasis aktas.

Tarybos narys G. V. paklausė, ar pranešėjui teko susipažinti su šiandien įteiktais mokyklos bendruomenės parašais, ar šiais parašais nėra daroma įtaka tarybos nariams prieš priimant sprendimus. Pranešėjas į tarybos nario klausimą atsakė, kad nėra susipažinęs su šiandien gautu raštu, o dėl galimo įtakos darymo tarybos narys turi atsakyti pats sau, ar jam daroma įtaka, ar ne.

Tarybos narys D. M. paklausė, ar toks tarybos sprendimas nesukels neigiamų pasekmių, nes yra buvę pavyzdžių, kuomet vienos įstaigos vadovas buvo ir atleidžiamas, ir nušalinamas nuo pareigų, o šiuo metu savivaldybė su tuo įstaigos vadovu bylinėjasi dėl galimai neteisėtų savivaldybės veiksmų jo atžvilgiu. Pranešėjas informavo, kad ikiteisminiai tyrimai paprastai turi būti baigti per pusės metų laikotarpį, bet dėl bylos apimties ir bylos sudėtingumo kartais užsitęsia ilgiau. Jo teigimu prokuratūra nemato galimybės direktorei toliau eiti pareigas, todėl ir vėl paprašė pratęsti direktorės nušalinimo terminą, todėl jo manymu dėl esamų aplinkybių yra pakankamas pagrindas įstaigos vadovės nepasitikėjimui ir atšaukimui iš pareigų praradus nepasitikėjimą. Taip pat tarybos narį patikino, kad atleidimas ir atšaukimas iš pareigų yra visiškai skirtingos procedūros – atšaukimas iš pareigų nesukels teisinių pasekmių.

Meras kreipėsi į tarybos narius prašydamas atšaukti prašymus užduoti klausimus, nes klausimų pobūdis nesikeičia, o pranešėjas yra priverstas kartoti tuos pačius atsakymus, ir paprašė leisti pasisakyti laukiantiems asmenims.

Tarybos narys G. V. paklausė, jei būtų dėl atšaukimo iš pareigų laimėtų direktorė ir teismas ją gražintų į darbą, kas tuomet atlygintų nuostolius dėl direktorės negautų pajamų, į ką pranešėjas atsakė, kad jokių nuostolių būti negali, nes direktorė teismo sprendimu yra nušalinta nuo pareigų ir jai atlyginimas nėra mokamas už visą nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, be to yra įsitikinęs, kad teismą tokiu atveju laimėtų savivaldybė.

Tarybos narys G. K. pasiūlė sulaukti teismo pabaigos ir tuomet atleisti direktorę iš pareigų, kad paskui nereikėtų direktorės gražinti į pareigas, į ką meras atsakė, jog tarybos narys daro esminę klaidą, painiodamas atleidimo ir atšaukimo iš pareigų įstaigos savininkui praradus pasitikėjimą procedūras ir reglamentavimą bei pabrėžė, kad įstaigos vadovas ne atleidžiamas, o atšaukiamas iš pareigų.

Tarybos narys D. G. pasiūlė neužsiimti teismo ir prokurorų darbu, nekalbėti apie direktorės kaltę ar nekaltę, o taikyti kitą priemonę – ar yra pasitikima įstaigos vadovu, be to priminė, kad įstaiga neturi vadovu jau pusantrų metų, o įstatymai įpareigoja įstaigos savininką surasti įstaigos vadovą per metus laiko. Pasak jo yra būtina palaikyti administracijos siūlomą sprendimo projektą ir atliepti bendruomenės poreikius.

Tarybos narys G. L. informavo tarybos narius, kad atšaukimo iš pareigų procedūra – tai naujai atsiradęs institutas. Taip pat, kad įstaigai nieko nėra blogiau nei neapibrėžtumas, todėl taip pat siūlo atliepti mokyklos bendruomenės prašymą ir poreikius ir atšauti direktorę iš pareigų, nes tik tuomet galima skelbti naują konkursą įstaigos vadovo pareigoms užimti.

Tarybos narys V. A. B. pasisakė, kad jam nesuprantamas žodžių žaismas dėl atleidimo ir atšaukimo iš pareigų, priminė, kad vienos įstaigos vadovas buvo ir atleistas, ir atšauktas, ir nušvilptas, bet teismui reikia konkretaus atleidimo motyvo, į ką meras replikavo, kad šiuo atveju nebus jokio teismo.

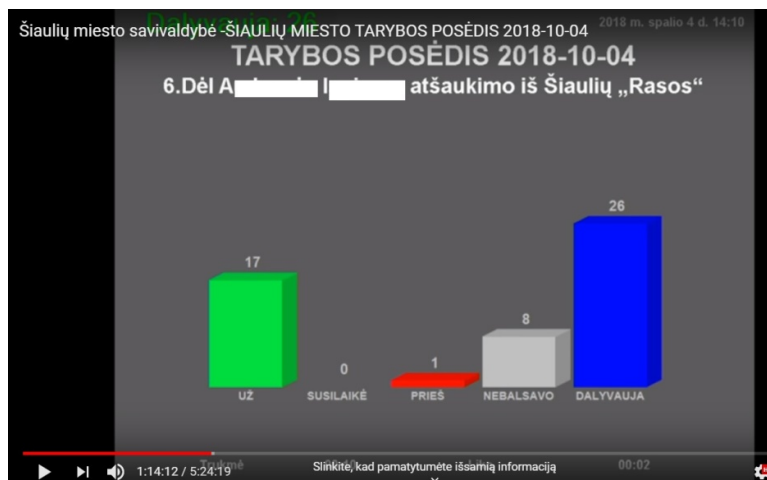
Tarybos narys G. V. informavo, kad susipainiojo tarp atleidimo ir atšaukimo iš pareigų procedūrų ir frakcijos vardu paprašė 5 minučių pertraukos. Meras informavo, kad pertrauka bus paskelbta po to, kai pasisakys laukiantys asmenys ir pakvietė dėl sprendimo projekto dėl atšaukimo iš pareigų pasisakyti atšaukiamą direktorę A. I.

Atšaukiama iš pareigų direktorė, pasisakydama prieš jos atšaukimo iš pareigų praradus pasitikėjimo procedūrą, savo kalboje teigė, kad būtent jos vadovavimo laikotarpiu pagerėjo įstaigos rodomi rezultatai, o laikinai įstaigai vadovauti paskirta vadovė netinkamai atlieka savo pareigas, nes nepateikia visų reikalingų dokumentų, kurie reikalingi A. I. apsiginti nuo pateiktų prokurorų

kaltinimų. Direktorė informavo, kad turi tris mažamečius vaikus, kad jai yra sunku finansiškai būnant nušalintai nuo pareigų, o taip pat, kad administracijos atstovai yra nusiteikę prieš ją. Direktorės manymu ji nėra saugi ir yra diskriminuojama, pažeidžiant jos teises bei formuojant apie ją neigiamą išankstinę nuomonę. Jos įsitikinimu yra daromas spaudimas bendruomenės nariams, iš visų pozicijų spaudžiant vieniems kitus. Direktorei pasisakius meras paprašė užleisti tribūną J. B., kuri yra „Rasos“ progimnazijos tėvų aktyvo ir mokyklos atstovė.

J. B. pasisakė, kad į posėdį ėjo su vienomis mintimis, bet pasiklausius tarybos narių diskusijų jai kilo kitos mintys ir pasidarė gėda dėl tarybos narių, nes jai susidarė įspūdis, jog jie bijo priimti sprendimą. Ji paprašė tarybos narius išgirsti „Rasos“ progimnazijos bendruomenę ir priimti sprendimą, atliepiantį mokyklos bendruomenės lūkesčius turėti aukštos kokybės mokytojus ir paslaugas bei puikų kolektyvą, nes nori konkuruoti su kitomis mokymo įstaigomis, o tai neįmanoma padaryti neturint veikiančio įstaigos vadovo. Bendruomenės atstovė paprašė suteikti galimybę turėti naują lyderį, kuris vestų įstaigą į priekį. Jos manymu jie pusantrų metų neturi į ką kreiptis, su kuo bendrauti, kurti ateities planus ir prašo statyti ant kojų miestą, o ne būti Šiaulių miesto gėda. Bendruomenės atstovei baigus kalbėtis buvo paskelbta 5 minučių pertrauka, kurios prašė socialdemokratų frakcijos seniūnas G. V.

Pertraukos metu vaizdo įrašė matyti, kad tarybos nariai ir frakcijos, uždavinėję daugiausiai klausimų, tariasi tarpusavyje. Pasibaigus pertraukai meras paskelbė balsavimą. Balsavime dalyvavo 26 tarybos nariai, iš kurių 17 balsavo už direktorės atšaukimą iš pareigų, 1 balsavo prieš direktorės atšaukimą iš pareigų, o 8 tarybos nariai nebalsavo (15 pav.).

15 pav. 2018 m. spalio 4 d. balsavimo rezultatai 6 tarybos posėdžio klausimu „Dėl A. I. atšaukimo iš Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktoriaus pareigų“. Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanalo vaizdo įrašas, adresu: <https://www.youtube.com/watch?v=dvborazjLGc>.

Pasibaigus balsavimui tarybos narys G. V. replikos teise pasisakė, kad buvo sunku apsispręsti dėl balsavimo, nes situacija yra sudėtinga ir kiekviena pusė turėjo savo motyvus – tiek atšaukiama iš pareigų direktorė, tiek mokyklos bendruomenė, kuri pateko į nepavydėtiną situaciją ne dėl savo kaltės. Tarybos narys taip pat išsakė abejonę dėl laikinai paskirto vadovo ir pateikė pasiūlymą kuo greičiau paskelbti konkursą mokyklos vadovo pareigoms užimti.

Tarybos narys A. L. pasisakė, kad atleisti nenuteistą žmogų iš darbo nėra lengva, bet jo nuomonę suformavo ir apsispręsti dėl atšaukimo iš pareigų padėjo informacija apie pusantrų metų trunkantį ikiteisminį tyrimą ir kad tyrimą atliko prokuratūra, o ne kokia nors savivaldybės komisija, kuri kartais gali būti neobjektyvi. Tarybos nario manymu priėmus šį sprendimą sumažės įtampa bendruomenėje, kuri išreiškė pasitikėjimą laikina vadove, o konkursas dėl naujo vadovo atvers baltą lapą įstaigai ir jos bendruomenei.

Atvejo apibendrinimas:

Kaip matyti iš diskusijų eigos, užduodamų klausimų, pasisakymų, administracijos darbuotojų paaiškinimų bei darbotvarkėje su susijusiu klausimu esančių parengtų dokumentų ir jų priedų sprendimo projektas „Dėl A. I. atšaukimo ir Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktoriaus pareigų“ Šiaulių miesto savivaldybės tarybos darbotvarkėje atsirado inicijuotas pačių piliečių – visuomenės atstovų iš tėvų aktyvo ir mokyklos bendruomenės. Atliepiant gyventojų prašymą ir įvertinus direktorės teisinę padėtį, dėl kurios ji negali eiti direktorės pareigų, t. y. dėl pusantrų metų trunkančio nušalinimo nuo pareigų, administracija parengė sprendimo projektą dėl direktorės atšaukimo iš pareigų praradus pasitikėjimą. Ne visiems tarybos nariams buvo aiški atšaukimo iš pareigų įstaigos savininkui praradus pasitikėjimą įstaigos vadovu procedūra. Tarybos nariai painiojo atšaukimo procedūrą su kitomis galiojančiomis darbuotojų atleidimo procedūromis. Diskusijose buvo paminėta, kad buvo gauti keli prašymai iš visuomenės atšaukti direktorę iš pareigų. Prie paskelbtų su sprendimo projektu dėl direktorės atšaukimo iš pareigų susijusių dokumentų yra pridėtas 2018 m. spalio 3 d. mokyklos bendruomenės prašymas, pasirašytas 52 asmenų.

Vaizdo įrašo debatų ir dokumentų analizės metu nustatyti Kingdon politikos srautų elementai:

Problemų srautas – įstaigos vadovas teismo sprendimu nušalintas nuo pareigų ir įstaiga neturi veikiančio vadovo jau pusantrų metų.

Politikos srautas – sukurti kokybišką ir konkurencingą auklėjimo aplinką, atliepiant gyventojų poreikius ir lūkesčius.

Politinis srautas – visuomenė, mokyklos bendruomenė, mokyklų direktorių taryba, įstaigos vadovė, savivaldybės administracija, tarybos nariai.

3.2.3. Savivaldybės mero inicijuotas atvejis

Atvejo kontekstas

2018 m. gruodžio 6 d. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio metu buvo nagrinėjamas darbotvarkėje esantis klausimas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo M. V. atleidimo“. Kaip matyti iš dokumentų, pridėdamų prie parengto sprendimo projekto, sprendimo projekto (klausimo) atsiradimą Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkėje inicijavo Šiaulių miesto meras 2018 m. lapkričio 28 d. potvarkiu „Dėl teikimo Šiaulių miesto savivaldybės tarybai atleisti iš pareigų Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoją M. V.“ Teikime nurodoma, kad yra vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 4 punktu, 20 straipsnio 4 dalimi, 29 straipsnio 3 dalimi, reiškiant nepasitikėjimą M. V. Sprendimo projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad „M. V. kandidatūrą į administracijos direktoriaus pavaduotojo postą buvo delegavusi Darbo partija. Darbo partijos atstovai Šiaulių miesto savivaldybės taryboje pasirašė teikimą bei reikalavimą atleisti iš pareigų mero pavaduotoją, administracijos direktorių bei savivaldybės merą. Toks akivaizdus „Darbo partijos“ atstovų siekis destabilizuoti visos Šiaulių miesto savivaldybės darbą atima bet kokią galimybę toliau pasitikėti šia partija bei jos deleguotu atstovu – savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoju M. V. Teikiamo sprendimo tikslas yra pašalinti iš vykdomosios institucijos asmenį, kuriuo nepasitiki savivaldybės vadovas bei pats Administracijos direktorius.“

2018 m. gruodžio 6 d. tarybos posėdžio vaizdo įrašas patalpintas Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanale, adresu: <https://youtu.be/Wa53KDrdBRO>. Diskusijų ir sprendimo projekto nagrinėjimo trukmė tarybos posėdžio metu nuo 00:18:27 val. iki 00:31:25 val. ir nuo 00:39:46 val. iki – 02:37:30 val. – viso trukmė 2 val. 11 min. Parengtas sprendimas ir susiję dokumentai paskelbti Šiaulių miesto savivaldybės tinklapyje, adresu: <http://www.siauliai.lt/lit/Del-siauliu-miesto-savivaldybes-administracijos-direktoriaus-pavaduotojo--marijaus-velickos-atleidimo/8/607/2>. Sprendimo projekto (7 priedas) aiškinamajame rašte (8 priedas) nurodyta, kad sprendimas parengtas vadovaujantis mero teikimu (9 priedas) ir mero iniciatyvą. Mero iniciatyva buvo sąlygota atleidžiamo asmens atstovaujamos Darbo partijos tarybos narių veiksmų, kurie pasirašė po teikimu „Dėl mero įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“, tuo siekdami destabilizuoti visos savivaldybės darbą. Teikiamo sprendimo projekto tikslas – pašalinti iš vykdomosios valdžios institucijos asmenį, kuriuo nepasitiki savivaldybės vadovas ir administracijos direktorius.

Diskusijos eiga:

Merui pristačius sudarytą tarybos posėdžio darbotvarkę buvo gautas tarybos nario J. B. frakcijos vardu teiktas pasiūlymas išbrauti 3 darbotvarkės klausimą „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo M. V. atleidimo“, nes aiškinamajame rašte nurodyti motyvai yra nepakankami atleidimui ir neįtikina tarybos nario dėl atleidimo būtinybės. Meras į pasiūlymą išbraukti klausimą iš darbotvarkės atsakė, kad šio TS-LKD frakcijos pasiūlymo svarstyti tarybai neteiks. Po mero pareiškimo liberalų frakcijos narys A. K. paprašė 5 minučių pertraukos.

Po pertraukos tarybos ir TS-LKD frakcijos narys A. V. B. paklausė mero, kokių pagrindų jis neteikė jo atstovaujamos frakcijos pasiūlymo teikti tarybai pasiūlymą išbraukti darbotvarkės klausimą iš darbotvarkės bei paprašė pacituoti teisės aktą, leidžiantį merui taip elgtis. Meras paprašė teisininko – tarybos sekretoriaus pacituoti teisės aktus ir pateikti teisinį pagrindą tarybai, atsakant į užduotą tarybos nario klausimą. Tarybos sekretorius pacitavo vietos savivaldos įstatymą, kuriame yra aiškiai ir nedviprasmiškai atribotos tarybos ir mero kompetencijos. Prie mero kompetencijos yra priskirta iniciatyva teikti pasiūlymus priimti į pareigas ir atšaukti iš jų administracijos direktorių ir jo pavaduotojus, o tokios iniciatyvos teisės taryba neturi. Taip pat sekretorius atkreipė dėmesį į vietos savivaldos įstatymo 13 str. 7 d., kuriame yra išvardinti atvejai, kada negalimi darbotvarkės pakeitimai, tame tarpe ir administracijos direktoriaus pavaduotojo priėmimo ar atleidimo teikimų atvejai, nes jie prilyginami norminiams teisės aktams, o tokių išbraukti iš sudarytos darbotvarkės negalima. Sekretorius taip pat informavo, meras realizuoja vietos savivaldos įstatyme jam priskirtą kompetenciją, o taryba gali nepriimti mero teikimo balsavimo metu, bet negali apriboti mero kompetencijos šią iniciatyvą realizuoti.

Išklausęs tarybos sekretoriaus paaiškinimų meras pasiūlė tarybai laikytis teisės aktų ir savo valia darbotvarkės klausimu išreikšti balsuojant klausimo nagrinėjimo metu netvirtinant balsavimo biuletenių.

Tarybos narys G. V. informavo, kad jo praktikoje tai pirmas atvejis, kuomet yra neatsižvelgiama į frakcijos pasiūlymą išbraukti klausimą iš darbotvarkės jos tvirtinimo metu ir apkaltino merą įnešus chaosą į tarybos darbą bei sukūrus neigiamą precedentą.

Tarybos narys A. L. paklausė tarybos sekretoriaus, ar taryba visai neturi teisės išbraukti klausimų iš darbotvarkės, kurie liečia administracijos direktoriaus pavaduotojo atleidimą. Tarybos sekretorius pakartojo, kad klausimų, kurie liečia personalijas negalima išbraukti iš darbotvarkės, nes jie yra norminio pobūdžio. Diskusijoms dėl darbotvarkės pasibaigus buvo balsuojama dėl darbotvarkės patvirtinimo ir prasidėjo klausimo nagrinėjimas iš esmės.

Kadangi sprendimo projektas parengtas mero teikimu, todėl jis pats pristatė klausimą tarybai iš tribūnos ir atsakė į tarybos narių klausimus. Meras tarybą informavo, kad negali pasitikėti administracijos direktoriaus pavaduotojų, nes jis atstovauja „Darbo partijai“, kuri ir teikė merui M. V. kandidatūrą užimti šį postą, o šiuo metu tos partijos atstovai yra pasirašę po raštu, kuriuo siekiama atleisti administracijos direktorių, mero pavaduotoją, o merui inicijuoti interpeliaciją, todėl tokie veiksmai vertinami kaip politinės situacijos destabilizavimas. Parengto sprendimo projekto tikslas – pašalinti asmenį, kuriuo nepasitiki savivaldybės vadovas ir administracijos direktorius, iš vykdomosios valdžios institucijos.

Tarybos narys G. V. informavo merą, kad puikiai prisimena diskusijas, kuriose meras palaikė M. V. kandidatūrą į administracijos direktoriaus pareigas ir paklausė mero, kas atsitiko, kad meras persigalvojo ir dabar teikia sprendimo projektą M. V. atleidimui iš užimamų pareigų. Meras atsakė, kad siūlomas atleisti asmuo turėjo galimybę dirbti viešam interesui, bet to neįvyko ir jis nebesitiki juo.

Tarybos narys A. R. paklausė, kaip meras vertina M. V. darbą ir jei yra informacijos dėl konkrečių neatliktų ar blogai atliktų darbų, tai prašo juos nurodyti. Meras atsakė, kad informacija, ką siūlomas atleisti asmuo negerai padarė, buvo pateikta savivaldybės tinklapyje 2018 m. gruodžio 5 d.

Tarybos narys J. B. paklausė mero, ar yra kokių nors kitokių motyvų, nei nurodyti sprendimo projekte ir kituose dokumentuose, vadovaujantis kuriais meras teikia atleisti M. V., į ką meras atsakė, jog tų motyvų, kuriuos jis žino, jam pakanka, kad teiktų tokį sprendimo projektą.

Tarybos narys D. M. informavo merą, kad skaitė žiniasklaidoje ir viešojoje erdvėje pasirodžiusią informaciją, neva meras dar prieš priimat į pareigas turėjo kažkokią neigiamą informaciją apie M. V. ir paprašė šia informacija pasidalinti su tarybos nariais bei paklausė, ar šis mero žingsnis M. V. atžvilgiu nėra politinis susidorojimas. Meras atsakė, kad svarbesnis epizodas yra toks, kad jis rodo savo poziciją, o taryba savo poziciją galės parodyti balsuodama ar žlugdydama balsavimo procesą, taip pat, kad jo tikslas yra pasakyti, kad jis neprisiima atsakomybės už šio žmogaus darbą, visa informacija apie M. V. darbą buvo pateikta miesto savivaldybės puslapyje, o jei jos nepakanta, tada jis (meras – aut. pastaba) neturi komentarų. Meras informavo, kad 200000 eurų dėl M. V. veiksmų padaryta žala yra 200 mokytojų atlyginimas po 1000 eurų, o jei tarybai padarytos žalos dydis atrodo nepakankamu motyvu, tai taryba savo poziciją galės išreikšti balsuodama.

Tarybos narė J. Ž. priminė merui, kad meras anuomet koalicijos posėdyje teikdamas M. V. kandidatūrą užimti administracijos direktoriaus postą užtikrino, kad M. V. turi didelę patirtį ir labiau tinka į šias pareigas, kurias užimant teks kuruoti infrastruktūros ir miesto ūkio klausimus, nei

socialdemokratų frakcijos siūlytas G. S., kuriam buvo pasiūlyta kuruoti kultūrą ir švietimą, todėl ar galima teigti, kad meras sąmoningai klaidino savo koalicijos partnerius – daugumos atstovus, kurie juo pasitikėjo. Meras trumpai atsakė, kad tai yra tarybos narės versija.

Tarybos narė D. M. informavo, kad jos frakcijai teikiant M. V. kandidatūrą užimti administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigas, ji buvo to paties mero patikinta, kad kandidatas yra nepriekaištingos reputacijos, o dabar sužino, kad neva meras dar prieš priimat M. V. į pareigas turėjo neigiamos informacijos apie kandidatą, todėl paklausė, ar meras tikrai žinojo ir šią informaciją nuslėpė bei paprašė raštiškai pateikti informacija dėl 200000 eurų miestui padarytos žalos, kad galėtų savo partijoje paaiškinti, ką jų deleguotas atstovas padarė negerai. Meras atsakė, kad mano, jog visą šią medžiagą klausiusi tarybos narė jau turi, nes visa informacija buvo užfiksuota ir jau buvo pateikta miesto savivaldybės internetiniame puslapyje. Taip pat meras informavo, kad jei M. V. būtų tinkamai atlikęs savo pareigas ir informaciją apie nesuvaldytas lėšas pateikęs žymiai anksčiau, tai ta situacija būtų buvusi labai lengvai išspręsta, bet informacija buvo pateikta tik kritiniu momentu, kada savivaldybei jau reikėjo gražinti valstybei neįsisavintas lėšas. Meras pasakė, kad toks M. V. darbo stilius yra nepriimtinas ir pasidžiaugė, kad „Darbo partija“ prisiima atsakomybę už m. V. veiksmus. Taip pat meras paaiškino, kad nepriimti M. V. į administracijos direktoriaus pareigas neturėjo galimybės, nes jam reikėjo „Darbo partijai“ atstovaujančių miesto tarybos narių balsų priimant miestui svarbius klausimus – tai yra vienintelis paaiškinimas, kodėl M. V. atsirado šioje vietoje, o taip pat nėra skirtumo, kokį žmogų būtų delegavusi „Darbo partija“, nes jis (meras – aut. pastaba) vis tiek susiklosčiusioje politinėje situacijoje neturėjo kito pasirinkimo.

Tarybos narys A. L. atkreipė dėmesį, kad pasisakydamas dėl atleidimo meras mini finansinį nuostolį, padarytą M. V. veiksmais, o parengtame sprendimo projekte nėra informacijos apie mero minimą finansinį nuostolį, tik apie politinės situacijos destabilizavimą. Atsakydamas meras informavo, kad vėliau apie šį epizodą pasisakys administracijos direktorius.

Tarybos narys D. G., laikinai pirmininkaujantis posėdžiui merui esant tribūnoje, priminė tarybai, kad nagrinėjamas klausimas – politinio pasitikėjimo klausimas ir meras įgyvendina jam priskirtos kompetencijos iniciatyvos teisę, o taryba galės savo valią išreikšti balsuodama. Taip pat priminė, kad prieš du metus tarybos nariai įgyvendino jiems vietos savivaldos įstatymo priskirtą kompetenciją – iniciavo jo kaip mero pavaduotojo atleidimo procedūrą ir naudojo tuos pačius argumentus, kad turi tokią teisę pagal vietos savivaldos įstatymą. Taip pat pasiūlė nutraukti klausimus, leisti pasisakyti administracijos direktoriui ir siūlomam atleisti administracijos direktoriaus pavaduotojui.

Tarybos narys Al. L. pasiūlė nustoti klausinėti ir pereiti prie pasisakymų ir biuletenio tvirtinimo procedūros, nes nei viena, nei kita pusė nesiruošia nusileisti.

Tarybos narys A. K. paklausė mero, ar tuo atveju, jie ant siūlymo mero interpeliacijai, administracijos direktoriaus atleidimui ir mero pavaduotojo atleidimui nebūtų „Darbo partijos“ atstovo parašų, ar meras vis tiek teiktų sprendimo projektą atleisti M. V. iš pareigų. Meras atsakė, kad būtų, nes jo manymu siūlomas atleisti asmuo nesusitvarkė su jam pavestomis pareigomis, dėl jo kaltės bus prarasta didelė pinigų suma, kuri yra didžiausia per visą jo kadenciją. Merui baigus atsakinėti į tarybos narių klausimus, pasisakyti buvo pakviestas siūlomas atleisti administracijos direktoriaus pavaduotojas M. V.

Pasisakydamas M. V. informavo, kad šiandien apie save išgirdo labai daug naujų dalykų, kad specialių tarnybų pateikta išvada apie M. V. prieš einat pareigas neturėjo jokios informacijos, kuri neleistų jam eiti užimamų pareigų. M. V. atkreipė dėmesį, kad ant interpeliacijos merui, administracijos direktoriaus atleidimui ir mero pavaduotojo atleidimui rašto yra ne tik „Darbo partijai“ atstovaujančių tarybos narių, bet ir „Socialdemokratų“ partijai atstovaujančių tarybos narių parašai, bet kažkodėl teikimas atleisti yra paruoštas tik jam, o socialdemokratų atstovui G. S. tokio teikimo ir sprendimo projekto nėra, todėl mano, kad priežastys slypi visai kitur. M. V. pareiškė, kad tikrai nėra kaltas dėl prarastų pinigų ir pateikė faktines aplinkybes, kurios turėtų pagrįsti jo žodžius. Jo manymu merui ir administracijos direktoriui nepatiko jo kritika ir veiksmai dėl mero ir administracijos direktoriaus priimtų sprendimų Šiaulių miesto arenos koncesijos sutarties – nutraukta byla arenos valdytojo atžvilgiu ir buvo prarasti pinigai. M. V. atleidimas susijęs tik su politiniais motyvais ir noru pašalinti asmenį, kuris trukdo merui ir administracijos direktoriui įgyvendinti savo planus. M. V. baigus pasisakymą į tribūną buvo pakviestas pasisakyti administracijos direktorius A. B.

Administracijos direktorius pasisakė, kad M. V. teisindamasis dėl prarastų lėšų pateikė neteisingą informaciją, todėl yra atsakingas už nepanaudotas lėšas ir galimai padarytą savivaldybės biudžetui žalą dėl neatliktų darbų. Direktorius informavo, kad kai lapkričio 21 d. 15 tarybos narių pateikė raštą dėl interpeliacijos merui bei administracijos direktoriaus ir mero pavaduotojo atleidimo, jis susitiko su abiem pavaduotojais, kadangi jie yra jo komandos dalis ir paprašė likusiu kadencijos laikotarpiu nepolitikuoti ir konstruktyviai dirbti, su kuo abu pavaduotojai sutiko, nors jų atstovaujamų partijų tarybų nariai ir pasirašė minėtą raštą. Buvo surengta spaudos konferencija, kurioje pranešta, kad komanda dirbs iki tol, kol turės įgaliojimus, o dokumentų pasirašymą sutelkė į savo rankas, tokią teisę apribodamas savo pavaduotojams. Tačiau kitą dieną buvo gautas tarnybinis pranešimas, kuriame pavaduotojas M. V. konstatuoja, kad savivaldybės mokamas koncesijos mokestis yra mokamas neteisėtai, ir pareikalavo nutraukti koncesijos mokesčio mokėjimą, nors

tokią teisę turi tik savivaldybės taryba. M. V. taip pat pateikė ir asmeninį pranešimą spaudai su savo kaip teisininko komentarais ir interpretacijomis dėl mokamo koncesijos mokesčio teisėtumo. Direktorius nuomone tokie M. V. agresyvūs veiksmai ir direktoriaus atžvilgiu naudojamas tonas panaikino galimybę tolimesniam konstruktyviam darbui, todėl meras su administracijos direktoriumi pasiūlė M. V. pačiam pasitraukti iš užimamų pareigų, bet šia galimybe M. V. nepasinaudojo. Administracijos direktorius pasiūlė „Darbo partijai“ dar kartą apsvarstyti galimybę patiems atšaukti M. V. iš deleguotų pareigų. Administracijos direktoriui baigus kalbėti meras paskelbė pertrauką ir pasiūlė „Darbo partijos“ atstovams per pertrauką apsvarstyti direktoriaus ką tik pasiūlytą galimybę patiems atšauti M. V. iš pareigų.

Po pertraukos meras informavo, kad „Darbo partijos“ atstovė D. M. nesiims jokių veiksmų ir neatšauks M. V. iš pareigų. „Darbo partijos“ atstovė D. G. pasisakė, kad nenori priminti merui, koks, pasak mero, M. V. buvo jam reikalingas prieš priimant į šias pareigas, be to neturi tokių partijos įgaliojimų, kad atšaukti M. V. iš pareigų, ir per 10 minučių to padaryti neįmanoma. Po šio pasisakymo buvo paskelbta 30 minučių trukmės pertrauka, numatyta tarybos veiklos reglamente.

Po reglamente nustatytos pertraukos meras pristatė slaptą balsavimo biuletenio formą, kurią taryba turės patvirtinti, norint tęsti balsavimo procedūrą dėl atleidimo. Taip pat informavo, kad nepatvirtinus balsavimo biuletenio procedūra yra nutraukiama. Meras paskelbė balsavimą dėl balsavimo biuletenio patvirtinimo. Balsavime dalyvavo 29 tarybos nariai, iš kurių 27 balsavo už biuletenio patvirtinimą, 1 tarybos narys susilaikė, o 1 ne balsavo – slaptą balsavimo biuletenis buvo patvirtintas (16 pav.).

16 pav. 2018 m. gruodžio 6 d. balsavimo rezultatai papildomu balsavimu Nr. 3 dėl biuletenio formos tvirtinimo tarybos posėdžio klausime Nr. 3 „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo M. V. atleidimo“. Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanalo vaizdo įrašas, adresu: <https://youtu.be/Wa53KDrdBR0>.

Meras paskelbė balsavimo rezultatus ir informavo, kad turi būti sudaryta slapto balsavimo balsų skaičiavimo komisija, kuri turi išsirinkti komisijos pirmininką. Buvo deleguoti ir tarybos narių balsavimu (27 – „UŽ“, 2 – „Nebalsavo“) patvirtinti 5 tarybos nariai iš 5 frakcijų: R.K., L.Ž., G.L, A.R, J.B. Slaptam balsavimo ir balsų skaičiavimo procedūrai buvo skirta 15 minučių.

Balsų skaičiavimo komisijos pirmininkas A. R. iš tribūnos pristatė slapto balsavimo „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo M. V. atleidimo“ eigą ir rezultatus: buvo išduota 30 biuletenių, atidarius balsavimo urną rasta 30 biuletenių, 11 biuletenių buvo rasta su žyma „UŽ“, 19 biuletenių buvo rasta su žyma „PRIEŠ“, negaliojančių biuletenių rasta nebuvo.

Meras informavo, kad vadovaujantis reglamentu slapto balsavimo rezultatų atskiru balsavimu tvirtinti nereikia, o sprendimas yra nepriimtas ir M. V. nebus atleistas iš administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigų.

Atvejo apibendrinimas:

Kaip matyti iš diskusijų eigos, užduodamų klausimų, pasisakymų, paaiškinimų bei darbotvarkėje su susijusiu klausimu esančių parengtų dokumentų ir jų priedų 2018 m. gruodžio 6 d. mero teikimu ir iniciatyva buvo parengtas sprendimo projektas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo M. V. atleidimo“. Rengiant teikimą ir sprendimo projektą buvo vadovaujama Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 4 punktu, kuriame teigiama, kad meras vadovaujantis reglamentu siūlo atleisti iš pareigų administracijos direktoriaus pavaduotoją, taip pat 20 straipsnio 4 dalimi, kuriame sakoma, kad mero sprendimai įforminami potvarkiais, bei 29 straipsnio 3 dalimi, kuriame teigiama, kad atleidimo iš pareigų praradus pasitikėjimą ar tarnybinės nuobaudos skyrimo procedūra pradedama mero iniciatyva arba remiantis jo gauta rašytine informacija apie savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo tarnybinius nusižengimus.

Dalis tarybos narių pasisakė prieš atleidimą ir siūlė klausimą išbraukti iš darbotvarkės jo nenagrinėjus. Kadangi sprendimo projektai susiję su politinio pasitikėjimo postais priskiriami norminio pobūdžio teisė aktams, todėl jų iš darbotvarkės išbraukti negalima ir meras neteikė tarybai pasiūlymo išbraukti klausimo iš darbotvarkės.

Klausimas buvo nagrinėjamas iš esmės posėdžio metu. Mero teigimu mero pasitikėjimą administracijos direktoriaus pavaduotojas prarado po to, kai jo atstovaujamos partijos tarybos narės pasirašė ant rašto, kuriuo siekiama inicijuoti interpeliaciją merui, administracijos direktoriaus ir vieno iš mero pavaduotojų atleidimą. Administracijos direktorius taip pat pasisakė, kodėl nepasitikimi pavaduotoju ir nebemato galimybės su juo dirbti. Administracijos direktoriaus pasitikėjimą jo pavaduotojas prarado tuomet, kai, skirtingai nuo susitarimo tęsti darbą vengiant politikavimo,

pavadootojas ėmėsi vienašališkų veiksmų, kuriais diskreditavo administracijos direktorių kreipdamasis į žiniasklaidą bei siekė asmeninės politinės naudos. Taip pat meras ir administracijos direktorius pasisakė, jog administracijos direktoriaus pavadootojas netinkamai atliko pareigas, dėl ko buvo padaryta finansinė žala. Siūlomam atleisti asmeniui, kuris neigė bet kokią savo kaltę, o meras buvo kaltinamas politiniu susidorojimu, taip pat buvo leista pasisakyti.

Dalis tarybos narių nepritarė administracijos direktoriaus pavadootojo atleidimui. Slapto balsavimo metu sprendimo projektas nebuvo priimtas (balsavime dalyvavo 30, už atleidimą balsavo 11, prieš 19 tarybos narių) ir administracijos direktoriaus pavadootojas liko savo užimamose pareigose.

Vaizdo įrašo debatų ir dokumentų analizės metu nustatyti Kingdon politikos srautų elementai:

Problemų srautas – reali grėsmė netekti mero, administracijos direktoriaus ir mero pavadootojo postų.

Politikos srautas – pašalinti politinį konkurentą iš vykdomosios valdžios vadovaujančio posto.

Politinis srautas – meras, administracijos direktorius, mero pavadootojas, politinės partijos, tarybos narių frakcijos.

3.2.4. Atstovaujamosios valdžios institucijos – savivaldybės tarybos inicijuotas atvejis

Atvejo kontekstas

2018 m. gruodžio 13 d. įvyko Šiaulių miesto tarybos posėdis, kurį vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 13 str. 4 p. ir Šiaulių miesto savivaldybės tarybos veiklos reglamentu sušaukė ne meras, o savivaldybės tarybos nariai. Posėdyje dalyvavo 19 tarybos narių iš 31. Posėdyje nedalyvavo 12 tarybos narių, kurių manymu posėdis buvo sušauktas neteisėtai. Darbotvarkėje buvo nagrinėjami trys klausimai:

1. „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos komisijos Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018-11-19 d. teikime pateiktiems faktams ištirti sudarymo“, kuriuo buvo siekiama pradėti Šiaulių miesto tarybos nariui – merui įgaliojimų netekimo procedūrą (13 priedas).

2. „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus atleidimo“, kuriuo buvo siekiama atleisti administracijos direktorių A. B. iš užimamų pareigų (14 priedas).

3. „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės mero pavadootojo atleidimo“, kuriuo buvo siekiama atleisti vieną iš dviejų mero pavadootojų D. G. iš užimamų pareigų (15 priedas).

Posėdis sušauktas 19 tarybos narių iniciatyva (11 ir 12 priedai), pasirašiusių 2018 m. gruodžio 6 d. pareiškimą dėl 2018 m. gruodžio 13 d. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio

sušaukimo. Savivaldybės tinklapyje buvo paskelbtas mero pranešimas (priedas Nr. 10), kuriuo jis informuoja, jog 2018 m. gruodžio 13 d. posėdis yra neteisėtas, o teisėtą posėdį pagal tarybos narių pateiktą reikalavimą skelbs 2018 m. gruodžio 20 d.

2018 m. gruodžio 13 d. tarybos posėdžio vaizdo įrašas patalpintas Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanale, adresu: <https://youtu.be/7Gh1uQHmDdo>. Diskusijų ir sprendimo projekto nagrinėjimo trukmė tarybos posėdžio metu nuo 00:00:01 val. iki 02:37:34 val. – viso trukmė 2 val. 37 min. Parengto sprendimo projekto dokumentai paskelbti Šiaulių miesto savivaldybės tinklapyje, adresu: <http://www.siauliai.lt/lit/1/3-tarybos-nariu-saukiamo-siauliu-miesto-savivaldybes-tarybos-posedzio-darbotvarke/8>. Kaip matyti iš priedų Nr. 11 ir 12 į 2018 m. gruodžio 13 d. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkę klausimai buvo įtraukti ir nagrinėjami grupės tarybos narių iniciatyva. 2018 m. lapkričio 23 d. buvo gautas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių Šiaulių filialo kreipimasis dėl grupės tarybos narių veiksmų, kuriuo prašoma stabdyti mero įgaliojimų netekimo pradėjimo procedūrą bei neatleisti iš pareigų administracijos direktoriaus ir mero pavaduotojo (16 priedas), neparalyžuoti savivaldybės veiklos iki rinkimų likus tik 100 dienų ir leisti baigti administracijai pradėtus darbus. 2018 m. lapkričio 27 d. buvo gautas asociacijų „Lieporių mokyklos bendruomenė“, „Lieporių bendruomenės centras“ ir „Visuomeninės iniciatyvos“ prašymas (17 priedas), kuriuo prašoma tarybos stabdyti mero įgaliojimų netekimo pradėjimo procedūrą bei neatleisti iš pareigų administracijos direktoriaus ir mero pavaduotojo, o politinius santykius aiškintis ne taryboje, o 2019 metais vyksiančiuose rinkimuose į savivaldybių tarybas.

Diskusijos eiga:

Posėdžiui pirmininkavo mero pavaduotojas J. S., kuris informavo tarybą, kad posėdyje nedalyvaus 12 tarybos narių, dalis kurių pareiškė, jog jų manymu posėdis yra neteisėtas. Pirmininkaujantis taip pat informavo, kad apie posėdį buvo pranešta iš anksto ir dalyvavimas posėdyje yra tarybos nario pareiga, o ne teisė. Buvo pristatyta darbotvarkė ir išvardinti darbotvarkės klausimai. Dėl darbotvarkės klausimų ir pasiūlymų buvo nesulaukta. Taryba buvo informuota, kad dėl šio posėdžio teisėtumo meras kreipėsi į teismą, bet teismas mero prašymo nenagrinėjo. Iš dalyvavusių 19 tarybos narių 17 balsavo už darbotvarkės patvirtinimą, o 2 tarybos nariai nebalsavo – darbotvarkė buvo patvirtinta.

Pirmininkaujantis pranešė, kad savivaldybės teisininkas neigiamai vizavo parengtą sprendimo projektą, nes jo manymu buvo praleistas terminas, per kurį reikėjo sušaukti komisiją paaiškėjusiems faktams ištirti, ir pakvietė pirmą darbotvarkės klausimą pristatyti sprendimo projekto rengėją – tarybos narį A. L. Pranešėjas perskaitė parengtą sprendimo projektą, kurio punktai:

1. Pradėti Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero A. V. įgaliojimų netekimo procedūrą.

2. Sudaryti komisiją 2018 m. lapkričio 19 d. savivaldybės tarybos narių teikime „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero A. V. įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“ pateiktiems faktams ištirti.

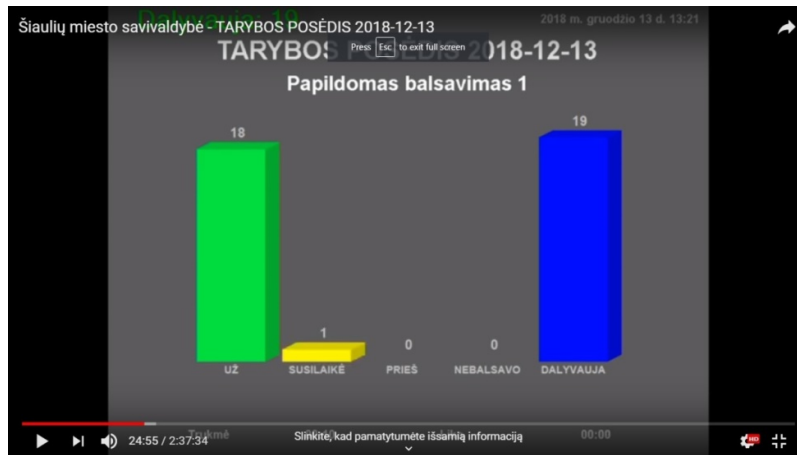
3. Pavesti komisijai faktus „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero A. V. įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“ ištirti iki 2018 m. vasario 28 d. ir pateikti išvadą Šiaulių miesto savivaldybės tarybai.

4. Patvirtinti komisijos veiklos nuostatus.

Pranešėjas taip pat informavo, kad nesutinka su neigiamu vizavimu ir nemano, kad buvo praleistas terminas sušaukti komisijai ir pateikė paaiškinimą, kodėl nesutinka. Klausimų ir pasisakymų pristatomu sprendimo projektu nebuvo, todėl pirmininkaujantis pakvietė frakcijas teikti kandidatus į komisijas – po 1 narį nuo 3 narių. „Socialdemokratų“ frakcija į komisijos narius pasiūlė frakcijos narį G. V., „Nepriklausomų tarybos narių“ frakcija – tarybos narę D. M., frakcija „Už Šiaulius“ – tarybos narį D. M., TS-LKD frakcija – tarybos narį A. V. B., „Liberalų sąjūdžio“ frakcija – tarybos narį A. K. Pirmininkaujantis priminė, kad posėdyje nėra „Dirbame miestui“ frakcijos atstovų, kurie galėtų deleguoti tris narius, bet jei pastaroji frakcija norės, tuomet galės kituose posėdžiuose pateikti savo kandidatus į komisiją.

Tarybos narys A. K. paprašė tarybos sekretoriaus pakomentuoti neigiamą vizą uždėjusios teisininkės argumentus. Sekretorius atsakė, kad teisininkės argumentai yra pakankamai aiškūs ir neturi nieko papildomai pasakyti. Sekretorius informavo, kad tarybos nariai teikime „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero A. V. įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“ minimus faktus sužinojo spalio 17 d., o teikimas buvo užregistruotas tik lapkričio 21 d., todėl yra praleistas terminas komisijai sudaryti faktams tirti.

Pirmininkaujantis paskelbė kandidatus į komisijos narius – G. V., D. M., D. M., A. V. B., A. K. – ir paprašė balsuoti pirmu darbotvarkės klausimu. Balsavime dalyvavo 19 tarybos narių, iš kurių 18 balsavo už sprendimo projektą, o vienas tarybos narys susilaikė – tarybos sprendimas buvo patvirtintas (17 pav.).

17 pav. 2018 m. gruodžio 13 d. balsavimo rezultatai 1 darbotvarkės klausimu „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos komisijos Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018-11-19 d. teikime pateiktiems faktams ištirti sudarymo“. Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanalo vaizdo įrašas, adresu: <https://youtu.be/7Gh1uQHmDdo>.

Tarybos narys A. L., parengęs pirmą darbotvarkės sprendimo projektą replikos teise po balsavimo atsakė tarybos sekretoriui, kad registracijos data, jo manymu, nėra laikoma teikimo data, kad registruoti tarybos narių teikimą administraciją galėjo tyčia delsti ir registruoti vėliau, nei teikimas buvo įteiktas, todėl teikimo gavimo data reikia laikyti lapkričio 20 dieną – sekančią darbo dieną po to, kai suėjo terminas.

Posėdžio pirmininkas paskelbė apie antro darbotvarkės klausimo „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus atleidimo“ nagrinėjimą ir pakvietė pranešėją tarybos narį A. L. į tribūną. Taip pat buvo pranešta, kad teisininkė sprendimo projektą vizavo neigiamai, nes administracijos direktoriaus atleidimo procedūra praradus pasitikėjimą galima tik mero iniciatyva, o tarp tarybai įstatymu priskirtų kompetencijų tokios galimybės nėra, tad taryba neturi iniciatyvos teisės administracijos direktoriaus atleidimo procese, todėl nesant aiškiai išreikštos mero valios, būtų grubiai pažeista administracijos direktoriaus atleidimo procedūra.

Tarybos narys A. L. informavo, kad sprendimo projektas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos administracijos direktoriaus atleidimo“ parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 str. 2 d. 9 p., 29 str. 6 d., Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 44 str. 1 d. 7 p. bei 2018 m. lapkričio 19 d. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių raštu „Dėl nepasitikėjimo pareiškimo“. Sprendimo projekte numatyta:

1. Atleisti administracijos direktorių A. B. kitą dieną po sprendimo priėmimo dėl kolegialios institucijos – tarybos, paskyrusios jį į pareigas, pasitikėjimo netekimo.
2. Išmokėti atleistam administracijos direktoriui A. B. kompensaciją už nepanaudotas kasmetines atostogas.
3. Paskirti laikinai administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigas eiti direktoriaus pavaduotoją M. V.

4. Nustatyti, kad tarybos sprendimas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo jo įteikimo gali būti skundžiamas Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmams.

Pranešėjas taip pat informavo, kad teisininkės, vizavusios neigiamai sprendimo projektą, argumentus dėl neigiamo vizavimo atmeta, nes teismai yra suformavę kitokią praktiką – Lietuvos Vyriausias administracinis teismas 2017 m. byloje Nr. EA-4514-575 yra pasisakęs, kad sisteminis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 13 str. 9 d., 16 str. 2 d. 9 p. bei kitų nuostatų aiškinimas leidžia daryti išvadą, kad savivaldybės taryba ar jos narių grupė kaip subjektas, turintis išimtinę kompetenciją spręsti dėl nepasitikėjimo pareiškimo turi teisę inicijuoti tokią procedūrą dėl savivaldybės administracijos direktoriaus ar jo pavaduotojo kaip politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojo atleidimo. Pranešėjo manymu teisininkės argumentai yra klaidinantys tarybos narius bei visuomenę.

Kadangi nebuvo užduota klausimų pranešėjui ir pateikta pasiūlymų pirmininkaujantiems, pirmininkaujantis posėdžiui pakvietė pasisakyti siūlomą atleisti administracijos direktorių A. B. Administracijos direktorius informavo, kad grupės tarybos narių teikime „Dėl įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo ir atleidimo netekus pasitikėjimo“ yra kaltinamas tuo, kad veikdamas išvien su meru A. V. ir mero pavaduotoju D. G. siekė nepagrįstai nutraukti bylą dėl kitos šalies nepagrįstai gauto koncesijos mokesčio. Neva, administracijos direktorius A. B. būdamas Šiaulių miesto „Aukštabalio multifunkcinio komplekso“ koncesijos sutarties priežiūros komisijos nariu 2018 m. rugsėjo 21 d. komisijos posėdyje balsavo už Šiaulių miestui nenaudingus komisijos sprendimus bei tuo pagrindu tarybai parengė sprendimo projektą ir jį be antikorupcinio vertinimo pateikė tarybai. Administracijos direktorius taip pat informavo, kad yra kaltinamas nuslėpęs esminę informaciją nuo tarybos narių, kurie priėmė sprendimą dėl civilinės bylos nutraukimo „Aukštabalio multifunkcinio komplekso“ valdytojo atžvilgiu bei tuo miestui buvo padaryta apie 250000 eurų žala.

Direktorius informavo, kad kaltinimai jam suformuluoti abstrakčiai, todėl neįmanoma į juos atsikirsti, o įvykių eiga išdėstyta neteisingai, todėl informacija yra klaidinanti. Parengtas sprendimo projektas dėl civilinės bylos buvo pristatytas tarybos nariams, o 2018 m. spalio mėnesio posėdyje 22 iš 25 posėdyje dalyvavusių tarybos narių patvirtino parengtą sprendimą. Direktorius taip pat informavo, kad pagal patvirtintas antikorupcinio vertinimo taisykles ir viešo administravimo įstatymą, kad analizuojamas tarybos sprendimas yra individualus teisės aktas, kuriam pagal minėtas taisyklės antikorupcinis vertinimas nereikalingas. Kadangi grupės tarybos narių teikime nėra nurodyta, kokia informacija nuo jų buvo nuslėpta, direktorius neturi galimybės atsakyti į šį kaltinimą. Taip pat direktorius nesutiko su jam metamais kaltinimais, kad jis kreipdamasis į arbitražą pasinaudojo tarybos sprendimu, nes taryba pati priėmė sprendimą nutraukti bylą, todėl jis ne pasinaudojo tarybos sprendimu, tik įgyvendino tarybos valią kaip vykdomosios valdžios organo

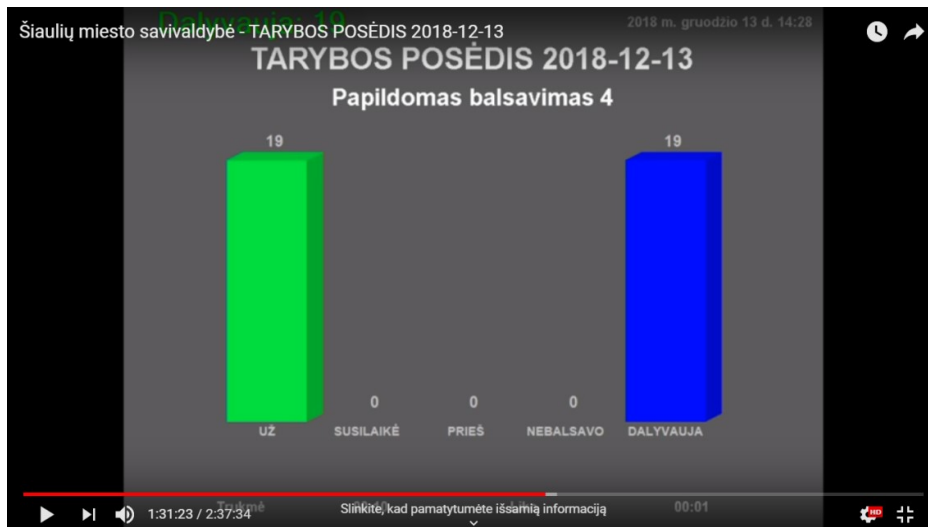

atstovas, o tai yra du skirtingi dalykai. Direktorius informavo, kad taryba turėjo galimybę sustabdyti sprendimo projekto vykdymą pagal – nepritarti, teikti alternatyvas, balsuoti prieš, skųsti priimtą sprendimą, bet nei viena teise nepasinaudojo. Baigdamas kalbą direktorius informavo, kad į politinių motyvų jis nekomentuos, nes jiems teisinio pagrindimo nereikia.

Po pasisakymo direktorius atsakinėjo į tarybos narių klausimus, pateikdamas informaciją dėl proceso ir įvairių faktinių aplinkybių apie sprendimo projekto, dėl kurio jam reiškiamas nepasitikėjimas, aplinkybių atsiradimą – komisijos darbą, civilinės bylos eigą, advokatų konsultacijas. Direktoriumi baigus atsakinėti į tarybos narių klausimus, posėdžio pirmininkas pranešė, kad balsavimas dėl direktoriaus atleidimo bus slaptas, todėl yra reikalinga sudaryti slaptą balsavimo balsų skaičiavimo komisiją ir paprašė pasiūlyti po kandidatą iš kiekvienos frakcijos. Socialdemokratų frakcija pasiūlė – Z. Ž., „Už Šiaulius“ – R. K., „Nepriklausomų tarybos narių frakcija“ – D. M., „TS-LKD“ – J. B., „Liberalų sąjūdžio frakcija“ – A. R. Posėdžio pirmininkas informavo, kad komisijos sudėti taryba privalo patvirtinti balsavimu ir pakviestė balsuoti. Komisija buvo patvirtinta – už komisijos sudarymą balsavo 18 tarybos narių iš 19 dalyvavusių, o vienas tarybos narys nebalsavo.

Vėliau tarybos nariams buvo pristatymas slaptą balsavimo biuletenio forma, kurią tarybos nariai turėjo patvirtinti balsavimu. Balsavimo biuletenis buvo patvirtintas – už biuletenio patvirtinimą balsavo visi dalyvavę 19 tarybos narių. Posėdžio pirmininkas informavo, kad slaptą balsavimo komisijos rinkimui, balsavimo procedūrai ir balsų skaičiavimui yra skiriama 15 minučių.

Balsų skaičiavimo komisijos pirmininkas informavo, kad buvo išduota 19 balsavimo biuletenių, urnoje rasta 19 biuletenių, už administracijos direktoriaus atleidimą balsavo 19 tarybos narių. Posėdžio pirmininkas pakviestė balsuoti ir patvirtinti balsų skaičiavimo komisijos protokolą dėl balsavimo rezultatų. Balsavimas parodė, kad visi 19 posėdyje dalyvavę tarybos nariai balsavo už balsų skaičiavimo komisijos rezultatų protokolo patvirtinimą. Posėdžio pirmininkas paskelbė balsavimą dėl viso sprendimo projekto patvirtinimo. Sprendimas dėl administracijos direktoriaus atleidimo buvo priimtas 19 posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsavus už sprendimo projektą (18 pav.).

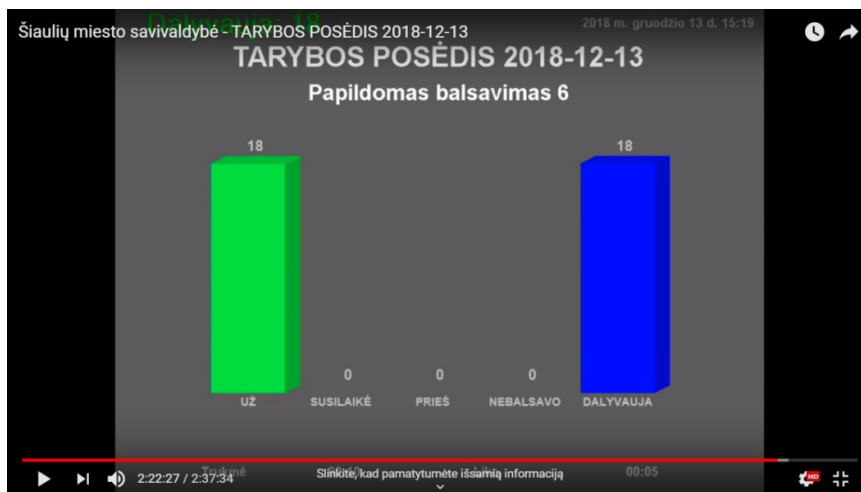

18 pav. 2018 m. gruodžio 13 d. balsavimo rezultatai 2 darbotvarkės klausimu „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus atleidimo“. Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanalo vaizdo įrašas, adresu: <https://youtu.be/7Gh1uQHmDdo>.

Posėdžio pirmininkas padėkojo atleistam direktoriui už 2 metų darbą administracijoje ir pakvietė pasisakyti iš tribūnos. Administracijos direktorius kreipėsi į miesto žmones, apkaltindamas atleidusių jį partijų koaliciją kova prieš mero frakciją „Dirbame miestui“. Direktorius gailėjosi, kad socialdemokratų partija išdavė koalicijos partnerius (frakciją „Dirbame miestui“) ir susitarė su „Darbo partija“. Atleistas administracijos direktorius A. B. dar kartą kreipėsi į šiauliečius, kad jei jie mano, kad meras A. V. ir jis A. B. sąžiningai dirbo miestui, tai pavasarį rinkimuose aiškiai tai pasakytų ir tada jis sugrįš.

Posėdžio pabaigoje tarybos narys G. V. pasisakė, kad nebuvo tikras dėl direktoriaus atleidimo, nes direktorius gerai dirbo, bet, deja, nebuvo randama sutarimo tarp „Socialdemokratų frakcijos“ ir mero, dėl to nukentėjo nekalti žmonės, nes tokia yra politika ir ji reikalauja aukų.

Trečias sprendimo projektas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės mero pavaduotojo atleidimo“, kuriuo buvo siekiama atleisti vieną iš dviejų mero pavaduotojų D. G. iš užimamų pareigų buvo nagrinėjamas analogiškai antram darbotvarkės sprendimo projektui, tik nedalyvaujant atleidžiamam asmeniui. Sprendimo projektą pristatė rengėjas tarybos narys A. L., buvo sudaryta slapto balsavimo balsų skaičiavimo komisija, paskelbti ir atviru balsavimu patvirtinti slapto balsavimo rezultatai, kitu balsavimu 18 dalyvaujančių tarybos narių balsavus „už“ buvo patvirtintas sprendimas – mero pavaduotojas D. G. buvo atleistas iš pareigų (19 pav.).

19 pav. 2018 m. gruodžio 13 d. balsavimo rezultatai 3 darbotvarkės klausimu „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės mero pavaduotojo atleidimo“. Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės „Youtube“ kanalo vaizdo įrašas, adresu:

<https://youtu.be/7Gh1uQHmDdo>.

Atvejo apibendrinimas:

Kaip matyti iš diskusijų eigos, užduodamų klausimų, pasisakymų, paaiškinimų bei darbotvarkėje su susijusiu klausimu esančių parengtų dokumentų 2018 m. gruodžio 13 d. tarybos posėdis įvyko 19 tarybos narių iniciatyva. Posėdyje buvo atleisti politinio pasitikėjimo pareigas einantys asmenys – administracijos direktorius A. B. ir vienas iš mero pavaduotojų D. G. bei sudaryta komisija „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero A. V. įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“. 12 tarybos narių posėdyje visai nedalyvavo. Meras iš anksto savivaldybės tinklapyje paskelbė pareiškimą, kad 2018 m. gruodžio 13 d. posėdis yra neteisėtas ir posėdyje taip pat nedalyvavo. Direktorius buvo atleistas, o jo pareigas laikinai eiti buvo paskirtas „Darbo partijos“ atstovas – administracijos direktoriaus pavaduotojas M. V., kurį gruodžio 6 d. meras tarybai teikė atleisti dėl nepasitikėjimo, bet administracijos direktoriaus pavaduotojo atleidimui iš pareigų nepakako balsų. Atleidus mero pavaduotoją D. G., kuris priklausė frakcijai „Dirbame miestui“, savivaldybėje liko vienas mero pavaduotojas, priklausantis „Socialdemokratų“ frakcijai. Posėdyje buvo sudaryta komisija „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero A. V. įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“, kuriai buvo pavesta ištirti mero veiksmus ir pateikti išvadas iki 2019 m. vasario 28 d.

Komisijos sudarymo ir politinio pasitikėjimo pareigas užimančių asmenų atleidimų situacija vystėsi likus 3 mėnesiams iki kitų vietos savivaldos rinkimų, kurių data buvo nustatyta 2019 m. kovo 3 d., bei prasidėjus rinkiminiam laikotarpiui į savivaldybių tarybas. Atleistas administracijos direktorius posėdyje kvietė artėjančiuose rinkimuose rinkti esamą merą A. V.

Vaizdo įrašo debatų ir dokumentų analizės metu nustatyti Kingdon politikos srautų elementai:

Problemų srautas – savivaldybės meras ir administracijos direktorius vykdo politiką, neatsižvelgdami į kitų tarybos narių nuomones ir pasiūlymus.

Politikos srautas – pašalinti politinius konkurentus iš užimamų pareigų ir postų.

Politinis srautas – politinės partijos, tarybos narių frakcijos, administracijos direktorius.

3.3. Gretinamoji (cross – case) atvejų analizė

Analizuojant Šiaulių m. savivaldybės tarybos posėdžių vaizdo įrašus ir pastebėta, kad daugeliu atvejų sprendimo projekto tvirtinimas tarybos posėdžių metu užtrunka iki 1 minutės, nesukeldamas jokių diskusijų ir prieštaravimų. Aprašyti atvejai – tai daugiausiai diskusijų ir savivaldybės tarybos narių priešpriešą sukėlę klausimai. Atrinktų atvejų sprendimų projektų diskusijų trukmė nuo 28 min. iki 2 val. 30 min., nepriklausomai nuo to, kad sprendimo projektai jau buvo nagrinėti savivaldybės tarybos komitetų posėdžiuose. Toks tarybos narių dėmesys šiems sprendimo projektams ir klausimams yra sąlygotas stiprios interesų grupių veiklos ir noro daryti įtaką politikai. 3.2.1.– 3.2.4 punktuose aprašyti atvejai buvo gretinami tarpusavyje, ieškoma jų panašumų ir skirtumų.

Vietos vykdomosios valdžios – administracijos inicijuotu atveju susidūrė administracijos ir verslą vienijančių organizacijų interesai. Administracija matė poreikį keisti tvarką reglamentuojantį teisės aktą, reaguodama į teisės akto pažeidimus, kylančius iš asmenų, veikiančių pagal šią tvarką, veiklos, sunkų ir reikalaujantį daug žmogiškųjų bei finansinių išteklių tvarkos kontroliavimą ir įgyvendinimą. Siūlomi pokyčiai buvo nepriimtini verslą vienijančioms organizacijoms ir jų nariams, kadangi, vadovaujantis nauja tvarka, daliai asmenų už išorinės reklamos leidimų išdavimą turėjo kilti rinkliavos dydis, bei išsiėmus leidimą ilgesniam laikotarpiui, rinkliavos nebebūtų galima mokėti dalimis – kas metus, o tektų mokėti už visą pageidaujamą laikotarpį iš karto, t. y. reikalautų didesnių finansinių išteklių atitinkamu metu. Į tarybos narius kreipėsi verslo organizacijos, kurios pasisakė prieš tokią tvarką. Tai, ką administracija įvardijo kaip problemas, dalis tarybos narių nemanė, kad tai yra problemos ir nematė tikslo keisti tvarką bei siūlė palikti ją tokią, kokia yra, nes ji priimtinesnė verslininkams. Tarybos narių, palaikančių administracijos parengtą sprendimo projektą su siūlomais pakeitimais buvo mažiau, todėl sprendimas buvo nepriimtas.

Piliečių (visuomenės) inicijuotas atvejis pasižymėjo tuo, kad grupė suinteresuotų asmenų, t. y. mokymo įstaigos bendruomenė, kreipėsi į administraciją, prašydama atšaukti iš pareigų pusantrų metų nuo pareigų nušalintą dėl nusikalstamos veikos padarymo įtariamą įstaigos vadovę. Prašymą bendruomenė motyvavo tuo, kad nesant įstaigos vadovui, lyderiui, aplink kurį galėtų burtis bendruomenė, yra sunku siekti nustatytų tikslų, sunku išlikti konkurencinga įstaiga kitų mokymo

įstaigų atžvilgiu, sudėtinga įgyvendinti projektus. Administracija palaikė bendruomenės prašymą ir parengė sprendimo projektą, kurį pateikė tarybai. Posėdžio metu pasisakė tėvų ir mokyklos bendruomenės atstovė, kuri prašė atšaukti vadovę iš pareigų ir skelbti naują konkursą įstaigos vadovo pareigoms užimti. Dalis tarybos narių prieštaravo, kad įstaigos vadovė būtų atšaukta iš pareigų, kol neįrodytą jos kaltę įtariamų veikų padaryme. Šią poziciją, kad reikia sulaukti įsiteisėjusio teismo sprendimo, pasak vieno tarybos nario, palaikė ir mokyklos įstaigų direktorių taryba. Savo atžvilgiu priimamo tarybos sprendimo klausimu pasisakė ir nušalinta nuo pareigų įstaigos vadovė, kuri prašė jos neatleisti iš pareigų ir neigė kaltę. Sprendimas dėl įstaigos vadovės atšaukimo iš pareigų buvo priimtas balsų dauguma – įstaigos vadovė buvo atšaukta iš užimamų pareigų, o jos pareigas laikinai eiti paskirtas kitas asmuo.

Savivaldybės mero inicijuotu atveju buvo siekiama atleisti iš pareigų mero pasitikėjimą praradusį administracijos direktoriaus pavaduotoją, kadangi jis, administracijos direktoriaus ir mero teigimu, nuo tam tikros datos nebevykdė politinių susitarimų, skelbė kitokią poziciją, nei buvo sutarta, pradėjo įgyvendinti atskirą ir nesuderintą politiką, o jo atstovaujamos partijos savivaldybės tarybos nariai, anksčiau priklausę mero suburtai tarybos narių (valdančiajai) daugumai pasirašė teikimą, dėl mero įgaliojimų netekimo (interpeliacijos) procedūros pradėjimo. Administracijos direktoriaus pavaduotojas kreipėsi į žiniasklaidą, apkaltindamas merą ir administracijos direktorių padarius žalą miesto biudžetui, faktiškai darydamas žalą mero ir administracijos direktoriaus įvaizdžiui, likus 3 mėnesiams iki artėjančių vietos savivaldos rinkimų. Merui neliko nieko kito, kaip siūlyti atleisti administracijos direktorių iš pareigų. Mero teikimą atleisti iš pareigų siūlomas atleisti administracijos direktoriaus pavaduotojas vadino politiniu susidorojimu. Sprendimai dėl politinio pasitikėjimo pareigas einančių asmenų priėmimo ar atleidimo priimami slaptu balsavimu. Balsavimo rezultatai parodė, kad meras nesulaukė palaikymo iš tarybos ir administracijos direktorius liko savo pareigose, daugiau tarybos narių balsavus prieš, nei už atleidimą.

Atstovaujamosios valdžios institucijos – savivaldybės tarybos inicijuotu atveju buvo parengti trys sprendimo projektai – dėl mero įgaliojimų netekimo procedūrų netekimo, dėl administracijos direktoriaus atleidimo bei vieno iš mero pavaduotojų atleidimo. Atvejis pasižymėjo tuo, kad posėdį sušaukė patys tarybos nariai, merui to nepadarius per grupės tarybos narių reikalavime ir įstatyme nustatytą terminą. 2015 – 2019 metų Šiaulių miesto savivaldybės tarybos kadencijos laikotarpiu daugiau tokių atvejų, kad tarybos posėdį kviestų tarybos narių grupė, nebuvo. Sprendimo projektus ir visą susijusią informaciją rengė tarybos narių mažumai priklausantis tarybos narys. Atvejis taip pat ypatingas tuo, kad darbotvarkėje atsiradę klausimai suvienijo tiek tarybos narių mažumos (opozicijos), tiek dalį tarybos narių daugumos (valdančiosios daugumos) tarybos narius, o taip pat, kad laikinai eiti administracijos direktoriaus pareigas buvo siūloma paskirti administracijos

direktorius pavaduotoją, kurį praėjusiame posėdyje meras teikė tarybai atleisti, kaip praradusį mero ir administracijos direktoriaus pasitikėjimą, bet jis nebuvo atleistas.

Pirmu atveju priimtas neigiamas tarybos sprendimas atitiko verslą vienijančių organizacijų ir atskirtų verslo subjektų, prašiusių nepriimti administracijos siūlomo sprendimo, lūkesčius, t. y. balsavusių tarybos narių dauguma atsižvelgė į interesų grupės prašymus.

Antru atveju priimtas teigiamas sprendimas atliepė gyventojų prašymą, t. y. balsavusių tarybos narių dauguma atsižvelgė interesų grupės prašymą, nors dalis tarybos narių baiminosi, kad tarybos sprendimas gali būti apskūstas teismui, byla bus pralaimėta ir patirtos didelės išlaidos. Pirmas ir antras atvejai panašūs tuo, kad didžioji dalis tarybos narių reagavo į interesų grupių prašymus, neatsižvelgiant į tai, kad vykdoma politika gali būti nenaudinga ekonomiškai.

Trečiu atveju išryškėjo, kad merui – politiniam lyderiui, neturint pakankamo palaikymo taryboje, susiklosčius tam tikrai politinei situacijai ir esant didelei politinei konkurencijai, kai tarybą sudaro 9 politinių jėgų atstovai, yra neįmanoma priimti sprendimus ir įgyvendinti užsibrėžtą politiką. Slaptame balsavime balsų dauguma mero teikimas buvo atmestas.

Ketvirtas atvejis parodė, kad taryba kaip kolegialus organas, įgyvendindama politiką, turi daugiau galios, nei tiesiogiai renkamas tarybos narys – meras. Posėdyje nedalyvaujant daugiau nei trečdaliui tarybos narių ir merui pareiškus, kad posėdis yra neteisėtas, posėdis vis tiek įvyko ir jame buvo priimti nepalankūs merui sprendimai.

Visi aprašyti atvejai yra panašūs tuo, kad jie nebuvo techninio pobūdžio, kurių kilmė yra sąlygota teisės aktuose nustatytų prievolių įgyvendinimo pareigos, pvz. pavaldžių įstaigų kasmetinių ataskaitų tvirtinimas ar Seimo priimtų teisės aktų pokyčių perkėlimas į vietos savivaldos teisės aktus, ir nekeliančių arba keliančių labai mažai diskusijų. Techninio pobūdžio klausimų nagrinėjimo atvejais sprendimų projektų atsiradimo kilmė yra aiški – savivaldybės administracija kaip vykdomosios valdžios institucija, atlikdama monitoringą arba vykdydama prievoles, parengia sprendimų projektus, kuriuos teikia savivaldybės tarybos tvirtinimui.

Analizuojami atvejai atsirado teorinėje dalyje aprašytų interesų grupių iniciatyva. Analizuojamuose atvejuose yra aiškiai išreikšta interesų grupių veiklos raiška. Interesų grupės veikė per atstovaujamosios valdžios atstovus – tarybos narius, siūsdamos jiems laiškus, informaciją, prašymus, pasisakydamos posėdžių metu, taip bandydamos daryti poveikį prieš tarybos narius priimant sprendimus. Priešprieša tarp veikiančių interesų grupių kilo dėl to, kad vienos interesų grupės matė problemas ir siekė pokyčių bei permainų politikoje, o kitos interesų grupės šių permainų nenorėjo, nes jas tenkino susiklosčiusi esama situacija.

3.4. Tyrimo apibendrinimas

Atsakant į pirmą probleminį klausimą, mokslinės literatūros ir teisės šaltinių analizė parodė, kad:

Pirma, politinės darbotvarkės formavimas savivaldybės taryboje Lietuvoje pasižymi tuo, kad savivaldos lygmeniu piliečiams (rinkėjams) nėra teisės aktų įtvirtintos galimybės politikos įgyvendinti (spręsti klausimus ir priimti sprendimus) tiesiogiai – per referendumą ar sprendžiamąjį susirinkimą, kaip yra numatyta Konstitucijoje valstybės lygmeniu, nors vietos savivaldos įstatymas dėl priimamų sprendimų įpareigoja tartis su visuomene. Visa politika savivaldos lygmeniu yra įgyvendinama atstovaujamosios demokratijos principu – per demokratiškai išrinktus visuomenės atstovus – savivaldybės tarybos narius;

Antra, sąrašas asmenų, galinčių savivaldybės tarybai teikti klausimus su sprendimų projektais, yra baigtinis – klausimus (sprendimų projektus) rengia savivaldybės tarybos komitetai ir komisijos savo posėdžiuose, savivaldybės tarybos narių frakcijos ir grupės pasitarimuose, tarybos nariai, savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba, savivaldybės meras ir savivaldybės administracijos direktorius, nors poreikis inicijuoti tarybos sprendimą kyla iš interesų grupių. Klausimai į darbotvarkę yra įtraukiami mero potvarkiu, jei jie yra apsvarstyti bent viename savivaldybės tarybos komitete. Klausimus į savivaldybės tarybos posėdžio į darbotvarkę įstatymų ir reglamento nustatytais atvejais įtraukti ar išbraukti taip pat gali ir savivaldybės taryba balsuodama dėl klausimo įtraukimo ar išbraukimo iš darbotvarkės.

Atsakant į antrą probleminį klausimą darytina išvada, kad:

Pirma, atvejų analizė parodė 2018 metais 2015 – 2019 metų Šiaulių miesto savivaldybės tarybos kadencijoje esant didelei politinei konkurencijai – 9 politinės jėgos ir savivaldybės meras konkuravo tarpusavyje dėl politikos įgyvendinimo ir interesų grupių dėmesio. Esant didelei politinei konkurencijai buvo sudėtinga keisti politiką ir priimti tarybos sprendimus. Ten, kur vienos politinės jėgos matė problemas ir poreikį keisti galiojančius teisės aktus ir tvarkas, kiti problemų nematė, gynė interesų grupių interesus ir priešinosi siūlomiems pokyčiams. Dėl politinės konkurencijos savivaldybės taryboje artėjančių vietos savivaldos rinkimų fone interesų grupėms buvo nesunku daryti įtaką sau naudinga linkme savivaldybės tarybos narių priimamiems sprendimams darbotvarkėje esančiais klausimais, nepriklausomai nuo to, kad priimti ar nepriimti sprendimai buvo ar galėjo būti ekonomiškai naudingi ar nenaudingi platesniam visuomenės ratui bei sukelti teises pasekmes, kadangi politinės jėgos tikisi tų pačių interesų grupių paramos rinkimuose.

Antra, politiniam pranašumui įgyti kitų politinių jėgų atžvilgiu buvo naudojamosi pasitelkiant stiprias, organizuotas interesų grupes – verslo asociacijas ir įvairias pilietines bendruomenes bei

asociacijas. Atvejų ir dokumentų analizė parodė, kad ten, kur politikai matė išorinių asmeninę interesų grupių naudą, jie atsižvelgė į interesų grupių prašymus. Ten, kur interesų grupės pasisakė už (gynė) kitas politines jėgas, t. y. klausimai buvo sudaryti vien tik iš politinio konteksto turinio, politikai į tokius prašymus neatsižvelgė ir siekė priimti sau naudingus sprendimus.

Atsakant į trečią probleminį klausimą mokslinės literatūros, teisės šaltinių ir atvejų analizė parodė, kad:

Pirma, kadangi meras ir taryba yra atskiri institutai ir savo politiką gali formuoti bei įgyvendinti nepriklausomai vienas nuo kito, būtina paskirti savivaldybės tarybai atskirą, nepriklausomą nuo mero tarybos sekretorių, atsakingą tik savivaldybės tarybai, padedantį tarybos nariams ruošti sprendimų projektus, organizuoti derinimo sprendimų projektų derinimo procedūras, perduoti tarybai aktualią informaciją. Šiuo metu tarybos ir mero bendrą sekretoriatą formuoja ir tarybos darbą organizuoja meras. Dėl šios priežasties, esant vidinei politinei konkurencijai, konkuruojančios politinės jėgos dažnai nepasitiki sekretorių pareigas einančiais asmenimis ir jų teisinėmis išvadomis;

Antra, organizuoti periodinius mokymus tarybos nariams, įgyjant naujas kompetencijas, kadangi Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas nenustato jokių specialių reikalavimų tarybų nariams, apart amžiaus cenzos ir gyvenamos vietos – tarybos narys rinkimų dieną turi būti sukakęs 18 metų ir deklaravęs gyvenamą vietą toje savivaldybėje, kurioje ketina tapti kandidatu į savivaldybės tarybą ne vėliau kaip 90 dienų iki rinkimų dienos. Tarybos nariams nenustatomi jokie reikalavimai dėl išsilavinimo ar kompetencijų, todėl tikėtina, kad jie ne visada priima geriausius įmanomus sprendimus. Pastebėta, kad tarybos nariai painiojasi procedūrose, yra nepakankamai susipažinę su teisės aktais ir procedūromis.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

1. Nors tarybos nariai posėdžių metu nagrinėjama klausimais teikia pasiūlymus, priekaištauja dėl parengtų klausimų turinio ir koncepcijos, bet retai rengia alternatyvius sprendimų projektus ir balsuoja prieš tarybai pateiktus sprendimų projektus. Susidaro įspūdis, kad administracija, parengusi sprendimo projektus, neatsižvelgia į tarybos narių pasiūlymus ir politiką formuoja atskirai nuo tarybos valios. 2018 metais iš 539 tarybai teiktų sprendimų projektų buvo priimti 483 tarybos sprendimai (89,61 proc. teiktų sprendimų projektų), kiti klausimai buvo išbraukti iš darbotvarkės arba nepatvirtinti. Tai reiškia, kad daugiau nei dešimtadalis visų sprendimų projektų buvo nepriimti ir neatliepė įvairių interesų grupių lūkesčių, nes tarybos narių dauguma nebalsavo už parengtus sprendimų projektus. Rekomenduojama merui posėdžio metu pristatant klausimą ir informuojant apie balsavimo rezultatus komitetų posėdžiuose informuoti tarybą ir visuomenę, kad teikiamam sprendimui alternatyvių sprendimų projektų pateikta nebuvo – tai paskatintų tarybos narius aktyviau teikti alternatyvas parengtiems sprendimų projektams, padidintų įvairių problemų sprendimų variantų skaičių, sumažintų politinių spekuliacijų ir manipuliacijų galimybes.

2. Didžioji dalis tarybos narių yra kituose darbuose dirbantys asmenys ir priklausomi nuo įvairių aplinkybių – vadovo valios, atliekamų pareigų, darbo grafiko ir kt. Dalis tarybos narių nedalyvauja komitetų posėdžiuose, nes tuo metu yra išvykę į darbinės komandiruotes ar darbe atlieka svarbias pareigas. Savivaldybės tarybos komitetų posėdžiai yra organizuojami 2 kartus per mėnesį savivaldybėje. Juose yra nagrinėjami klausimai, kurie įtraukiami į artimiausio tarybos posėdžio darbotvarkę. Dažnai skirtingų komitetų posėdžių pradžios laikas sutampa ir tarybos nariai ar visuomenės atstovai neturi galimybės vienu metu dalyvauti skirtingų komitetų posėdžiuose, kuriuose galėtų išreikšti savo poziciją ar pateikti pasiūlymus tarybos nariams. Visuomenę informacija apie pokyčius neretai pasiekia ne pokyčių svarstymo, o jau įgyvendinimo fazėje. Todėl siūloma tarybai, merui ir administracijai savivaldybių tarybų komitetų posėdžius, kuriuose nagrinėjami parengti tarybos posėdžiui klausimai ir vyksta pirminės diskusijos bei pateikiami pasiūlymai tobulinimui, taip pat, kaip tarybos posėdžius, transliuoti savivaldybės „Youtube“ kanale ir sudaryti galimybes suinteresuotiems asmenims dėl nagrinėjamų klausimų teikti pasiūlymus raštu, nedalyvaujant posėdyje fiziškai arba komitetų posėdžius organizuoti skirtingomis dienomis. Tai paskatintų ne tik organizuotų interesų grupių, bet ir atskirų asmenų dalyvavimą vietos savivaldos ir politinės darbotvarkės ir politikos formavimo procesuose. Taip pat rekomenduojama keisti tarybos veiklos reglamentą ir sudaryti galimybes tarybos nariams tarybos komitetų posėdžiuose dalyvauti nuotoliniu būdu, naudojantis ryšio priemonėmis ir pokalbių – vaizdo perdavimo programomis.

3. 1995 m. gegužės 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 630 pripažino Lietuvos Respublikos kurčiųjų gimtąją kalbą gestų kalbą, suteikiant kurtiesiems galimybę gimtąją kalbą pasirinkti ir tėvų kalbą. Peržiūrėjus visus 2018 m. tarybos posėdžius nustatyta, kad posėdžiai ir jų įrašai nėra transliuojami verčiant į gestų kalbą bei nėra titruojami. Nors su nagrinėjamais sprendimo projektais ir balsavimo rezultatais, kurie turės įtakos viešajam gyvenimui, galima susipažinti viešai savivaldybės internetiniame tinklapyje, bet tarybos narių balsavimo motyvai klausos negalią turintiems asmenims nėra aiškūs. Klausos negalią turintys asmenys neturi galimybių įsitikinti, ar jų rinkti tarybos nariai atstovauja jų deklaruojamas vertybes, veikia negalią turinčių asmenų gerovės kūrimui, nes negirdi ir nesupranta, kas yra sakoma tarybos posėdžio metu, nežino, kodėl tarybos narių balsavimo motyvų – taigi nėra iki galo įgyvendinami aptarti savivaldos principai. Rekomenduojama savivaldybės administracijai ir tarybai verstti visus savivaldybės transliuojamus posėdžius į gestų kalbą arba titruoti, kad visi suinteresuoti asmenys galėtų domėtis savivalda, teikti pasiūlymus formuoti politiką ir politinę darbotvarkę.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Mokslinės literatūros sąrašas:

1. Aristotelis. (2009). *Politika* (2-a patais. laida. ed., Filosofijos klasika: didžioji serija). Vilnius: Margi raštai.
2. Astrauskas, A., (2014). Kam Lietuvoje laiduota (vietos) savivaldos teisė ir kaip ji įgyvendinama? *Viešojo Politika Ir Administravimas = Public Policy and Administration*, 13(4), p. 671-689.
3. Bakaveckas, A., (2002). *LR vykdomosios valdžios institucijų sistema: problemos ir sprendimai*. Vilnius., p. 16.
4. Baumgartner, F. R., Jones, B. D., (1983). *Agendas and Instability in American Politics*. Chicago: University of Chicago Press.
5. Baumgartner, F. R., Jones B. D., (2009). *Agendas and Instability in American politics*. The University of Chicago Press, Chicago.
6. Bernard, C. C., (1963). *Press and Foreign Policy*. Princeton University Press.
7. Bielinis, L., (2005). *Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštaringa komunikacinė simbiozė*. *Vilniaus universitetas*. Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, Vilnius: Eugrimas.
8. Bileišis, M., Guogis, A., Šilinskytė, A., (2014). Government-community conflict: The Lithuanian public governance challenge. *Viešojo Politika Ir Administravimas*, 2014, t. 13, Nr. 1, p. 22-35. Prieiga internetu <http://vpa.ktu.lt/index.php/PPA/article/view/6404>. Žiūrėta 2019-10-16.
9. Birkland, T. A., (1997). *After Disaster. Agenda Setting, Public Policy, and Focusing Events*. Georgetown University press. Washington D.C.
10. Birmontienė, T., Jarašiūnas, E., Kūris, E., (2001). *Lietuvos Konstitucinė teisė*. Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras. Vilnius., p. 681.
11. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V., (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
12. Braziller, G., (1968). *General System Theory. Foundations, Development, Applications* Ludwig von Bertalanffy. Prieiga internetu: https://static1.squarespace.com/static/5657eb54e4b022a250fc2de4/t/566f9de51c12100c114569cf/1450155493052/1968_Von+Bertalanffy_General+System+Theory.pdf. Žiūrėta 2019.10.14.
13. Bučaitė-Vilkė, J., Žilys, A., (2016). Dvi skirtingos vietos demokratijos vizijos?: Interesų atstovavimas, lyderystė ir gyventojų dalyvavimas savivaldoje. *Kultūra Ir Visuomenė : Socialinių Tyrimų žurnalas*, Nr. 7 (1), p. 93-112.

14. Budge, I. (1993). Issues, dimensions, and agenda change in postwar democracies: long-term trends in party election programs and newspaper reports in twenty-three democracies. *In: Agenda formation*. Oxford University Press, Oxford, p. 41–80.
15. Carreira, V., Machado, J., Vasconcelos, L. (2016). Engaging Citizen Participation — A Result of Trusting Governmental Institutions and Politicians in the Portuguese Democracy. *Social sciences*, 5(40), 1-11.
16. Cobb, R., Elder, C., (1983). *Participation in American Politics: The Dynamics of Agenda Building*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
17. Cobb, R., Ross, J. K., Ross, M. H., (1976). Agenda Building as a Comparative Political Process. *The American Political Science Review*. Vol. 70, No. 1, p. 126-138. Prieiga internetu: https://www.jstor.org/stable/1960328?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents. Žiūrėta 2019.10.14.
18. Colomer, J. M., Llavador, H., (2012). An agenda-setting model of electoral competition. *SERIEs: Journal of the Spanish Economic Association*, (1), p. 73-93.
19. Dye, T. R., (1998). *Understanding public policy* (Ninth edition), New Jersey: Prentice-Hall.
20. Downs, A., (1972). *Up and Down with Ecology: The Issue Attention Cycle*. *Public Interest*, No 28, p. 38-50. Prieiga internetu: https://fbaum.unc.edu/teaching/articles/Downs_Public_Interest_1972.pdf. Žiūrėta 2019.10.14.
21. Easton, D., (1965), *A Framework for Political Analysis*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
22. Furman, E., Šerikova, A., (2007). Viešosios politikos darbotvarkė: samprata, elementai ir formavimo modeliai. *Viešojoji politika ir administravimas*. Nr. 21, p. 102-111.
23. Ginevičius, R., (2009). Socioekonominių sistemų būklės kiekybinio įvertinimo problematika. *Verslas: Teorija Ir Praktika*, 10(2), p. 69-83.
24. Guldbrandsson, K., Fossum, B., (2009). An exploration of the theoretical concepts policy windows and policy entrepreneurs at the Swedish public health arena. *Health Promotion International*, 24(4), p. 434-444.
25. Guogis, A., Rakšnys, A.V., (2015). Globalization as a Challenge to New Public Governance. *Central European Political Science Review*, vol. 16, No 61, p. 55-72. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/286200741_Globalization_as_a_Challenge_to_New_Public_Governance. Žiūrėta 2019-10-16.
26. Gray, C. J., (1982). CORPORATE PLANNING AND MANAGEMENT: A SURVEY. *Public Administration* 60:3, p. 349-355.
27. Grigienė, K., (2011). Konstituciniai pagrindai regioninei savivaldai Lietuvoje ir kitose Vidurio ir Rytų Europos šalyse: ar apskričių (regionų) reforma determinuoja Konstitucijos pataisų

- poveikį. Prieiga internetu: https://www.mruni.eu/upload/iblock/d98/18_Grigiene.pdf. Žiūrėta 2019-10-17.
28. Hofferbert, R., (1974). *The study of public policy*. Indianapolis: Bobbs-Merrill Educational Publ.
  29. Yin, R. K., (2009). *Case study research: Design and methods* (4th ed.). Washington, DC: Sage.
  30. Kanišauskas, S., (2015). Dėmesys technologijoms: Rūpestis ar technologija? *Santalka: Filosofija. Komunikacija*, 23(2), p. 139-148.
  31. Kardelis, K., (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
  32. Kingdon, J. W., (1984). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. New York: Harper Collins College Publishers.
  33. Kraft, M. E., Furlong, S. R., (2004). *Public policy: Politics, analysis, and alternatives*. Washington, D.C.: CQ Press. p. 90.
  34. Krupavičius, A., (2013). Viešojo valdymo samprata ir geras valdymas. *Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimensijos*. Red. Šaparnienė, D., Krupavičius, A., Vilnius: BMK. p. 7-22.
  35. Lazauskienė, A., (2013). Vietos savivalda. *Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimensijos*. Red. Šaparnienė, D., Krupavičius, A., Vilnius: BMK. p. 253-269.
  36. Lazdynas, R., (2005). *Savivalda: filosofija, teorija ir praktika*. Šiauliai: Saulės delta.
  37. Lindblom, C. E., Woodhouse, E. J., (1999). *Politikos formavimo procesas* (Atviros Lietuvos knyga : ALK). Vilnius: Algarvė. P. 118-119.
  38. Liukinevičienė, L., (2013). Lyderystė viešajame valdyme, *Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimensijos*. Red. Šaparnienė, D., Krupavičius, A., Vilnius: BMK. p. 107-128.
  39. Mažylis, L., Leščauskaitė, V., (2015). Tiesioginiai merų rinkimai Lietuvoje: Užtrukę debatai ir šviežia patirtis. *Politikos Mokslų Almanachas*, (17), p. 38-56.
  40. McCombs, M. E., Shaw, D. L., (1972). The Agenda-Setting Function of the Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, No 36, p. 176-187.
  41. McCombs, M., Zhu, J. H., (1995). Capacity, Diversity, and volatility of the public agenda: trends from 1954 to 1994. *Public Opinion Quarterly* 59(4), p. 495–525.
  42. McLeod, J. M., (2000), Media and Civic Socialization of Youth. *Journal of Adolescent Health*, No. 27, p. 45–51.
  43. Michael, J. E., (2006). *Public policy: The competitive framework*. Oxford: Oxford University Press.
  44. Milevičienė, D. (2003). Socialinės politikos formavimo ribos. *Socialinis Darbas: Mokslo Darbai*, (1), 81-86.

45. Mills, C. W., (1963). *Power, Politics, and People: The Collected Essays of C. Wright Mills*. New York: Oxford University Press.
46. Mishler, E. G., (1995) "Models of Narrative Analysis: A Typology." *Journal of Narrative and Life History*, 5 (2)., p. 87–123.
47. Nefas, S. (2010). Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas 1990 m. Kovo 11 d. kaip politikos formavimo modelio pritaikymo idealus pavyzdys. *Socialinių Mokslų Studijos*. Nr. 4, p. 153-165.
48. Nefas, S. (2012). Vietos demokratijos funkcionavimo objektas – savivaldybė. *Socialinių Mokslų Studijos*, Socialinių mokslų studijos. 2012, Nr. 4 (3), p. 839-850. Prieiga internetu <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367184648916/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>. Žiūrėta 2019-10-16.
49. Parsons, W., (2001). *Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas*. Vilnius: Eugrimas.
50. Pauliukevičiūtė, A., Raipa, A., (2012). Viešojo valdymo struktūra. *Modernus viešasis valdymas: Kolektyvinė monografija*. Kaunas: Vitae litera. p. 20-21.
51. Radzevičienė, L., (2013). *Metodologiniai atvejo analizės metodo pagrindai*. Vilnius: BMK Leidykla.
52. Rupšienė, L., (2006), *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Prieiga internetu https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/kokybiniu_tyrimu_duomenu_rinkimo_metodol.pdf. Žiūrėta 2019-11-10.
53. Sabaliauskas, S., Žydžiūnaitė, V., (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai. Vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: VAGA.
54. Sabatier, P. A., (1999). *Theories of the policy process*. Westview Press: Oxford.
55. Stake, R. E., (2006). *Multiple case study analysis*. New York (N.Y.): Guilford.
56. Šarkutė, L., (2013). Viešasis valdymas ir sprendimų priėmimas. *Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimensijos*. Red. Šaparnienė, D., Krupavičius, A., Vilnius: BMK. p. 40-70.
57. Schattschneider, E. E., (1961). *The Semi-Sovereign People*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
58. Šerikova, A. (2013). Viešoji politika ir jos formavimas. *Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimensijos*. Red. Šaparnienė, D., Krupavičius, A., Vilnius: BMK leidykla. p. 23-39.
59. Šileikis, E., (2005), Teritorinės (vietos) savivaldybės. *Alternatyvioji konstitucinė teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
60. Šinkūnas, H., (2003), Valdžių padalijimo principas ir teisinės valdžios vieta valdžių padalijimo sistemoje. *Teisė*. Nr. 49, p. 116.

61. Škudienė, V., (2012). *Ugdymas taikant atvejų analizės metodą*. Poznan: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
62. Šumskienė, E., Mataitytė-Diržienė, J., Pūras, D., Karaliūnienė, R., Šumskas, G., (2016). Media and political agenda setting: The case of mental health policy in Lithuania. *STEPP : Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, T. 13. P. 55-76.
63. Tamošiūnas, T., Čiegis, R., (2013). Regionų plėtra ir valdymas. *Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimensijos*. Red. Šaparnienė, D., Krupavičius, A., Vilnius: BMK. p. 229-252.
64. Tijūnaitienė, R., 2013. Demokratija ir piliečių dalyvavimas. *Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimensijos*. Red. Šaparnienė, D., Krupavičius, A., Vilnius: BMK. P. 71-87.
65. Ventovuori, T., (2006). Elements of sourcing strategies in FM services – a multiple case study. *International Journal of Strategic Property Management*, 10(4), p. 249-267.
66. Walonic, D. S., (1993). General Systems Theory. Prieiga internetu: <http://statpac.org/walonic/systems-theory.htm>. Žiūrėta 2019-10-14 d.
67. Žilinskas, G., (2012). Savivalda kaip modernaus viešojo valdymo politinė – teritorinė organizacija. *Modernus viešasis valdymas: Kolektyvinė monografija*. Kaunas: Vitae litera. p. 300-321.
68. Žydzioniūtė, V., (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Kaunas: Technologija.

Teisės šaltinių sąrašas:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-09-01. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA>. Žiūrėta 2019-10-15.
2. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas Nr. I-558, suvestinė redakcija nuo 2015-01-01, prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5911/asr>. Žiūrėta 2019-10-15.
3. Europos vietos savivaldos chartija. Įsigaliojusi Lietuvoje 1999-10-01. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.48874>. Žiūrėta 2019-10-15.
4. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas „Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo Nr. 1R-298. 2017-07-11 d. galiojanti suvestinė redakcija. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463426/asr>. Žiūrėta 2019-10-15.
5. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas Nr. XI-2220. 2019-07-01 - 2020-03-31 galiojanti suvestinė redakcija. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433088/asr>. Žiūrėta 2019-10-15.

6. Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018-10-01. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7E8386C5AA76/asr>. Žiūrėta 2019-12-27.
7. Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-01-01. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=9197387088f211e8af589337bf1eb893>. Žiūrėta 2019-12-27.
8. Šiaulių regiono plėtros tarybos darbo reglamentas. Prieiga internetu: http://www.lietuvsregionai.lt/upload/Lietuvos%20regionai/Siauliu%20apskritis/SRPT_dokumentai/SRPT_reglamentas_20160628.pdf. Žiūrėta 2019-10-15.
9. Seimo statutas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-12-21 iki 2020-01-31. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.123B53F30F70/asr>. Žiūrėta 2019-10-15.
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-08-01. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.96A68BFC9E82/asr>. Žiūrėta 2019-10-15.
11. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-09-01. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.428/asr>. Žiūrėta 2019-10-15.
12. Lietuvos Respublikos reklamos įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018-07-01 iki 2019-04-30. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.106104/VUncESeewn>. Žiūrėta 2019-12-16.
13. Valstybės tarnybos įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-12-20 iki 2020-01-31. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D3ED3792F52B/asr>. Žiūrėta 2019-12-16.
14. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-07-27 iki 2019-12-31. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/asr>. Žiūrėta 2019-12-16.
15. Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-10-08 iki 2019-12-31. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.336A4B109EBC/asr>. Žiūrėta 2019-12-16.
16. 2014-03-14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 243 „Dėl teisės aktų projektų antikorpucinio vertinimo taisyklių patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f5fb2df0b02311e39a619f61bf81ad0a>. Žiūrėta 2019-12-16.

17. Viešo administravimo įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-11-01 iki 2019-12-31. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0BDFFD850A66/asr>. Žiūrėta 2019-12-16.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 630 „Dėl kurčiųjų gestų kalbos pripažinimo gimtąja kalba“. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.17838?jfwid=-fxdp7rct>. Žiūrėta 2019-12-21.
19. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos veiklos reglamentas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-07-06. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e639bcf08b5711e9ae2e9d61b1f977b3>. Žiūrėta 2019-12-21.
20. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018-01-01 iki 2019-12-18. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C0E550D6ADF0/TmRnzysqyo>. Žiūrėta 2019-12-21.
21. Lietuvos Respublikos politikų elgesio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2016-01-01 iki 2019-12-31. Prieiga internetu <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.955166852BD7/asr>. Žiūrėta 2019-12-16.

Kiti šaltiniai

1. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Prieiga internetu: <http://lkiis.lki.lt/>.
2. Europos taryba. Rekomendacija valstybėms narėms (ES) 2015/1184, 2015. Prieiga internetu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015H1184&from=EN>. Žiūrėta 2019-12-16.
3. Europos Komisija. Strategija „Europa 2020“. Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_lt. Žiūrėta 2019-12-16.
4. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės ataskaita. Prieiga internetu: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3960>. Žiūrėta 2019-12-16.
5. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija. Informacija. Prieiga internetu: <https://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/vietos-savivalda>. Žiūrėta 2019-12-16.
6. Regioninės plėtros departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Informacija apie Šiaulių regioną. Prieiga internetu: <http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/siauliu-apskritis-224;106.html>. Žiūrėta 2019-12-16.

7. Regioninės plėtros departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Informacija. Prieiga internetu: <http://www.lietuvosregionai.lt>. Žiūrėta 2019-12-16.
8. Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetas. Informacija. Prieiga internetu: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35802&p_k=1. Žiūrėta 2019-12-16.
9. Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030 – Baltoji knyga“. Prieiga internetu: <https://www.lietuva2030.lt/lt/apie-lietuva-2030>. Žiūrėta 2019-12-16.
10. Vyriausioji rinkimų komisija. 2015 m. savivaldybių tarybų rinkimų balsavimo rezultatai daugiamandatės apygardos rinkimų apylinkėse Šiaulių mieste. Prieiga internetu: https://www.vrk.lt/statiniai/puslapiai/2015_savivaldybiu_tarybu_rinkimai/output_lt/rezultatai_daugi_amand_apygardose/apygardos_rezultatai7804.html. Žiūrėta 2019-12-16.
11. Vyriausioji rinkimų komisija. 2015 m. savivaldybės tarybos nario – mero rinkimų balsavimo rezultatai vienmandatės apygardos rinkimų apylinkėse Šiaulių mieste. Prieiga internetu: https://www.vrk.lt/statiniai/puslapiai/2015_savivaldybiu_tarybu_rinkimai/output_lt/rezultatai_vien_mand_apygardose2/apygardos_rezultatai7833.html. Žiūrėta 2019-12-16.
12. 2018 m. Šiaulių miesto savivaldybės mero veiklos ataskaita. Prieiga internetu: <http://www.siauliai.lt/lit/Del-pritavimo-siauliu-miesto-savivaldybes-mero-2018-metu-veiklos-ataskaitai-nr-tsp-109-115/8/649/2>. Žiūrėta 2019-12-16.

PRIEDAI

1 priedas

Sprendimas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimo Nr. T-362 „Dėl vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“

Wawia reklama
Projektas

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS 2015 M. GRUODŽIO 28 D. SPRENDIMO NR. T-362 „DĖL VIETINĖS RINKLIAVOS UŽ LEIDIMO ĮRENGTI IŠORINĘ REKLAMĄ ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOJE IŠDAVIMĄ NUOSTATŲ PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO

2018 m. liepos 5 d. Nr.
Šiauliai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo Nr. VIII-1871 2, 12, 14, 15, 19, 21, 24, 25, 26 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 21¹ straipsniu įstatymo 11 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 18 straipsnio 1 punktu, Šiaulių miesto savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

1. Pakeisti Vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatus, patvirtintus Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-362 „Dėl Vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimo“, ir išdėstyti juos nauju redakcija (pridedama).

2. Nustatyti, kad:

2.1. iki 2018 m. birželio 30 d. (jškaiitynai) Šiaulių miesto savivaldybės administracijoje gautoms paraiškoms išduoti leidimą įrengti išorinę reklamą taikomos Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2017 m. vasario 23 d. sprendimu Nr. T-57 pakeistų Vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų redakcijos nuostatos;

2.2. 2018 m. liepos 1 d. ir vėliau Šiaulių miesto savivaldybės administracijoje gautoms paraiškoms išduoti leidimą įrengti išorinę reklamą taikomos šiuo sprendimu pakeistų Vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų nuostatos.

3. Pripažinti netekusiu galios Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 29 d. sprendimą Nr. T-304 „Dėl Šiaulių miesto išorinės vaizdinės reklamos specialiojo plano sprendinių įgyvendinimo programos patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais.

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos
direktorius

Antanas Bartulis

Savivaldybės meras

*konkrečiai šis sprendimas įprastai
pažinti j konkrctais atvejais pabrėžiant
kad šis sprendimas patvirtina nuostatas
kaip jį įgyvendinti. Reačius
be to šis sprendimas patvirtina
gautas paraiškias su kabinu būna visi
iš šio projekto pareikšius.*

Icasis skyrius vedėja

Laura Steponkienė

30.07.2018

Tarybos sekretorius

Arnas Lipauskas

30.07.2018

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos
direktorius
Antanas Bartulis
30.07.2018

Sprendimo „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimo Nr. T-362 „Dėl vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ projekto aiškinamasis raštas

Nauja redakcija

**ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
URBANISTINĖS PLĖTROS IR ŪKIO DEPARTAMENTAS**

**DĖL ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS 2015 M. GRUODŽIO 28 D.
SPRENDIMO NR. T-362 „DĖL VIETINĖS RINKLIAVOS UŽ LEIDIMO ĮRENGTI
IŠORINĘ REKLAMĄ ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOJE IŠDAVIMĄ
NUOSTATŲ PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO**

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

2018-06-11
Šiauliai

Parengto sprendimo projekto tikslas ir uždaviniai.

Sprendimo projektu siūloma pakeisti Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-362 patvirtintus Vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatus (Nuostatai) ir išdėstyti juos nauja redakcija, ir pripažinti netekusiu galios Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 29 d. sprendimo Nr. T-304 „Dėl Šiaulių miesto išorinės vaizdinės reklamos specialiojo plano sprendinių įgyvendinimo programos patvirtinimo“, kuriuo buvo patvirtinta Šiaulių miesto išorinės vaizdinės reklamos specialiojo plano sprendinių įgyvendinimo programa (Programa).

Priežastys ir kuo remiantis parengtas sprendimo projektas.

Sprendimo projektas parengtas pagal nuo 2018 m. liepos 1 d. įsigaliosią Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo aktualią redakciją ir pagal Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2018 m. birželio 22 d. įsakymą Nr. 4-371 „Dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2013 m. liepos 30 d. įsakymu Nr. 4-670 "Dėl Išorinės reklamos įrengimo taisyklių patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2000 m. gruodžio 1 d. įsakymo Nr. 405 "Dėl Išorinės reklamos įrengimo taisyklių patvirtinimo" ir jį keitusių įsakymų pripažinimo netekusiais galios" pakeitimo" (TAR, 2018.06.22, Nr.: 0). Nuostatai nebeatitinka minėto įstatymo ir įsakymo nuostatų.

Nuostatuose naikinamas kainų skirtumas, rengiant išorinę reklamą privačios nuosavybės taise ar valdytojo/naudotojo teise valdomose objektuose ir Savivaldybei priklausančiose reklamės vietose, panaikinama rinkliavos mokėjimo dalimis tvarka, įvedamas tvarka, jog už leidimo išdavimą rinkliava turi būti sumokama iki leidimo išdavimo.

Siūloma pripažinti netekusiu galios Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 29 d. sprendimą Nr. T-304 „Dėl Šiaulių miesto išorinės vaizdinės reklamos specialiojo plano sprendinių įgyvendinimo programos patvirtinimo“ su visais jo pakeitimais ir papildymais atsižvelgiant į 2016 m. lapkričio 24 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartį administracinėje byloje Nr. 145-1451-438/2016, kuria teismas pažymėjo, kad savivaldybėms suteikiama kompetencija nustatyti vietinės rinkliavos bei jų dydžius, tačiau draudžiama rinkti bet kokias kitas rinkliavas (įmokas, savanoriškas lėšas, nesvarbu kaip tie mokėjimai būtų įvardijami) už leidimo įrengti išorinę reklamą išdavimą. Šiuo metu siūlomoje pakeičinti tarybos sprendimu patvirtintoje Programoje reklamos veiklos subjektui yra numatytas papildomas paramos, skirtos infrastruktūros plėtrai sumokėjimas.

Tikslai ir uždaviniai.

Sprendimo tikslas - pakeisti Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-362 „Dėl vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimą“ patvirtintus Vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę

2 priedo tęsinys - sprendimo „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 28 d. sprendimo Nr. T-362 „Dėl vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ projekto aiškinamasis raštas

reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą nuostatus (Nuostatai) ir pripažinti netekusiu galios Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 29 d. sprendimą Nr. T-304 „Dėl Šiaulių miesto išorinės vaizdinės reklamos specialiojo plano sprendinių įgyvendinimo programos patvirtinimo“ su visais jo pakeitimais ir papildymais.

Kokių rezultatų laukiama.

Jeigu bus pritarta siūlomam sprendimo projektui, nebeliks prieštaravimų tarp Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymo bei bus atsizvelgta į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo tuo klausimu suformuotą praktiką.

Kas inicijavo sprendimo projekto rengimą.

Sprendimo projekto rengimą inicijavo savivaldybės administracija.

Sprendimo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai.

Neigiamų vertinimų negauta.

Galimos teigiamos ar neigiamos sprendimo priėmimo pasekmės.

Prognozuojame, kad sprendimo priėmimas atvers galimybes didesniai skaičiui reklamos skleidėjų pasinaudoti patraukliomis skleidimo vietomis, sumažins administracinę naštą, pagerins Vietinės rinkliavos už leidimo įrengti išorinę reklamą Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje išdavimą įmokų surinkimą į savivaldybės biudžetą.

Urbanistinės plėtros ir ūkio departamento direktorius

Virgilijus Štatkus

Sprendimas „Dėl A. I. atšaukimo iš Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktoriaus pareigų“

Projektas

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL [redacted] ATŠAUKIMO IŠ ŠIAULIŲ „RASOS“ PROGIMNAZIJOS
DIREKTORIAUS PAREIGŲ2018 m. [redacted] d. Nr. T-
Šiauliai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 21 punktu, Lietuvos Respublikos darbo kodekso 104 straipsnio 1, 2 dalimis, 127 straipsnio 5 ir 6 dalimis, Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. XII-2603 6 straipsnio 8 dalimi, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 4 straipsnio 3 dalies 2 punktu, Šiaulių „Rasos“ progimnazijos nuostatų, patvirtintų Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2017 m. lapkričio 9 d. sprendimu Nr. T-379 „Dėl Šiaulių progimnazijų nuostatų patvirtinimo“, 30 punktu, Šiaulių miesto savivaldybės taryba n u s p r e n d ė i a :

1. Atšaukti 2018 m. spalio 5 d. juridinio asmens vadovą – Šiaulių „Rasos“ progimnazijos (juridinio asmens kodas 190532096) direktorę [redacted] iš pareigų praradus pasitikėjimą.
2. Išmokėti [redacted] vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio dydžio išėitinę išmoką ir kompensaciją už nepasidotas kasmetines atostogas.
3. Paskirti [redacted] Šiaulių „Rasos“ progimnazijos Pagrindinio ugdymo skyrius vedėja, nuo 2018 m. spalio 8 d. laikinai eiti Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktoriaus pareigas, kol konkurso būdu bus paskirtas Šiaulių „Rasos“ direktorius.
4. Įgalioti Šiaulių miesto savivaldybės merą įforminti [redacted] paskyrimą į pareigas.
5. Nustatyti, kad šis sprendimas ne veikia kaip per vieną mėnesį nuo jo įteikimo dienos gali būti skundžiamas paduodant skundą Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmams adresu: P. Cvirkos g. 77, Šiauliai.

Savivaldybės meras

Parengto sprendimo „Dėl A. I. atšaukimo iš Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktoriaus pareigų“ aiškinamasis raštas

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS BENDRŲJŲ REIKALŲ
SKYRIAUS PERSONALO IR VIDAUS ADMINISTRAVIMO POSKYRIS

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS ŠVIETIMO, KULTŪROS IR
SPORTO DEPARTAMENTO ŠVIETIMO SKYRIUS

SPRENDIMO „DĖL A. I. ATŠAUKIMO IŠ ŠIAULIŲ „RASOS“
PROGIMNAZIJOS DIREKTORIAUS PAREIGŲ“ PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

2018-09-27
Šiauliai

I Parengto sprendimo projekto tikslai ir uždaviniai.
Sprendimo projekto tikslas – atšaukti Šiaulių „Rasos“ progimnazijos (toliau – Progimnazija) direktorių iš einamų pareigų praradus pasitikėjimą, paskirti laikinąjį direktorių.
Dabartinis sprendimo projekte aptariamų klausimų reguliavimas.
2017 m. kovo 16 d. Šiaulių apylinkės teismo nutartimi nušalinta nuo Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktoriaus pareigų [redacted], kadangi Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos Šiaulių valdyboje atliekamas ikiteisminis tyrimas dėl kyšininkavimo, papirkimo ir apgaulingos apskaitos tvarkymo. 2018 m. rugpjūčio 27 d. gautas Šiaulių „Rasos“ progimnazijos Pagrindinio ugdymo skyriaus vedėjos [redacted] sutikimas laikinai eiti Progimnazijos direktoriaus pareigas, kol bus paskirtas kitas Progimnazijos direktorius.
2018 m. rugpjūčio 22 d. gautas Šiaulių „Rasos“ progimnazijos bendruomenės raštas „Dėl progimnazijos vadovo“. Rašte minima, kad direktorės [redacted] nušalinimas nuo pareigų atsiliepė visai mokyklos bendruomenei, emociniam klimatui mokymo įstaigoje ir mokytojų savijautai. Dėl vadovo nebuvimo 2017/2018 m. m. progimnazijoje vyko be aiškaus situacijos suvokimo. Įtampa kelia tolimesnis progimnazijos likimas. Direktorės [redacted] atšaukimas iš pareigų praradus pasitikėjimą ir laikinojo direktoriaus skyrimas įformintas vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso nuostatomis.

Sprendimo projekte numatytos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos.
Šiuo sprendimo projektu numatyta Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktorę [redacted] atšaukti iš einamų pareigų praradus pasitikėjimą. Vadovaujantis Darbo kodekso 104 straipsniu, Šiaulių miesto savivaldybės taryba, kaip juridinio asmens steigėjas ir savininko teisės įgyvendinanti institucija, turi teisę atšaukti juridinio asmens vadovą – Šiaulių „Rasos“ progimnazijos (juridinio asmens kodas 190532096) direktorę [redacted] iš pareigų praradus pasitikėjimą. Biudžetinės įstaigos Šiaulių „Rasos“ progimnazijos steigėjos – Šiaulių miesto savivaldybės funkcija yra užtikrinti viešojo intereso tenkinimą, todėl sprendimai dėl įstaigos vadovo priėmimo į darbą ar jo atleidimo taip pat turi atitikti viešąjį interesą. Sprendimai, susiję su biudžetinės įstaigos veiklos organizavimu, turi būti objektyviai pagrįsti viešojo intereso. Toks darbo santykių pasibaigimo pagrindas yra numatytas Šiaulių „Rasos“ progimnazijos nuostatų 30 punkte.

Šiaulių miesto savivaldybės administracija siūlo atšaukti [redacted] iš pareigų praradus pasitikėjimą, nes yra vienasmenis valdymo organas, kuriam tenka labai didelė atsakomybė už visą juridinio asmens veiklą. Šiaulių apylinkės teismo nutartis nušalinti direktorę [redacted] nuo direktorės pareigų, kol vyksta ikiteisminis tyrimas tik įrodo šio vadovo, negalėjimą toliau būti šio juridinio asmens vienasmeniu valdymo organu. Laikiniai eiti direktoriaus pareigas pavedama [redacted] Šiaulių „Rasos“ progimnazijos Pagrindinio ugdymo skyriaus vedėjai. Suteikiamas įgaliojimas Šiaulių miesto savivaldybės merui įforminti [redacted] paskyrimą.

Netoleruotina situacija, kai ilgiau kaip pusantų metų įstaiga neturi nuolatinio vadovo. [redacted] siūlomas atšaukimas nestejamas su jos kaltės klausimu. Toks sprendimas siūlomas siekiant užtikrinti valstybės delegaluotų švietimo funkcijų tinkamą vykdymą.

Priėmus sprendimą, galimos pasekmės.
Pasekmės teigiamos – laikinai bus paskirtas direktorius, turintis direktoriaus pareigybe nustatytas specialiąsias kompetencijas.
Pasekmės neigiamos – šis Tarybos sprendimas gali būti skundžiamas teismui.
Priėmus sprendimą, keičiami ar pripažįstami negaliojančiais teisės aktai.
Galiojantys Savivaldybės teisės aktai nebus keičiami ar naikinami.
Sprendimui įgyvendinti reikalingi priimti papildomi teisės aktai.
Sprendimui įgyvendinti papildomų teisės aktų nereikės.
Sprendimui įgyvendinti reikalingos lėšos.
Sprendimui įgyvendinti papildomos biudžeto lėšos nereikalingos.
Sprendimo projekto antikorupcinis vertinimas.
–

Sprendimo projektą parengė Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Bendrųjų reikalų skyriaus Personalo ir vidaus administravimo poskyris ir Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto departamento Švietimo skyrius. Tiesioginiai rengėjai – vyriausioji specialistė [redacted], tel. ([redacted]) ir Švietimo skyriaus vedėja [redacted], tel. ([redacted]). Projekto iniciatorius – Šiaulių miesto savivaldybės administracija

Poskyrio vedėja

[redacted]

**Mokymo įstaigos bendruomenės kreipimasis – prašymas dėl mokymo įstaigos vadovo
atšaukimo iš pareigų**

ŠIAULIŲ „RASOS“ PROGIMNAZIJOS DARBUOTOJAI

Šiaulių miesto savivaldybės Tarybai
Šiaulių miesto savivaldybės Merui
Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Direktoriui

Šiaulių miesto savivaldybės
tarybos sekretoriatas

Gauta
2018-10-04 Nr. GS-121

2018-10-03

KREIPIMASIS - PRAŠYMAS

Šiaulių „Rasos“ progimnazija nuo 2017 m. kovo mėnesio neturi vadovo, nes nuo pareigų buvo nušalinta tuometinė progimnazijos vadovė A. Ispiryan.

Susidarius tokiai situacijai pagrindinio ugdymo skyriaus vedėja D. Tamutienė buvo paskirta pavaduoti direktorių ir šias pareigas sėkmingai vykdo iki šiol. Vadovaujama D. Tamutienės mokykla sparčiais žingsniais eina pirmyn bendruomenės sutelkimo, vertybių puoselėjimo, mokyklos įvaizdžio Šiaulių mieste gerinimo srityse. Didelis dėmesys skiriamas ir ugdymo kokybės gerinimui. Pasikeitė vadovavimo mokyklai strategija, stilius, pagerėjo įstaigos mikroklimatas, sustiprėjo progimnazijos bendruomeniškumas.

Bendruomenė viliasi, kad Šiaulių miesto savivaldybės Taryba, atšaukus nušalintą vadovę, suteiks galimybę konkurso būdu išrinkti progimnazijai vadovą.

Todėl mes, žemiau pasirašę asmenys, kreipiamės į miesto Tarybą, Merą, Administracijos direktorių prašydami pritarti Šiaulių miesto Tarybos sprendimo projektui.

Sąrašas su parašais nepridedamas, nors jis paskelbtas viešai kartu su visais sprendimo dokumentais, bet jame yra nurodyti kreipimasi – prašymą pasirašiusių asmenų vardai, pavardės ir parašai.

Sprendimo projektas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo M. V. atleidimo“

Projektas

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBA

**SPRENDIMAS
DĖL ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DIREKTORIAUS
PAVADUOTOJO M. V. ATLEIDIMO**

2018 m. d. Nr.
Šiauliai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 9 punktu, 29 straipsnio 3 dalimi, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 7 punktu, atsižvelgdama į Šiaulių miesto savivaldybės mero 2018 m. lapkričio 28 d. potvarkį Nr. MP-112, Šiaulių miesto savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a** :

1. Atleisti 2018 m. gruodžio 7 d. iš Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigų praradus pasitikėjimą (mero iniciatyva).

2. Išmokėti piniginę kompensaciją už nepanaudotas kasmetines atostogas.

3. Nurodyti, kad šis sprendimas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo jo įteikimo dienos gali būti skundžiamas paduodant skundą Lietuvos administracinių ginčų komisijos Šiaulių apygardos skyriui adresu: Dvaro g. 81, Šiauliai, arba Regionų apygardos administraciniam teismui bet kuriuose šio teismo rūmuose.

Savivaldybės meras

**Sprendimo „Dėl administracijos direktoriaus pavaduotojo M. V. atleidimo iš pareigų“
projekto aiškinamasis raštas**

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS IR MERO SEKRETORIATAS
SPRENDIMO „DĖL ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
DIREKTORIAUS PAVADUOTOJO M. V. ATLEIDIMO“ PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

2018 m. lapkričio 28 d.
Šiauliai

1. Parengto sprendimo projekto tikslai ir uždaviniai:

Sprendimo projektu siūloma Tarybai atleisti [redacted] iš Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigų mero iniciatyva.

[redacted] kandidatūrą buvo delegavusi Darbo partija. Darbo partijos atstovai Šiaulių miesto savivaldybės taryboje pasirašė teikimą bei reikalavimą atleisti iš pareigų mero pavaduotoją, Administracijos direktorių bei Savivaldybės merą. Toks akivaizdus Darbo partijos atstovų siekis destabilizuoti visos Šiaulių miesto savivaldybės darbą atima bet kokią galimybę toliau pasitikėti šia partija bei jos deleguotu atstovu - Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoju [redacted]. Teikiamo sprendimo tikslas yra pašalinti iš vykdomosios institucijos asmenį, kuriuo nepasitiki savivaldybės vadovas bei pats Administracijos direktorius.

2. Dabartinis sprendimo projekte aptariamų klausimų reguliavimas.

[redacted] buvo paskirtas Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoju 2017 m. rugsėjo 11 d. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2017 m. rugsėjo 7 d. sprendimu Nr. T-301 „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo [redacted] skyrimo“.

Vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 3 dalimi, pasitikėjimo praradusio administracijos direktoriaus pavaduotojas atleidimo procedūra pradama mero iniciatyva.

3. Sprendimo projekte numatyta:

Atleisti 2018 m. gruodžio 7 d. [redacted] iš Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigų ir išmokėti kompensaciją už nepanaudotas kasmetines atostogas.

4. Priėmus sprendimą, galimos pasekmės (tiek teigiamos, tiek ir neigiamos):

Teigiamos pasekmės – Administracijos direktoriui bus sudaryta galimybė siūlyti kitą pavaduotojo kandidatūrą bei toliau dirbti su pavaduotoju pasitikėjimo pagrindu. Galimybė dirbti su Administracijos direktoriaus pavaduotoju pasitikėjimo pagrindu, bus sudaryta ne tik direktoriui, bet ir Savivaldybės merui.

Neigiamos pasekmės – nėra.

5. Priėmus sprendimą, keičiami ar panaikinami galiojantys Savivaldybės teisės aktai.

Priėmus šį sprendimą, būtų keičiamas Savivaldybės teisės aktai, susiję su Administracijos direktoriaus pavaduotojo [redacted] dalyvavimo darbo grupėse, komisijose ir kt.

6. Sprendimui įgyvendinti reikalingi priimti papildomi teisės aktai.

Sprendimui įgyvendinti papildomų teisės aktų nereikės.

7. Sprendimui įgyvendinti reikalingos lėšos.

[redacted] atleidus jį iš užimamų pareigų, būtų išmokėti kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas.

8. Sprendimo projekto korupcijos pasireiškimo rizika.

Nebuvo nustatoma, nes šis projektas nėra susijęs nė su viena iš sričių, išvardintų Šiaulių miesto savivaldybės teisės aktų ar jų projektų antikorupcinio vertinimo metodikoje.

9. Sprendimo projektą teikia Šiaulių miesto savivaldybės meras [redacted].

Sprendimą parengė mero patarėjas [redacted], tel. [redacted].

10. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliktinas, nes sprendimo projektu nėra numatoma reglamentuoti iki tol nereglamentuotus santykius ar iš esmės keisti teisinį reguliavimą.

Mero patarėjas [redacted]

Šiaulių m. savivaldybės mero potvarkis „Dėl teikimo atleisti Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoją M. V. iš pareigų“

Elektroninio dokumento nuorašas

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS MERAS

POTVARKIS
DĖL TEIKIMO ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBAI ATLEISTI IŠ
PAREIGŲ ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DIREKTORIAUS
PAVADUOTOJĄ M. V.

2018 m. lapkričio 28 d. Nr.
Šiauliai

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 4 punktu, 20 straipsnio 4 dalimi, 29 straipsnio 3 dalimi, reikšdamas nepasitikėjimą Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoju

1. Inicijuojų Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo atleidimą iš pareigų praradus pasitikėjimą.

2. Teikiu Šiaulių miesto savivaldybės tarybai sprendimo projektą dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo atleidimo iš pareigų praradus pasitikėjimą.

3. N u s t a t a u, kad šis potvarkis gali būti skundžiamas Lietuvos administracinių ginčų komisijai Šiaulių apygardos skyriui adresu Dvaro g. 81, Šiauliai arba Regionų apygardos administracinio teismo Šiaulių rūmams adresu Dvaro g. 80, Šiauliai.

Savivaldybės meras

Šiaulių miesto savivaldybės mero pranešimas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos neteisėtų veiksmų“

Siaulių miesto savivaldybė

http://www.siauliai.lt/popup2.php?ru=4CtU3qGzaQ&tmpl_name=m_a

2018-12-07

Dėl Tarybos narių neteisėtų veiksmų

Vadovaudamasis Vietos savivaldos įstatymo 13 straipsnio 4 ir 6 dalimis, informuoju, kad Tarybos posėdis įvyks š.m. gruodžio mėnesio 20 d. 13 val. Devyniolikos Tarybos narių gruodžio 13 dieną inicijuojamas Tarybos posėdis yra neteisėtas. Primenu, kad vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymu, bei Tarybos narių reikalavimu, teisėtas Tarybos posėdis jau buvo sušauktas gruodžio 20 dieną.

ApmAUDU, kad kartojasi dviejų metų istorija, kai po neteisėtai sušaukto posėdžio ir teismų sprendimų Savivaldybė tada patyrė 33 tūkst. eurų nuostolį. Šiuo atveju – 19 Tarybos narių vėl organizuoja neteisėtą posėdį, apie kurio neteisėtumą jie yra įspėti ir dar kartą įspėjami šiuo pareiškimu. Dėl šių veiksmų Savivaldybė vėl gali

patirti didelių nuostolių.

Jei neteisėtas posėdis bus surengtas ir jo metu bus priiminėjami sprendimai, kreipsiuosi į Šiaulių apygardos prokuratūrą dėl Tarybos narių įgaliojimų viršijimo ir jų savavaldžiavimo.

Šiuo pareiškimu informuoju miesto gyventojus apie neteisėtus 19 Tarybos narių veiksmus.

Dar kartą kviečiu Tarybos narius vadovautis įstatymais ir priimti jų manymu reikalingus sprendimus laikantis įstatymų.

Šiaulių miesto meras Artūras Visockas

2018-11-20 d. 15 Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių pareiškimas dėl tarybos posėdžio sušaukimo

Bendrijų reikalų skyriaus Aptarnavimo ir e.paslaugų poskyris
GAUTA
2018-11-21 Nr. GP-1107

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS POSĖDŽIO DARBOTVARKA

Šiaulių miesto savivaldybės merui

PAREIŠKIMAS
2018-11-20
Šiauliai

DĖL POSĖDŽIO SUŠAUKIMO

Mes, žemiau pasirašę Šiaulių miesto savivaldybės Tarybos nariai, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos savivaldos įstatymo 13 straipsnio 4 punktu prašome sušaukti Šiaulių miesto savivaldybės Tarybos posėdį.

Kartu su pareiškimu dėl Tarybos posėdžio sušaukimo teikiame svarstytinus klausimus ir sprendimų projektus.

Šaukiama Šiaulių miesto savivaldybės Tarybos posėdžio darbotvarkė:

1. Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo;
2. Dėl Šiaulių miesto savivaldybės mero pavaduotojo atleidimo;
3. Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus atleidimo;

Įvertinus tai, kad dėl siūlomų svarstyti klausimų Šiaulių miesto savivaldybės Tarybos meras [redacted] bei Šiaulių miesto savivaldybės Tarybos mero pavaduotojas [redacted] yra tiesiogiai suinteresuoti, prašome neeilinio Tarybos posėdžio sušaukimo klausimą perduoti spręsti Šiaulių miesto savivaldybės Tarybos mero pavaduotojui [redacted].

Pridedama: sprendimų projektai.

Šiaulių miesto savivaldybės Tarybos nariai:

Nors parengtas sprendimo projektas paskelbtas viešai, bet pasirašiusių 15 tarybos narių vardai, pavardės ir parašai nutrinti, kadangi dalis tarybos narių nebėra vieši asmenys.

2018-12-06 d. 19 tarybos narių pareiškimas dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio sušaukimo

Šiaulių miesto savivaldybės
tarybos sekretoriatas

Gauta

2018-12-06 Nr. G-5-154

ŠIAULIŲ MIESTO TARYBA

Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžio sušaukimo
2018 12 06

Mes, Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nariai, vadovaudamiesi LR Vietos savivaldos įstatymo 13str. 4 punktu, ir atsižvelgdami į tai, jog meras, [redacted], per įstatymo nustatytą dviejų savaičių terminą, nesušaukė tarybos posėdžio (pareiškimas „Dėl posėdžio sušaukimo“ gautas 2018-11-21 registracijos Nr. GP-1107):

Sušaukiame Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdį, kuris įvyks **2018 12 13 dieną, 13.00 val.** Šiaulių miesto savivaldybės tarybos posėdžių salėje.

Posėdžiui teikiame svarstyti šiuos klausimus:

1. Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos komisijos Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018 m. lapkričio 19 d. teikime pateiktiems faktams ištirti sudarymo.
2. Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus [redacted] atleidimo iš pareigų.
3. Dėl Šiaulių miesto savivaldybės mero pavaduotojo [redacted] atleidimo iš pareigų;

[galiojame miesto tarybos narį, [redacted], Šiaulių miesto savivaldybės tarybos reglamento nustatyta tvarka, ne vėliau kaip prieš 3 darbo dienas iki posėdžio pradžios, pranešti visiems miesto tarybos nariams ir miesto gyventojams apie savivaldybės tarybos posėdžio laiką bei svarstyti parengtus ir Reglamento nustatyta tvarka įregistruotus klausimus.

Pridedama:

Sprendimų projektai dėl darbotvarkės klausimų su lydinčiais dokumentais.

Miesto tarybos nariai:

Nors parengtas sprendimo projektas paskelbtas viešai, bet pasirašiusių 19 tarybos narių vardai, pavardės ir parašai nutrinti, kadangi dalis tarybos narių nebėra vieši asmenys.

Sprendimas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos komisijos Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018 m. lapkričio 19 d. teikime pateiktiems faktams ištirti sudarymo“

Projektas

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS KOMISIJOS ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS NARIŲ 2018 M. LAPKRIČIO 19 D. TEIKIME PATEIKTIEMS FAKTAMS IŠTIRTI SUDARYMO

2018 m. gruodžio d. Nr. T-
Šiauliai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 6 punktu, 25¹ straipsnio 6 dalimi, atsižvelgdama į 2018 m. lapkričio 19 d. teikimą „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero [redacted] įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“ Šiaulių miesto savivaldybės taryba nusprendžia:

1. Pradėti Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero [redacted] įgaliojimų netekimo procedūrą.

2. Sudaryti tokios sudėties Šiaulių miesto savivaldybės tarybos komisiją Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018 m. lapkričio 19 d. teikime „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero [redacted] įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“ pateiktiems faktams ištirti (toliau – Komisija):

/.../

3. Pavesti Komisijai iki 2019 m. vasario 28 d. ištirti Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018 m. lapkričio 19 d. teikime „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos nario – mero [redacted] įgaliojimų netekimo procedūros pradėjimo“ pateiktiems faktams išdėstyti faktus ir pateikti išvadą Šiaulių miesto savivaldybės tarybai.

4. Patvirtinti Komisijos veiklos nuostatus (pridedama).

Savivaldybės mero pavaduotojas,
pavaduojantis savivaldybės merą

Sprendimas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus atleidimo“

Projektas

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBA

**SPRENDIMAS
DĖL ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DIREKTORIAUS
ATLEIDIMO**

2018 m. gruodžio d. Nr. T-
Šiauliai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 9 punktu, 29 straipsnio 6 dalimi, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 7 punktu, atsižvelgdama į Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018-11-19 raštą „Dėl nepasitikėjimo pareiškimo“, Šiaulių miesto savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

1. Atleisti [redacted] iš Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pareigų (praradus į pareigas jį priėmusios kolegialios savivaldybės institucijos – Šiaulių miesto savivaldybės tarybos – pasitikėjimą) kitą dieną po sprendimo priėmimo.

2. Išmokėti [redacted] piniginę kompensaciją už nepanaudotas kasmetines atostogas.

3. Pavesti Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojui [redacted] laikinai, kol bus paskirtas naujas Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius, eiti direktoriaus pareigas.

4. Nustatyti, kad šis sprendimas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo jo įteikimo dienos gali būti skundžiamas paduodant skundą Lietuvos administracinių ginčų komisijos Šiaulių apygardos skyriui adresu: Dvaro g. 81, Šiauliai, arba Regionų apygardos administraciniam teismui bet kuriuose šio teismo rūmuose, arba Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmams adresu: P. Cvirkos g. 77, Šiauliai.

Savivaldybės meras

Sprendimas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės mero pavaduotojo atleidimo“

Projektas

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS DĖL ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS MERO PAVADUOTOJO ATLEIDIMO

2018 m. gruodžio d. Nr. T-
Šiauliai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 3 punktu, 19 straipsnio 3 ir 10 dalimis, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 7 punktu, atsižvelgdama į Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narių 2018-11-19 raštą „Dėl nepasitikėjimo pareiškimo“, Šiaulių miesto savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

1. Atleisti [redacted] iš Šiaulių miesto savivaldybės mero pavaduotojo pareigų (praradus į pareigas jį priėmusios kolegialios savivaldybės institucijos – Šiaulių miesto savivaldybės tarybos – pasitikėjimą) kitą dieną po šio Šiaulių miesto savivaldybės tarybos sprendimo priėmimo.
2. Išmokėti [redacted].
  - 2.1. piniginę kompensaciją už nepanaudotas kasmetines atostogas;
  - 2.2. dviejų mėnesių vidutinio darbo užmokesčio dydžio išmoką.
3. Nustatyti, kad šis sprendimas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo jo įteikimo dienos gali būti skundžiamas paduodant skundą Lietuvos administracinių ginčų komisijos Šiaulių apygardos skyriui adresu: Dvaro g. 81, Šiauliai, arba Regionų apygardos administraciniam teismui bet kuriuose šio teismo rūmuose, arba Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmams adresu: P. Cvirkos g. 77, Šiauliai.

Savivaldybės meras

2018 m. lapkričio 23 d. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių Šiaulių filialo kreipimasis

**LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS
ŠIAULIŲ FILIALAS**

Šiaulių miesto merui
[redacted]

**Šiaulių miesto savivaldybės
Tarybos nariams**

Žiniasklaidai:

Dienraštis „Šiaulių kraštas“
Dienraštis „Šiaulių naujienos“
Savaitraštis „Etaplius“
Dienraštis „Lietuvos rytas“

KREIPIMASIS
2018-11-23
Šiauliai

Dėl Šiaulių miesto Mero, Vicemero ir Administracijos Direktoriaus interpelacijos

2018 m. lapkričio 21 dieną Respublikinėje ir Šiaulių miesto spaudoje pasirodė informacija apie Šiaulių miesto mero [redacted], mero pavaduotojo [redacted] ir Administracijos direktoriaus [redacted] interpelaciją. Nepasitikėjimą Šiaulių miesto savivaldybės vadovais pareiškė ir po ja pasirašė 15 Miesto tarybos narių.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Šiaulių filialo tremtiniai pareiškia, kad nepalaiko šios interpelacijos ir pažymi, kad likus iki Savivaldos rinkimų nepilnų 100 dienų ne laikas ginčams ir rietenoms. Pažymime, kad mieste pastebimi ryškūs teigiami pokyčiai. Šiauliuose ateina ir plečiasi vietinės ir užsienio verslo investicijos. Miestiečiai mato atsinaujinančias erdves, kelius, kitą infrastruktūrą, renovuojamus kultūros, sporto objektus, atsinaujinančias švietimo įstaigas, miesto viešąjį transportą.

Atsižvelgiant į mieste vykdomų darbų tęstinumą prašome visų Miesto tarybos narių susivienyti ir dirbti vieningai miesto labui. Siūlome ieškoti kompromisų ir sutarimo, o ne skelbti interpelacijas. Leiskime miesto vadovybei tęsti ir baigti dirbti pradėtus darbus, o visus ginčus išspręsti 2019 metų kovo 3 dieną įvyksiantys Savivaldos rinkimai.

Pagarbiai

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos
Šiaulių filialo
pirmininkė
[redacted]

[redacted]

2018 m. lapkričio 27 d. asociacijų „Lieporių mokyklos bendruomenė“, „Lieporių bendruomenės centras“ ir „Visuomeninės iniciatyvos“ prašymas

VISUOMENINĖS INICIATYVOS

Šiaulių miesto merui [redacted]
 vicemerui [redacted]
 administracijos vadovui [redacted]
 Šiaulių miesto tarybos nariams

Prašymas
 2018-11-27

Praėjusią savaitę iš žiniasklaidos sužinojome, kad penkiolika miesto tarybos narių inicijuoja savivaldybės mero [redacted] bei mero pavaduotojo ir administracijos vadovo atleidimą. Atsakydami į tai, mero pavaduotojo ir administracijos vadovas kreipėsi į teisėsaugą dėl šmeižto. Šie įvykiai rutuliojasi artėjančių metų pabaigos, didelių vykstančių darbų, artėjančių švenčių ir kitų metų savivaldos rinkimų fone.

Akivaizdu, kad ši „audra stiklinėje“ pareikalauš Jūsų brangaus laiko, energijos, o tai, kas svarbu paprastam miestiečiui, bendruomenės nariui ar visuomeniškai aktyviam piliečiui galimai liks be reikiamo dėmesio ir savalaikių sprendimų.

Todėl **prašome Jūsų** susitelkti į svarbiausius metų pabaigos darbus ir užtikrinti jų tęstinumą kitais metais. Linkime, kad šios kadencijos pabaigoje suskaičiuotumėte miestui atneštas naudas ir pasididžiuotumėte rezultatais bei perspektyvomis. 2019 metų kovo mėnesį įvyksiantys savivaldos rinkimai „atsijos grūdus nuo pelų“ ir atneš viešus atsakymus į dabartinius niekur nevedančius žodžių ir „popierių“ mūšius.

Prašymą pasirašo:

- Asociacija „Lieporių mokyklos bendruomenė“,
 tarybos pirmininkas [redacted] (tel. [redacted]) /
- Asociacija „Lieporių bendruomenės centras“,
 pirmininkė [redacted] (tel. [redacted])
- Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų asociacija „Visuomeninės iniciatyvos“,
 pirmininkas [redacted] (tel. [redacted])